

LƏTİFƏ NURAN

“EŞQİN RƏNGİ”

ROMAN

Bakı -2008

Kitabın işıq üzü görməsində oğlum Eldara ana sayqısıyla sevgimi və təşəkkürümü bildirirəm

Redaktor: Rəşad Bəydəmirli
Bəddi redaktor: Hənifə Əlihəsən qızı
Karrektor: Aygün Bayramova
Texniki redaktor: Valeh Mayılov
Dizayn və komputer : Aygün Muradova

LƏTİFƏ NURAN

“Eşqin Rəngi” Roman, povest və hekayələr. Bakı 2008,
“MSV NƏŞR” 228 səh.

Həyati reallıqları əks etdirən, psixoloji gerçəkliyi zamanla uzlaşmayan düşüncə tərzini bu əsərdə obrazlı şəkildə özünü əks etdirmişdir.

Yalnız “İlahi eşq” məhfumu, əslində hər bir fərdin qəlbində özünü əks etdirən ilahi eşqin sevgi adlı təzahür formasıdır...

Müəllifin mistikası isə, bilavasitə bu ilahi eşqin cazibəsini və dünyaya baxış bucağının sirlərindən söz açır.

© Hacıyeva Lətifə Əlihəsən qızı, 2008.

REDAKTORDAN

Uzun illərdir ki, Lətifə Nuran xanımın yaradıcılığı ilə tanışlığım, onun haqqında kifayət qədər söz deməyə mənə imkan verir.

Lətifə Nuran xanımın mövzu dairəsi çox genişdir. Ana vətən məhəbbəti dostluq, sevgi və bu kimi əbədi mövzular onun yaradıcılığının əsas ideya məzmununu əhatə edir. Həyatda elə anlar olur ki, bəzən insan qəlbinin qapılarını bütün insanların üzünə bağlayır. Lakin, o, an heç də özü hiss etmədən ruh kimi kiminsə qəlbinə dolur. Çünki, ruh üçün heç bir bağlı qapı yoxdur. Ruh qalın-qalın divarlardan belə sızıb keçə bilir. Lətifə Nuranın zamana və məkana sığmayan ruhu, poeziya və ətirli hissləridə belədir.

Bəs şairə Lətifə Nurandan fərqli olaraq, nasir Lətifə Nuran necə?...

Lətifə Nuranın yaradıcılığı onun özünə çox bənzəyir. Onun həyatı görünməz daxili dünyası, arzu vədüşüncələri, qələmə aldığı əsərlərində müəllif dili ilə özünü təcəssüm edir.

O, psixoloji əsərləri ilə müasir oxucunun qəlbinə yol tapır və bu da nəticədə oxucu ilə onun səmimi münasibətindən yaranır.

Lətifə Nuranın təxəyyülünün və ruhunun əksi olan “Tənha kolgələr” romanından sonra qələmə aldığı real həyatı özündə əks etdirən “Eşqin Rəngi” romanında əsər boyu sujet xətti ilə biri-birindən kəskin şəkildə fərqlənir. Mən bir redaktor və oxucu kimi kitaba daxil olan povest və hekayələri maraqla mütaliə etdim. Və bu qənaətə gəldim ki, nasir bu yaradıcılığında da istəyinə nail ola bilmişdir.

Müəllifin yaratdığı marqalı obrazlar, oxucunu zaman-zaman düşündürür və onun uzun müddət yaddaşından çıxmır.

“Eşqin Rəngi” romanının mövzusu müasir həyatdan götürülmüşdür. Bu əsərdə Qarabağ dərdi də, biganəlikdə, məhəbbətdə, faciədə göz yaşıda, ayrılıq həsrətdə var.

Romanın maraqlı obrazlarından biri də Süsənbər obrazıdır. O, vətəni böyük məhəbbətlə sevir. Vətən məhəbbəti onu Qarabağ müharibəsi cəbhəsində aparıb çıxarır. Lakin kənd

camatının bəzi nadan adamların dedi qodusu onun həyatının faciəsinə çevrilir. Süsənbərin anasının bu hadisələrə mənfi münasibəti bilavasitə cəbhədə vuruşan oğlunu cinayətə təhrik etməyə sövq edir.

Və bir günə Süsənbərin anasının fitvası ilə qardaşı Cəlilin bacısını qətlə yetirməsinə gətirib çıxarır.

Burda vətənpərvər müasir bir gəncin faciəsinə yazıçı ustalılıqla, bədii detallarla qələmə almışdır.

Süsənbərin vətəninə qarşı olan eşqi, sevdası qara rəngə boyanmışdır.

Bu hadisə müasir insanların psixologiyasında dəhşətli fəsadlar yaradır və onları düşündürür.

“Eşqin Rəngi” romanının baş qəhrəmanı Nailədir. O, əsərin başlanğıcında qəflətən yoxa çıxması əsərin qəhrəmanlarının qəlbində düşüncələrində dərin psixoloji iz buraxır və illərlə Nailənin həyat yoldaşı Təbrizin həm də onun Qarabağ müharibəsində əlil qayıtmış oğlu Teymuru ürəyində dərdə çevrilir, illərlə düşündürür.

Romanın son fəslində Türkiyədə çalışan Təbriz, təsadüfən Nailə ilə bir məclisdə üz-üzə gəlir. Nailə (Nelli) özünü tanınamazlığa vurur. O, düşdüyü ağır, faciəli çirkin həyatını doğmalarından gizlətməyə məcbur olur. Lakin bu baş tutmur.

Bu fəsil romanın kulliminasiya nöqtəsidir. Lətifə Nuran əsərinin qəhrəmanlarını uzaq-yaxın Türkiyədə baş verən hadisələrdən və o insanların həyat tərzindən götürmüşdür.

Son illərdə vətənimizdə baş verən ictimai, siyasi hadisələr, reformasiya bütün ailələrin idarə etmə sistemini köklü surətdə dəyişmişdi.

Ölkələrin birdən-birə bir quruluşdan digər quruluşa keçməsi, insanların həyatında faciəli fəsadlar törədir.

Onların bir parça çörək üçün uzaq-uzaq ellərə üz tutmuşdular. Həmçinin çirklə pullar, insanlar üzə çıxmış, ailə-məişət, vətən torpaq çəkişməsi zəminində hər şey çılpaqlığı ilə burda öz rəngində görünür.

Bəzi gənclərin yüngül həyat-tərzi keçirməsini qələmə alan müəllif, sonda onların faciəsini də əks etdirir.

Bütün bu hadisələri müşahidə edən Lətifə Nuarn intellektual yazıçıdır. O, yaradıcılıqda asan tapdanmış sadə yolla getmək istəmir.

Dünya ədəbiyyatında özünəməxsus yer tutan, Çingiz Aytmatov, Ernest Hemenqyey, Edqar Po, Viktor Hüqo, Drayzer Bayron. Rus yazıçılarından Rasputti Bellov və ən əsası isə müasir ədəbiyyatda hələ də özünün əvəz olunmaz əsərləri ilə yadda qalan Əli Kərimin, klassiklərimizin M. Füzulinin, Mirzə Ələkbər Sabirin və digər şair və yazıçıların ruhunu Lətifə Nuran yaradıcılığı boyu qüdrəti ilə bir daha əks etdirmişdir.

Bu romanın fərdiliyi bir də ondan ibarətdir ki, hər fəslin öz qəhrəmanları vardır, bu da müəllifin fitri istedadından xəbər verir.

“Eşqin Rəngi” kitabında Lətifə Nuranın hekayələri və povestləri də fərqliliyi ilə biri-birindən fərqlənir və oxucunun bütün ruhuma hakim kəsilir.

Müasir ruhlu yazıçı kimi əsərdən əsərə inkişaf edən yazıçı beləliklə də bədii sənətin sirlərinə vəqif olur.

Lətifə Nuranın əsərlərinin dili poetikdir, bu da onun şair olmasından irəli gəlir. Şair-nasirin yaratdığı əsərin bir gözəlliyi də ondan ibarətdir ki, bütün əsər boyu poetik incə ruh oxucunu sonadək müşayət edir.

Digər yazıçılardan fərqli olaraq, Lətifə Nuran roman, hekayə və povestlərin ruhunu ilk olaraq şer dili ilə əks edir bu da onun özünəməxsusluğundan irəli gəlir. Bu şerlərin ruhu isə əsərlərin proloqu və epiloqu kimi özünü əks etdirir.

Bu halda nasirin sərrastlığından uzaqgörənliyindən və insanların psixologiyasını bilməsindən irəli gəlir.

Kitaba daxil olan, “Məhkum”, “Mələk” povestləri və “Duvaq”, “Qisas”, “Sirr” adlı hekayələrinin dili də səlistir. Burda əsərin qəhrəmanları xaraktercə biri-birindən kəskin fərqlənir.

Lətifə Nuran bu kitabda da çap olunan “Mələk”, “Sirr” adlı mistik povesti maraqlı dialoq üzərində

qurulmuşdur. Bu povestdə heyvanların, quşların dilindən verilmiş sözlər, əsərin girişində verilmiş şer kimi oxucunun qəlbinə yol tapır.

Lətifə Nuran romantik insandır şair və nasir qadınlar arasında ən maraqlı qələm sahibidir. Mən “Eşqin Rəngi” kitabını bir redaktor və yazıçı kimi oxuduqdan sonra bu qənaətə gəldim, kitabda yalnız romandan kiçik bir hissəsi haqda dediyim sözlər oxucuda bu fikri bir daha yaratmasına əminlə deyə bilərəm ki, əsərlər haqda çox sözlər demək olar.

Onu da deyim ki, bədii yaradıcılıqda səmimiyyət başlıca şərtlərdən biridir. Səmimi olmayan insan yaxşı yazıçı ola bilmədiyi kimi, yaxşı yazıçı da qeyri səmimi ola bilməz. Bu mənada Lətifə xanım oxucuların ruhu ilə söhbət edə bilər. Və hər bir oxucusunun üzünə qəlbinin qapılarını açır və eşqinin rənginə qərq edir.

Rəşad Bəvdəmirli
Azərbaycan Azad Qələmlər
Cəmiyyətinin sədri şair, yazıçı.

Eşqin rəngi

Bir bax...

qəlbimin əksini çəkirəm
sənin əlinlə...

Bəs sən? Sən də qəlbinin əksini
çəkə bilirsənmi?

Hə... bax belə...

Amma bu mən deyiləm
əzizim.

Bir bax, sevgimin əksini çəkirəm
sənin əlinlə...

Bəs sən...

hə... bax belə

Ama bu mən deyiləm
əzizim...

Bir bax.. kədərimin əksini çəkirəm
sənin əlinlə...

Bəs sən.. necə, kədərinin əksini
çəkə bilirsənmi..?

Hə.. bax belə...

Amma bu mənə bənzəmir
əzizim...

Dünyamın əksini çəkirəm
sənin əlinlə...

bəs sən... necə, çəkə bilirsənmi

hə bax belə...
Amma bu mənim dünyama
bənzəmir əzizim...
Eşqimin rəsmiini çəkirəm
sənin əlinlə...
Bəs sən... necə, eşqinin rəsmiini
çəkə bilirsənmi..?
hə bax belə...
Amma bu mən deyiləm
əzizim...
Bilirəm, axı sən mənim
olduğun kimi, mən ki,
sənin deyiləm
əzizim...
Eşqimin rəngini çəkirəm
sənin əlinlə
bəs sən...
amma mən...

Tanrı özünün şah əsərini yaratmışdı. Təbiət nəfəs aldıqca rüzgar rəqs etməkdən yorulmurdu. Xəyali, mənəvi, cismani nə vardısıa yaşayır, düşünürdü. Çiçəklərin əl-ələ tutub, baş-başa pıçıldeşmasına kəpənəklər paxıllıq edirmiş kimi buğumcuq ayaqları və burunlarıyla onlara toxunub qıcıqlandırırdı.

Səhərin gözü açıldandan küləklər elə hey danışırdı. İstədiyi qapını uşaq kimi döyüb qaçır, istədiyi gülü, çiçəyi toxunub silkələyirdi.

I FƏSİL

Bayaqdan eyvanın qarşısında oturan Xanım arvad əlini qaşının üstünə tutub, nıgaranlıqla gözlərini qıyaraq kiminsə yolunu gözləyir və köks ötürürdü...

Uşaqların səsi evi başına götürmüşdü. Qarı gah əsəbi, gah da ki, həyəcanlı halda deyirdi:

–A balam bunların anası harda qaldı, gəlib çıxmadı, belə də saymamazlıq olar? – deyib yerindən hövsələsiz halda qalxıb evə girdi və uşaqları səslədi:

–A bala, a Temir, bəri sakitləşin, anan niyə gəlib çıxmadı axı, bu qız hara gedər?

Səbri tükənmiş Xanım arvad uşaqları sakitləşdirərək telefonun dəstəyini götürdü və əlləri titrəyə-titrəyə nömrəni yığdı.

–Səlimə sənsən, bu qız sizə gəlib çıxmayıb ki?

Gün-günorta oldu ki, a bala çörəy almağa getmişdi. Xanım arvad sözünü qurtarıb dəstəyi yerinə asdı.

* * *

Gün qüruba dönürdü hava sərtləşdikcə, göyün üzü bozarırdı. Guruldayan buludların səsi yağışın yağacağından xəbər verirdi. Dəcəl quşların səsi ətrafı bürümüşdü. Yol boyu biri-birinin ardınca su kimi axan avtomobillərin ardı-arası kəsilmək bilmirdi.

Bir tərəfdən təcili yardım maşının, digər tərəfdən isə yanğınsöndürən avtomobillərin səsi ara vermidin səslənirdi.

Yetmiş yaşlı Süleyman kişi əsaya söykənərək:

–Görəsən indi hansı bədbəxtin evidir yanan, - deyib

həyətin qapısından küçəyə boylandı. Elə bu vaxt özünə məxsus ədasıyla məhlədə nakolka Vidadi ləqəbiylə tanınan, boz dama-dama şalvarı və başında ağ kepkası olan bir gənc kişiylə cavab olaraq əlindəki təsbehi çevirə-çevirə:

—Bədbəxt o adamdır ki, saymazdır, ay Süleyman kişi, əgər belə olmasa gül kimi evini odun ağzına verər? - dedi.

Süleyman kişi duruxmuş halda:

—Sən nə deyirsən, ay oğul, bu qəzavü-qədərdir, ondan qaçmaq olmur ey.

Nakolka Vidadi:

—O nə deyilən şeydi axı, Süleyman kişi?

Süleyman kişi:

—Alın yazısı! — doğulduğu gündən ta ölənin gününə qədər insanın taleyi onun əlində olur.

Nakolka Vidadi:

—Pəh, mən də deyirəm indi təzə bir söz deyəcək. Köhnəlmiş fikirdi indiki zəmaneyçün, Süleyman kişi.

Süleyman kişi:

—A gədə sən niyə bu qədər qanmaz oldun, sənənin dədənin yaxşı kişilərdən biri idi. Sən gedib kimə oxşadın axı?

Nakolka Vidadi:

—Nöşün, xoşuva gəlmədisə, demək mən pis oğlan oldum? Bu belə də baxsan elədi, elə də baxsan belədi də. Bax kişi sənənin canınçün demirəm, öz canımçün problem en qədərdir, başdan aşır. Kişi qoyub gedən pulları xərcləmişəm, yəni iş görmüşəm. İndi tutmayıbsa mən vinavatam? Yaşayıram ölməmişəm ki, deməy hər şeyi öz yerinə qoyacağam. Nə yolla olursa olsun. Sən də deyirsən ki, nə bilim bağ belə bostan belə, neysə sənənin oyunun olsun a kişi.

Süleyman kişi:

—Səniyənin ağız-ağıza verməyə dəyməz, a bala nəsihət zad

qanmırsan, böyük kiçik yeri bilmirsən. Zəmanənin üzünü qara eləmişüz.

Nakolka Vidadi:

—Pəh, elə bunu bayaqdan de biley də. Yaxşı, bəs zəmanənin üzünü mən qara eləmişəmsə bayaq qəzavü-qədər işidi deyirdin. Bəlkə elə mən özüm qəzavü-qədərini özüyəm. Həə, hi-hi-hi .

Süleyman kişi hövsələsi tükənmiş halda:

—Əstağfürullah. A bala, əl çək yaxamdan, peşman olduğ ki, ağzuvuza söz salduğ. Yeri öz işivün, gücünün dalıycan. Başımı ağrıtmı.

Nakolka Vidadi:

Elə isə qudbay, da nöşün əsəbləşirsən, — deyib özünə məxsus şəkildə şapkasını yana əyib lovğa-lovğa addımlayaraq ordan uzaqlaşdı. Uzaqdan gələn fit səsi getdikcə yaxınlaşırdı bu səs məhəlləni bir andaca başına götürdü.

—Nəbinin oğlunu tutdular.

Süleyman kişi yenicə evə girmişdi ki, həyəət düşüb küçə qapısından səs gələn tərəfə boylandı.

Hərə bir söz deyirdi.

Qonşu arvad:

—Bunun axırı belə olmalıydı də. Su səhəngi suda sınar.

Bir başqa qadın:

—Yaxşı oğul neylir ata malın, pis oğul neylir ata malın. Bilmirdi ki, tutduğu əməlin toruna düşəcək.

Bir başqası:

—Elə tutulmağı yaxşıdı, yoxsa Allah bilir daha kimlərin evini yıxacaqdı. Özü cəhənnəmə, o qızı da bədbəxt elədi. Xalxın balasını gətirib bəlaya saldı.

Süleyman kişi bir anda eşitdiyi sözləri düşünərək dərinə köks ötürüb başını buladı, sonra

—Hə, a bala bu doğrudan da sənin öz başına gətirdiyin qəzavü-qədər oldu. İndi sənin dədənin qəbri də od tutub yanır, — deyib ağır addımlarla geri döndü.

* * *

Çoxdan idi ki, belə güclü leysan yağmamışdı, sanki yeri-yurdu sel yuyub aparacaqdı. Hava qaraldıqca itlərin hürüşməsi kəndi başına götürdü.

Belə vaxtlarda kəndin sözə baxmayan dələduz uşaqları əl-ayağı palçıq içində tezcə qaçıb evlərinə çəkilərdilər və pəncərədən yağışın yağmasına tamaşa edərdilər. Həyət-bacada var-gəl edən dikbaş xoruzlarsa toyuqları yanlayıb hinin küncünə yığardı. Məryəm xala həmişə yağışın yağmasını gözləyirdi ki, üzü qibləyə dayanıb əllərini göyə açaraq dua etsin. Soruşanda da, — A bala, dərğah qapısı açıq olur bu vaxtlar, hər kim Allaha dua etsə, duası qəbul olar, deyərdi. Onun əri Süleyman kişi isə pencəyi çiyinə salıb, təsbehi çəkə-çəkə fikrə dalırdı. Yağış getdikcə səngiyirdi. Bayaqdan tutqunlaşan göyün üzü rəngini dəyişirdi.

Məryəm arvad duasının müstəcəb olduğuna sevinən adam kimi, məmnun halda gəlib divanda oturdu.

Süleyman kişi ona gözaltı baxaraq:

—Ürəyin toxtadı ay arvad? — Deyib dodaqaltı öz-özünə qımışdı.

Məryəm arvad:

—Ta demə a kişi, ona inanmayana lənət. Ürəyim elə toxtadı, ta nətəhər — deyib qocalmış sümüklü barmaqlarıyla şal sıxmasın deyə boğazının altını boşaltdı, sonra isə yerini rahatlayıb:

—Sənin xəbərin oldu, Veysəlin qızının törətdiyi oyundan? — deyib başını yırğaladı.

Süleyman kişi qıyılmış gözlərini bir az da qıyıb qaşlarını dartaraq:

—Nə oyun? — dedi.

Məryəm arvad:

—O biyabırçılığı deyirəm daynə, uşaqlarını da götürüb gəlib dədəsinin öyünə. Bir deyən də yoxdu ki, a mağmunun qızı, mağmun sənin daha burda yerin yoxdur ey. Çıx get gəldiyin yerə, nə müsibətli açırsan bu yazıqların başına.

Kişi onun sözünü ağzında qoyub acıqla:

—Ay arvad, sən çox uzağa getdin, dur bir stəkan çay gətir, boğazım qurudu. Sonra da ki, camaatın dərdi—səri sənə qalmayıb dur televizoru yandır, — dedi.

Arvad gileyli-gileyli :

—Ta bir nəfəsə niyə danışırısan, a kişi — deyib yerindən güclə qalxaraq televizorun düyməsin sıxdı. Sonra isə mətbəxə keçərək çay süzüb ərinin qabağına qoydu, məzəmmətedici nəzərlərlə baxıb:

—Bəxtəvər səni doğan arvadın başına, cavanlığında da elə beleydin.

Süleyman kişi çaydan bir qurtum içib dedi:

—Özün düz danışmırsan, hələ bir məni də pis adam hesab edirsən.

Məryəm arvad:

—Nəyi düz demirəm a kişi?

Süleyman kişi:

—Heç bilirsən o bədbəxtin balalarının başlarına nə müsibətlər gətiriblər? Yoxsa ki, kim isti ocağına soyuq su calıyar. Məsələn, mən sənin gününü qara, əppəyüvi də para eleseydim, gündə-gündə ağacın altına salıb ölüncə vurseydim oturardınmı məndə? Ay hay elə həmin gün dədənin evinə gedərdin. Nədi, düz demirəm yoxsa? — Deyib səsinin tonunu qaldırdı, sonra da

tez alçaldaraq ağzını marçıldada-marçıldada çayı içməyə başladı.

Məryəm arvad qaş-qabağını töküüb üz-gözünü turşudaraq:

—Səniyənin söhbət eləməyə dəyməz ey — deyərək eyhamla dilləndi. Məryəm arvad lap hövsələdən çıxmış halda:

—Əstəğfürullah kişi, mənim sən deyən halım yoxdu. Əl çək məndən sən Allah.

Elə söz ağzında qurtarmamışdı ki, qonşu həyətdən açılan güllə səsinə Məryəm arvad yerindən dik atıldı.

Kişi diksinmiş tərzdə.

—O nə idi ay arvad, elə bil tütəng atdılar?

Məryəm arvadın ayaqları yerə yapışmışdı, sanki dili-dodağı qurumuş halda:

—Allah, özün saxla, — deyib qorxu və həyəcan içində ərinin üzünə baxdı. Qara xəbərin atı yüyürəy olur deyiblər. Elə o andaca kəndə bir xəbər yayıldı.

—Cəlil bacısını vurub öldürdü. Özü də gedib özünü polisə təslim etdi.

Hamı bu hadisənin nədən baş verdiyini bilmək istəyirdi. Bu qanın niyə töküldüyünü hərə bir yerə yozurdu.

—Ağamusanın evi dağıldı, balaları bədbəxt oldu, Allah bu nə müsibətdi gətirdin başımıza?

Məryəm arvad bu sözləri eşitcək özündən asılı olmayaraq qəflətən qapını örtüb cəfdəsini vurdu.

Bu hadisədən üç gün keçmişdi ki, Məryəm arvad toyuq-cücəyə dən sərə-sərə dedi:

—Ay Süleyman, bu gün o qızın üçüdü irahlan gedəy, - deyib əlini bir-birinə sürtərək Süleyman kişiyyə sarı baxdı.

Süleyman kişi:

—Mən elə rahlanmış kimiyyə. Bir elə ayaqqabılarımı dəy-işəcəm, vəssalam.

Məryəm arvad hikkəylə:

—Kişi, məni danışıdırma yenə, get əynüvi dəyiş dedim. El içinə çıxırsan, xalxın ağzına söz eləmə bizi - Sonra əli ilə işarə edərək:

—Qəsdumunu geyin, əynindəki nimdaş paltarla bayıra çıxmazlar.

Süleyman kişi əsəbi halda pilləkənləri çıxax-çixa:

—İşimiz var da, bizi bəy qoyacaqlar, — deyib evə girdi. Sonra öz-özünə:

—Kişi qeyrət sahibiymiş sən demə, belə adam öldürən idin gedib Qarabağda düşməni öldürəydin də.

Məryəm arvad əllərini silə-silə öz-özünə danışan ərinə məzəmmətlə:

—Nə deyirsən, abırsızlıq baş alıb getsin? O da düşmanları qırırdı da, yetim oyun oynamırdı ki?

Süleyman kişi pəncəyini geyinə-geyinə:

—Gədəni deyirsən? — deyib səsini uzatdı.

Məryəm arvad çımxıraraq gözlərini iri açıb:

—Gədəni yox, kişini, kişi oğlunu deyirəm.

—Özün də dındarsan ay arvad, adam öldürmək nə vaxtdan kişi işi olub ki?

Arvad əlini ölçə-ölçə:

—Bunun dinə zada qarışacağı yoxdu. Əgər varsa da Allah özü namussuzluğu lənətləyib. Quranda belə buyrulub ki,

Süleyman kişi səbri tükənmiş halda:

—Yaxşı-yaxşı indi də danışıb özünü təzədən günaha batırma. İrahlardım, di gedəy deyib onun sözünü ağzında qoydu.

Arvad karıxmış halda nə deyəcəyini bilməyib:

—Gəl di daynə, — deyərək qapıdan hikkəylə çıxdı.

Yas yerində hamı kimi Süleyman kişinin də Cəlilə bəraət qazandırmamağa haqqı çatırdı. Çünki o bacısını anasının ona verdiyi fitvasından sonra öldürməyi qərara almışdı. Cəlil iki ilə yaxın idi ki, Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edirdi. Hətta bir neçə dəfə yaralansada yenidən döyüş bölgəsinə qayıdaraq son damla qanına qədər ermənilərlə mübarizə aparacağına and içmişdi. Bacısının qətlinə elə özlüyündə o gündən qərar vermişdi.

Süsənbərin on doqquz yaşı var idi. Mərdlikdə, mübarizlikdə qardaşından geri qalmazdı. Lakin bir söz də vardır ki, sən saydığını say, gör fələk nə sayır.

Süsənbər qardaşına çox yalvarmışdı ki, onunla birlikdə müharibəyə getsin. Cəlil isə həmişə bunun mümkün ola bilməyəcəyini ona dəfələrlə bildirmişdi.

—Ora kişi yeridir, - demişdi - otur oturduğun yerdə, bir də bu sözü çevirmə . Süsənbərin isə odlu-alovlu təbiəti onu rahat olmağa qoymurdu. Və bir günə o, qəlbində düşməne qarşı olan kinini, nifrətini, qəzəbini cilovlaya bilməyərək, ata anasına heç nə demədən, bir gecə evdən çıxaraq döyüş bölgəsinə getmişdi.

O gündən də kənddə hər kəs onun qarəsınca bir söz danışır, onu yerli-yersiz qınayırdı.

—Əşi bu heç kişilikdən deyil, kişilər dura-dura qız uşağı müharibəyə getsin?! Özü də dədəni-ananı saymadan. Hələ qardaşını demirəm. Pah atonnan qız yiyəsi. Bir o qədər əsgərin içində. Bu heç qeyrətdən deyil Cəlil — eşitdiyi sözləri həzm edə bilmirdi. Elə buna görə də bir gün anası Səmayə arvadın qurduğu oyunun qurbanı onun öz balası oldu.

O Süsənbərin gələcəyi günü oğlu Cəlilə dedikdən sonra özü də onun necə öldürüləcəyinin tədarükünü qabaqcadan gör-

müşdü və oğluna demişdi.

—Sən onu öldürməsən, kişi deyilsən! Onun ölümündən sonra bəlkə biz də alını açığı, üzünü ağ yaşayaq.

Süsənbər anasının yalvarışlarına görə müvəqqəti geri dönsə də, onu nə gözləyəcəyini sanki hiss etmişdi. Ona görə də ehtiyatını əlindən qoymamışdı. Elə həmin gün qardaşı ilə qarşı-qarşıya gələndə özünü müdafiə etmək üçün silaha əl atsa da, qardaşını öldürməyə əli gəlməmişdi.

Hüzür başa çatmaq üzrəydi. Kəndin ağsaqqalları, ağbırçəkləri, gah gileyli, gah da bu hadisədən razı halda bir-bir yas yerini tərək edirdilər.

Yas yerində çox az sayda gözə görünən cavanlar vardı ki, onlar da iki-bir, üç-bir çıxırdılar, sanki bu elə belə də olmalıymış kimi üz-gözlərindən razılıq əlaməti olaraq qeyri-adi təbəssüm süzülürdü.

Kəndin cavanlarını sanki sürgün etmişdilər. Evindən-əşiyindən birdəfəlik baş götürüb gedən kim, şəhərin ab-havasını gördükdən sonra geri dönməyən kim, Rusiyaya üz tutub gedərək, gün keçirib zövq alan kim. Qazanc dalıycan gedənlərsə, ailələrinə tez-tez baş çəkər və bir müddətdən sonra geri dönərdilər.

Buna baxmayaraq bu balaca kənddə hərdən elə böyük hadisələr baş verirdi ki, elə oturub fikirləşməkdən başqa əlindən heç bir şey gəlmirdi.

Gündüzlər kəndin tənhalığı, yurdsuz, yuvasız küləklər tərəfindən süprülmüş küçələrin səssiz görünüşü göz ağrıdırsa, gecələr sahibsiz itlərin hürüşməsi, ağız açıb ulaşması ürək ağrıdırdı.

II FƏSİL

Son günlər havanın bürkülü keçməsi hamını hövsələdən çıxarırdı. Heç olmasa, axşam çağı bir az səngiyən isti-ılıq hava dəyişərək küləklə əvəz olurdu. Belə vaxtlarda, dəniz kənarında insan əlindən tərpənmək olmurdu. İki-bir, üç-bir gəzişən adamların qayğısız görkəmi sanki insana ruh verirdi.

Dənizin üzərində dövrə vurub uçuşan qağayılar, müqəddəs bir dünya yaşadıklarına işarə edirmiş kimi özlərini gah sulara çırpır, gah da ki, şığıyıb havaya qalxırdılar.

Bu anlarda hər bir kəs qayğısız anlarını yaşayırdılar. Təkcə sarışın saçları çiyinlərinə pərişan halda tökülən qızdan başqa.

O, skamyada oturub o tərəf bu tərəfə gedən insanlara baxır, öz-özünə nə isə danışırdı. Bunu görən, kənardan ötüb keçən adamlar onu gah dəli, gah da ki, kimsəsiz bir qadın kimi başa düşürdülər.

Hərdən ona süz atanlar da olurdu. O isə, ona qarşı olan hər hansı bir münasibətin cavabına qarşılıq olaraq təbəssümlə və qorxaq baxışlarla cavab verirdi. Ordan uzaqlaşdıqda isə, qarşısına çıxan hər bir kəsə bu sözləri deyirdi:

—Sən heç günəşin rəngini görmüsən?

Solğun üzü, kədərli baxışları dağınıq telləri və əynindəki nimdaş paltarından bilinirdi ki, o həm baxımsız, həm də ki, kimsəsizdir.

—Sən nə dedin, ay qız, bəs sən özün görmüsən? — deyə özündən çox razı yekəpər, son dərəcə səliqə-səhmanla geyinmiş qarabuğdayı bir kişi ona yaxınlaşıb qızıl dişlərini parıldadaraq onun gözəlliyinə acgözlüklə baxdı. Onun üzünün cizgiləri özünü əks etdirdikcə, yanaqlarında allanan məsum bir

həyanın üzüntüsünü duymamaq olmurdu. Onun ürəyi dənizin ləpələri kimi təlatüm içində zırpınırdı.

- Hə qız, səninləyəm, gedək mənimlə sənə günəşin rəngini göstərəcəyəm, – deyib onun qolundan tutaraq, kənarda dayanan pejo markalı avtomobilə sarı çəkdi. Qız nə qədər müqavimət göstərsə də ona qarşı aciz qaldığını bilib susdu.

–Adın nədir? – deyə yekəpər kişi maşını xoda salaraq başının üstündən asılan güzgüdən qıza diqqətlə baxdı. Ondan səs çıxmadığını görüb:

–Səninləyəm, mən pis adam deyiləm, səni gördüm yazığım gəldi. Yəqin sənin də ürəyindən oldu, ona görə mənimlə gəldin. Elədi ya yox? Deyib qızın üzünə baxdı, sonra onun ağı çatışmadığını zənn edib duruxmuş halda susdu.

Bayaqdan lal dinməz oturan qız diksinən adamlar kimi:

–Məni hara aparırsız? – deyə qorxaq nəzərlərlə yekəpər kişinin üzünə baxdı.

–Sən əməlli–başlı danışa bilirsənmiş ki, bayaqdan adını soruşuram cavab da vermirsən. Səni hara apardığımla maraqlanırsan. Hə, ya yox? – deyib yekəpər kişi yerini bir az da rahatlayaraq, çılğın baxışlarla yola, güzgüdənsə ehtirasla qıza baxaraq qımışdı.

Qız titrək səslə:

–Hə, – dedi.

–Onda adını de mənə.

–Adım Milana.

–Nə gözəl adın var, özün də gözəlsən heyif ki, qədrini bilən yoxdur – deyib susdu.

* * *

Avtomobil ildırım sürəti ilə şəhərin küçələrini arxada qoyub, ordan çox kənardə yerləşən bağ evinin qarşısında

dayandı. Yekəpər kişi məşindən düşüb qızın oturduğu səmtdən qapını açaraq onun əlindən tutub, məşindən düşürdü və həyətin qapısını açaraq qızı içəri keçirdikdən sonra, ətrafa göz gəzdirdi və həyəətə girib doqqazın qapısını arxadan bağladı.

Səliqə-səhmanla bəzədilmiş bağ evi özünün rahatlığı ilə insanda xoş təəssürat yaradırdı. Elə bil ki, bu həyəət-baca bu dəqiqə təmizlənmişdi. Kiminsə gəlişini gözləyən adamlar kimi otaqların bir anda canlanmasını hiss edən qız özünü bir anlıq xöşbəxt hiss etdisə də, bunu birüzə vermədi. Başını aşağı dikərək, sanki kişinin ona nə deyəcəyini gözləyirdi.

Yekəpər kişi divanda oturaraq qollarını yana açıb ürəkdən gərnəşdi və sonda əmiranə tərzdə qıza dedi:

–Di tez ol get, sol tərəfdə hamam var, yuyun sonra söhbət edərik.

Qız daha bir söz belə deməyin lüzumsuz olduğunu başa düşüb onun göstərdiyi səmtə getdi.

Artıq üç ay idi ki, Milana bu evdə yaşayırdı. Yekəpər kişi onu istədiyi kimi əyin-başla, yemək-içməklə təmin edib, istədiyi kimi saxlayırdı. Deyəsən Milana da həyatından razı idi.

O, on yaşından kimsəsizliyin nə olduğunu yaxşı bilirdi.

Təsəvvürünə gətirə bilməzdi ki, çəkdiyi uzun səfalətdən sonra kimsə ona həyan duracaq. Ən azı qarnını doyuracaq, insan kimi yaşamağa yer verəcək. Ögey anasının qorxusundan səfil həyat tərzini keçirməyi qərara alan Milana üçün bundan gözəl qismət ola bilməzdi.

O, evi silib-süpürər, yemək bişirərdi. Bir sözlə əsil ev qadını kimi həyat yaşayırdı. Yekəpər kişinin həftədə üç gün gəlib getməsi də elə onun ürəyindən idi. Ona görə ki, yekəpər kişi hər dəfə gəlib getdiyi gündən sonra Milana bir gün axşama qədər yataqdan qalxa bilmirdi.

Milana bu ağrını hiss etdikcə ögey anasının onu döydükdən

sonra bədəninin ağrısından dəbərə bilmədiyi günləri ani olaraq yadına düşürdü. Lakin bunun bir fərqi vardı. O, deyəsən hərdən xəşbəxtlik haqqında düşünməkdən belə qorxurdu. Qorxurdu ki? onun bu xəşbəxtliyini əlindən alar və onu yenidən bədbəxt edərlər. Bir günsə, onun ürəyinə gələnlər başına gəldi. Yekəpər kişi onu götürdüyü yerə də gətirib qoydu və bir də onu yada salmamasını söyləyib qızı hədələyərək oradan uzaqlaşdı.

* * *

Artıq Milana daha tək deyildi. Boynunda altı aylıq körpəsi ilə birlikdə bu səfil həyat yaşamağa məhkum olmuşdu.

Milana nə deyəcəyini, hara gedəcəyini bilmirdi. O, bir müddət ayaqüstə keyimiş halda dayandıqdan sonra huşunu itirərək yerə sərildi və bir neçə saatdan sonra gözünü açdıqda özünü xəstəxanada uzanmış vəziyyətdə gördü.

O, çoxlu qan itirdiyinə görə tanınmaz hala düşmüşdü. Ətrafı dumanlı şəkildə yarı qaranlıq, yarı alatoran gördüyü otağa, diqqətlə baxmaq, nə baş verdiyini bilmək istəyirdi. Keyimiş əllərini qarnına aparınca, sanki qaranlıq bir quyunun dibinə düşdüyünü hiss etdi və zarıncı bir səslə:

–Mənim, mənim uşağım hanı?! – deyib Başının üstündə dayanan tibb bacısına yalvarıcı baxışlarla gözlərini zillədi. Ağ xalatlq tibb bacısı isə onun titrəyən əllərini ovucları arasına alıb ovuşdura-ovuşdura dedi:

–Hər şey yaxşı qurtardı. Allah üzünə baxdı ki, özünə bir şey olmadı.

O, heyrət içində:

–Axı mənə nə olmuşdu ki?

–Qanınızın zəhərlənməsindən uşağınız vaxtından tez doğuldu və yaşamadı. Yaxşı ki, qanınız tez yuyuldu, yoxsa bundan da pis olardı.

Milana bir anda eşitdiklərini dərk edincə, yekəpər kişinin onu evdən çıxarmazdan əvvəl şirin dilnən ona acı bir suyu içirdiyini xatırladı və o an bir lent kimi gözlərinin önündən gəlib keçdi. Sonra dedi:

–Sən bilirəm ki, möhkəm qızsan, buna da dözərsən deyib dərindən nəfəs aldığımı yadına salaraq hönkürtü ilə ağladı:

–Axı mən səndən nə istəyirdim ki? Mənim körpəmə niyə qıydın? Heç olmasa onunla bərabər yaşayardım, tək qalmazdım. Mənim ki, ondan başqa bir kimsəm yox idi – deyib tibb bacısının əlindən bərk-bərk tutaraq sinəsinə sıxdı. Tibb bacısı doluxsunmuş halda:

–Ağlama, hər şey öz yoluna düşər, yeni bir həyat qurarsan uşağın da olar, cavansan, sənin hələ nə yaşın var ki, – dedi:

O isə məsum baxışlarını pəncərədən süzülən günəşin solğun şüasına zilləyərək, göz yaşı içində ah çəkərək acı-acı gülümsündü.

* * *

Yanvar küləyi donmuş ağacları silkələyərək, ağacların üstündəki qarı ətrafa səpələyirdi. Havada uçuşan qar dənəcikləri, günəşin soyuq təbəssümünə bənzəyirdi.

–Əlini mənə ver, - dedim.

–Getmirəm mən bir az da oynamaq istəyirəm.

–Qızım bəsdə dedim ki, əlini mənə ver, gedək sabah gələrik. Ləman, məni incitmə mənim işim gücüm var, axı.

Səlimə qızının əlindən tutub yaxınlıqda dayanan avtobusa minməyə tələsirdi.

Hər tərəf bəmbəyaz qar örtüyünə bürünmüşdü. Səlimə şəhərə qardaşığılə gəlmişdi. Anasının ölümündən sonra özünə qapanıb qalan Səlimənin evdən çıxmağına Esmiranın giley güzəri səbəb olmuşdu.

–İnan ki, özümə heç yerdə yer tapa bilmirəm. Esmira, elə bilirəm ki, Teymurgili bir gün görməsəm dünya başıma dar olar. Bilirəm ki, onların mənə nə qədər ehtiyacı var.

–Gələndə onları da özünlə gətirsəydin nə olardı ki?

–Atasının xasiyyətini bilmirsən, onun qaş-qabağını görənlər bir də onun üzünə baxmaz. Bir də ki, nə qədər olmasa əmanətdir, yolda başlarına bir iş gələr, sonra nə cavab verərəm. Kəndə baxma, aramızda iki məhlə var. O bədbəxtin də nə oldüsü bilindi, nə də qaldısı. Yazıq uşaqlar soruşanda da, gələcək mənim balam, ananız xəstədir, Bakıda xəstəxanada yatır deyirəm. Heç bilirsən nə qədər günah qazanıram verdiyim, ümidə görə?

–Axı niyə elə fikirləşirsən Səlimə?

Başqa nə deyə bilərsən ki, mən də olsaydım elə belə deyərdim kaş ki, elə olaydı, itkin damğasını bizim ailənin adına vurmaydı.

–İtkin damğa deyil Esmira mən ondan da dəhşətliyini fikirləşirəm.

–Bundan da dəhşətli nə ola bilər ki?

–Haradasa sağ–salamat olub pis yola düşməsin.

–Ay qız, yəni belə bir şey ola bilərmi?

–Nə bilim Esmira, hərdən elə sözlər eşidirəm ki, kənddən baş götürüb qaçmaq istəyirəm. Adam xəcalət çəkir, öz-özündən xoflanır.

–Hə bu da düzdür, yaxşı ki, biz orda qalmırıq. Allah bilir Saleh daha nə oyun çıxarardı.

–Nə etməliydi ki, durub xalxın ağzını bağlamayacaqdı ki, bu söhbət qurtaran deyil ey..., ta ki, bir xəbər çıxmıncə.

–Bəlkə o xəbəri elə özümüz çıxaraq Səlimə, nə deyirsən, hə?

–Nə xəbəri, ay qız?

Lətifə Nuran

–Ölüm xəbərini.

–Hə deyək ki, ölüb vəssalam. Elə günü bu gün.
Qardaşını

da başa salarım ki, bəs belə eşitmişik.

–Ay qız, sən lap nağıl danışdın ki, öldü sözünün dalında bilirsən nələr durur? Lap beşi inandı, bəs sonra. Bunun ölüsü üzə çıxmalıdı ya-yox? Əgər belə olsaydı anası deyərdi də. Ad bizim olsa da ləkə onlarındı.

–Aman Allah, ölüm nə gözəl şeymiş.

–Hə, belə yerdə doğrudan da gözəl şeymiş.

–Nə isə, qarşı döyülür, yəqin gələn Salehdır.

* * *

Qışın nəfəsi təbiəti özünə əsir etmişdi. İnsanların damarlarında qanını dondurmuşdu. Onların üzlərindəki donuq ifadə sanki qara bir xəbərin yayılmasının qorxusunu əks etdirirdi.

Bayquş kimi ulayan külək, hirs hikkə ilə yol boyu apardığı şaxtanın buz nəfəsini insanların üzünə çırırdı.

Şəhidlərin il dönümünü qarşılayırmış kimi əllərini göyə açan ağaclar şəhid anaları kimi özlərini fələyin hökmünə təslim etmişdilər. Küləklərə qoşulub başlarına döyürdü ağaclar.

Hər il olduğu kimi Şəhidlər Xiyabanına tərəf addımlayan insanların ardı-arası kəsilmirdi. Məzarların daşını öpüb oxşayaraq yana-yana ağlayan ana-bacılardan, qız gəlinlərin acısına dözmürdü. Rüzgar ziyarətə gələn hər bir kəsi öz ölümünə tamaşa etməsini qamçılıyırırmış kimi, tezliklə oradan uzaqlaşdırmağa çalışırdı sanki.

Bir az kənarda ayağını itirmiş gənc səkinin üstündə oturub başını əsaya söykəyərək təəssüf içində üzü küləyə dayanmışdı:

–Gərək belə olmayaydı! – deyib Yumruğunu daşa çırparaq, qəzəb və kin dolu qəhər içində boğulurdu. Ona yaxınlaşan qoca kişi:

–Ay oğul, dur a bala, yazıqsan soyuq kəsər səni burda.

Dədə nənənə yazığın gəlsin, özünü üzmə, onların qisməti beləymiş neyləmək olar axı.

Gənc əsəbindən tir-tir əsərək:

–Sən hansı qismətdən danışırsan, bizim bu torpağın üstündə gəzməyə haqqımız yoxdur. Nə qədər ki, torpaqlarımız o əclafların ayaqları altında qalacaq, heç yaşamağa da haqqımız yoxdur, bildin?!

–Özünü ələ al ay oğul, bu dünyadı, belə gəlib, belə də gedəcək .Biz yarandığımız gündən o kişi belə qanun–qayda qoyub ey, Habilnən, Qabili deyirəm.

–Deyirsən ki, o murdarlar bizim qardaşımız olub?

–Yox a bala, Əstəğfürullah, elə demirəm onlar kafirdirlər, haqqı danırlar Allahdan qorxu hürküləri də yoxdu. Əgər belə olmasaydı yatdığı yerdə milləti qırmazdılar ki.

–Onları biz özümüz çıxartdıq başımıza kişi, özümüz. Onlar elə yarandığı gündən bizə düşmən doğulublar.

–A bala, onlar gavurlardır, dinsiz, imansızlardır. Onların nə yeri, nə də ki, yurdu olub. Qaraçı tayfası kimi, bir şey olublar.

Tarix boyu belə olub. Onun - bunun yerinə göz tikiblər, çörəyinə nəfis salıblar. O murdarlar yer mənim, yurd mənim deyədeyə erməni adı alıblar. Bizim millətinsə, ürəyi yumşaqdı, dur–dur a bala.

Qoca onun ayağının birini itirdiyini görüb soruşdu.

–Ayağını harda itirmisən?

–Daşaltıda .

–Orda yaman qırğın oldu. – deyib qoca cavanın qolundan tutub qəbirləri göstərərək:

–Gör necə oğullar yatır burda. Azərbaycan millətinin yarıları ürəyidir bura, ay oğul.

–Şəhidlərin anım günüydü. Bu gündə o qədər ağırlıq var

idi ki, tükənmək bilmirdi sanki.

Qoca duruxub qalmış gəncin üzünə qəribə bir nəzər yetirib:

–Evlisənmi? – deyə soruşdu. Gəncin üzünü boğuş bir ifadə aldı, dodaqları titrədi. Yarı kövrək, yarı qəzəbi halda dedi:

–Müharibədən qayıtdıqdan sonra onu bir daha görmədim. – deyib susdu.

Qoca özünü saxlaya bilməyib dilləndi:

–Fikir eləmə, ay oğul. Zəmanəmiz yaman pis gətirdi.

İnsanlar pis gün gördüyçən üzü dönük oldu. Ehtiyac adamı pis günə salır .

Gənc özünü daha saxlaya bilməyib dedi:

–Axı onun nəyə ehtiyacı var idi ki, biz hələ evlənməmişdik, nişanlıydıq, bir-birimizi sevirdik, əhd-peyman bağlamışdıq. Evin tək oğluydum, nəyim vardı onun idi.

–Bəs onda niyə belə üzü dönük çıxdı axı?

Ayağımı itirdiyim üçün. Qospitaldaydım, yatırdım, gəldi, məni bu vəziyyətdə gördü və mən səninlə yaşaya bilmərəm deyib getdi. O gündən sevginin adına belə nifrət edirəm – dedi sonra qoltuq ağacına söykənərək dərinləndən köks ötürüb, cibindən bir papiros çıxararaq yandırdı.

Şaxtanın təsirindən ağaclar yerindəcə donub qalmışdı. Günün solğun şüası çəkildikcə xiyabandan əl-ayaq kəsilirdi.

Hər kəs evinə tələsir, sanki bu günün ağırlığından qurtulmağa çalışırdı.

III FƏSİL

İlahi yaratdığı dünya adlı əsərə tamaşa etdikcə gülümsünür və onları dinləyirdi. Gözləri sevgidən qamaşdıqda bu əsərin üzərində qara örtüyü çəkir, darıxdıqda isə mavi örtüyü çəkirdi onun üzərindən.

* * *

–Sən heç bilirsən mən nə düşünürəm?

–Nə düşünürsən?

–İstəyirdim ki, sən mənim olasan.

–Bizim düşüncələrimiz eynidir, amma.

–Nə amma?

–Mən də çox istiyərdim ki, sevdiyim insan mənim olsun.

–Məyər sən kimisə sevirsən?

–Yəni bunu hiss etmirsən?

–Sən məni sevsəydin bunu hiss edərdim.

–Bəxtiyar, bilirsən mən səni bir qardaş kimi çox istəyirəm, bir bax gör necə dönmuşəm.

Artıq gecdir gedək, anam nigarandır axı.

O karıxmış halda:

–Dayan bir görüm, o da səni sevir?

–Düzünü desəm bilmirəm. Onunla aramızda isti münasibət var.

–Sən deyəsən məni dəli etmək fikrindəsən?

–Niyə ki?

–Necə niyə?

Qız gülümsəyərək əli ilə üzünə düşən telini yana edib ciddi görkəm aldı.

–Gedək xahiş edirəm, bu haqda hələ heç bir söz demək istəmirəm.

–Lalə, bir az dayan, bir də ki, məni hövsələdən çıxarma,
– deyib səsinin tonunu qaldıraraq:

–Sən onu tanıyırsan?

–Demək olar ki, bir az.

–Sən öz həyatınla oynadığımı başa düşürsən?

–Yox əzizim, qismət nədir o da olacaq.

–Anangilin bundan xəbəri varmı?

–Necə bəyəm?

–Bu nə cavabdır mənə verirsən?

–Axı mənim həyatıma kim qarışa bilər ki?

–Mən.

–Məni güldürmə, sən Allah.

–Lalə o səni sevmir.

–Axı sən hardan bilirsən?

–Mən çox şeyi bilirəm, sənsə bilmək istəmirsən.

–Nəyi?

–Onun sənin hisslərinlə oynadığını.

–Məni təhqir etməyə sənə kim icazə verib?

Oğlan səsini alçaldaraq:

–Yox Lalə, mən sənə qəlbinə toxunmaq istəmirəm. Sənə onu demək istəyirəm ki, insan sevəndə yox, seviləndə daha xoşbəxt olur. Mən də sənə xoşbəxt olmağımı istəyirəm, eşidirsənmi? Qaldı ki, o, buna görə cavab verməli olacaq.

–Sən onu tanımırsan, tanısan belə sənə onunla nə işin ola bilər axı?

–Mənim ürəyimi partlatma Lalə, qoy heç olmasa rahat nəfəs alım.

–Gəlib çatdıq. Mənə görə narahat olma, – deyib Lalə küçə qarısını bərk-bərk döyəclədi. Qapını anası açdı.

–Ay qız, bu nə vaxtın gəlməyidi. Cızığından çıxmısan deyəsən? Yoxsa elə bilirsən ki, böyümüsən?

Lalə gülə-gülə:

–Elə hər ikisindəndir, - deyib anasını qucaqlayıb üzündən öpürdü. - Anama qurban olum. Bir bax qonşunun, oğludur adı

Bəxtiyərdir. Tək deyildim, onunlaydım - dedi. Şəhidlər Xiyabanını ziyarət edib söhbət edə-edə gəlirdik. – dedi. Onun ardınca anası təlaş içində:

–A qızım, başına havamı gəlib, bəs sənin istədiyən oğlan görsəydi nə cavab verərdin? Bu gün sabah elçi gəlir, nişan taxılır, bu nə oyundu çıxarırsan?

–Axı burda nə var ki, hay–küy qaldırırsan? Qonşunun oğludur da, gələndə rastlaşdıq, birgə gəldik.

–Gəl indi onları başa sal, – deyib əsəbi halda:

–Düz deyirsən, əgər məni sən başa düşmək istəmirsənsə, onları necə inandıra bilərəm. Nə isə, yeməyə nə bişirmisən, acından ölürəm.

–Toyuq, bir də dovğa .

Qız yenə gülərək anasının üzündən öpdü.

–Bax bu başqa məsələ. Sən də başlamısan ki, o burdan niyə keçdi, bu ordan niyə gəldi? Fikir eləmə. Sənin qızın elə qızlardan deyil ki, sözü ağızlarda gəzsən – deyib qaşını özünə məxsus ədayla dartdı.

Lalə evin tək, həm də sevimli qızı idi. Anası onu oğlan kimi böyütmüşdü. Heç bir kəs ona güldən ağır söz deyə bilməzdi. O, zəhmətin nə olduğunu çox yaxşı bilirdi. Gözünü açandan ata, anasının çəkdiyi əziyyəti özünə bağışlaya bilmirdi. Nə olursa olsun işləyib ata, anama kömək edib onları əziyyət çəkməyə qoymayacağam–deyirdi. Lalə sexdə gün çıxandan, gün batana qədər işləyirdi. Hər axşam işdən qayıtdıqdasa onu sevgilisi Nihad evə ötürürdü.

Nihad – Bu gün işdən niyə belə gec çıxdın Lalə?

Lalə – Ayın axırı olduğundan işi təhvil verməli idik.

Nihad, çoxdan gözləyirsən?

Nihad – Düz bir saatdır.

Lalə – Bu sənin üçün çoxdur?

Nihad – Sənə görə çoxdur əzizim, özümə görə yox.

Lalə – Yoxsa xətrinə dəydim.

Nihad – Burda nə var ki, xətrə dəyəsi?

Lalə – Heç, elə belə dedim.

Nihad– Sözlü adama oxşayırsan.

Lalə – Nə sözüm ola bilər ki, səndən nigaran idim.

Nihad – Bəs niyə keyfin yoxdur?

Lalə – Heç.

Nihad – Yoxsa məni qısqanırsan?

Lalə – Sən belə fikirləşirsən?

Nihad – Bu belə deyil?

Lalə – Biz ki, nişanlı deyilik, mən hər şey fikirləşə bilərəm.

Nihad– Hımm, belə de, demək belə başa düşdüm.

Bizimkilər yaxın günlərdə sizə gələcəklər. Amma bir məsələ var ki, bunu sən bilmirsən.

Lalə – Nə məsələdir ki, elə?

Nihad– Ata, ananın razılığından sonra ev problemi.

Lalə – Bilirsənmi Nihad mənə görə bir problem yaranarsa, bundan sonra bu söhbət olmayacaq. Qaldı ki, sənənlə mənim münasibətimizə, el-aləm bilir ki, biz bir-birimizə yaxınıq. Əgər nəsə bir şey olmuş olsa problem ondan sonra yaranacaq. Bilirsən də ad məsələsi var burda. Bir də ki, mən sevgimə görə hər şeydən keçərəm, təkəcə adımın ləkələnməsindən savayı.

–Sən nələr danışırısan Lalə, məgər mən sənə nə deyirdim ki? Bizimkilər sizə yaxın günlərdə elçi gələcəklər. Bəs sən

hansı ləkədən danışsən?

–Heç Nihad bir sözdür dedim. Ola bilsin səni özüm kimi tanımadığımdan irəli gəlir, bu fikir ağılıma...

–Sənin ağlın olseydi doğurdan da belə şeylər danışmazdın,–deyib onun qolundan tutaraq özünə sarı çəkdi və saçlarından öpərək:

–Heç bilirsən səni nə qədər istəyirəm? – dedi.

Qız mənəli–mənəli soruşdu:

–Nə qədər?

Oğlan qollarını göyə qaldıraraq:

–Bax bu dünya boyda – deyib onu köksünə sıxdı.

Lalə:

–Nihad gələn olar, sən neynirsən? – deyib onu özündən kənara itələdi.

Lalə bir gün Bəxtiyarla rastlaşacağını ağlından keçirsə də bunu elə də ciddi hal hesab etmirdi. Bir gün Bəxtiyar onları birlikdə görmüşdü, hələ yaxınlaşıb salamlamışdı da. Sonra qısqanclıq üzündən özünü saxlaya bilməyib onların ardınca da getmişdi.

–Lalə, dayan.

Qız təəccüb və təlaş içində:

–Bəxtiyar sənsən, xeyir olsun.

–Dediyin oğlan o idi?

–Bunu niyə soruşursan axı? Bəxtiyar, eşidirsən çıx get, məni bəlaya salma, anam görsə hər ikimiz üçün pis olacaq.

–Əgər gizlin deyilsə, nədən qorxursan hə?

–Bəxtiyar, xahiş edirəm çıx get.

–Elə bu vaxt Lalənin atası həyəətə daxil oldu çıxaraq, oğlanın onun qızından nə istədiyini soruşanda Lalə özünü itirmədən:

–Ata qonşumuzun oğludur, Bəxtiyardır. - dedi. Bilirsən

anam da tanıyır. O elə belə söz soruşurdu.

–Nə söz?

Lalə boğazı qurumuş kimi udqunaraq:

–Anam hanı? Anamdan...

O tez-tez pilləkənləri çıxaraq mətbəxə keçib tələş içində anasına dedi:

–Ana, qurban olum gəl sən özün atamı başa sal, başqa bir söhbət olmasın. Bu oğlan deyəsən dəli olub.

Arvad nə deyəcəyini bilməyib, bayaqdan hikkə içində dayanan oğlanı görüb.

–Xeyir olsun, ay oğul – deyə soruşdu.

–Sevda xala məni bağışlayın. Bəlkə mən yersiz hərəkət edirəm. Mən Lalənin xöşbəxt olmasını istəyirəm.

–Nə olub ki, a bala? – deyə Sevda xala qorxu içində ərinin üzünə baxdı.

Bəxtiyar dili-dodağı qurumuş halda:

–Əgər, o, Laləni aldatsa mənim əlimdən qurtarmayacaq– deyib geri döndü.

Lalənin atası nə baş verdiyini başa düşməyə çalışırdı. O, qızını nə qədər çox istəsə də onun haqqında olan bu söz–sovu aydınlaşdırmaq istəyirdi. Bu söz–söhbət isə Laləyə elə də ucuz başa gəlmədi.

O gündən Lalə ev dustağı oldu. Onun belə bir cəzaya məhkum olmağına narahat olan Nihad telefonla əlaqə saxlayır, nədən belə olduğunu bilmək istəyirdi.

Beləliklə Lalənin iki aylıq məhbus həyatına Nihad son qoydu və bir gün ata, anasını onalara elçi göndərdi. Lalə ilə Nihadın nişanlandığı gündən üç il keçirdi.

Nihadın ailəsində yaranmış anlaşılmazlığın ucbatından Lalənin həyatında çox cansıxıcı günlər yaşanmışdı. Buna baxmayaraq, bütün bunlar Lalə üçün elə də əhəmiyyət kəsb

etmirdi. Ona əzab verən Nihadın yerli-yersiz qısqanclığı və ona qarşı haqlı-haqsız dediyi acı sözlər idi. Bütün bunlar Laləni üzürdü. Nihad hər bir xırda şeyə görə ondan icazə almasını tələb edir, bəzən də döyürdü.

O, bütün bu olanları onu sevdiyinə görə Nihadın anasına bildirmirdi. Laləyə yeganə təsəlli verən qaynanası idi. O, hər dəfə deyirdi:

–Qızım, hər şey öz yoluna düşəcək, uzağı evlənənə qədərdir. Belə küsüb-barışmaq kimdə olmayıb ki, – deyə ona toxtaq verərdi. O, anlarda Lalə qırılmış ümidlərə sığınaraq gözlərini nəhayətsiz səmaya dikirdi.

* * *

Yayın istisi yeri, yurdu yandırır. Torpağın altında elə bil ocaq qalanmışdı. Təndir kimi buxarlanırdı torpaq. İstinin təsirindən hamı çimərliyə üz tutmuşdu. Sahildə ayaq qoymağa yer yoxuydu. Kimi özünü günə verir, kimi isə özünü quma basdırıb yayın ləzzətini çıxararaq ağrı-acısını unudurdu. Pərvin rəfiqələri ilə suya baş vurub üzərək sahilə uzaqlaşmağa çalışırdı.

–Eheey – mən burdayam.... – deyə qəh-qəhə çəkərək qışqırırdı.

–Geri dön Pərvin, dəniz zarafatı sevmir.

–Mən ki, sevirəm, özü də dəlicəsinə. Ha-ha-ha dənizlə seviməyin ayrı ləzzəti var. Görmürsüz o məni necə qucaqlayır?

Selcan gəl ardımca.

–Pərvin, bəsdir geri dön. Milana gözümə dəymir.

–Gəlirəm.

Qızlar sahilə çıxıb ətrafa göz gəzdirərək:

–Özündən çox razı olanların axırı olmur. Deyəsən onun da axırı çatıb.

–Pərvin bəlkə dənizdə batıb.

–Ağəz gic-gic danışmanın, batanda bu qədər millətdən biri görmədi onu. Görəsən kimiynənsə o söz.

–Elə burda.

–Ay manqol, səni yıxıb yerə başa salmaq lazımdır. O da ki, mənlük deyil. Bir göz gəzdir, bəlkə elə buralarda sülənir.

–Odur eee bax Pərvin, yanında da bir oğlan söhbət edə-
edə gəlirlər.

–Gördün ağəz, onu məndən yaxşı tanıyacaqsan? Görürsən də onun fərasətini. Sən də deyirsən ki, boğulub. O, qumun üstə hərəkətsiz uzanaraq, eynəyi gözünə keçirdi və sözünə əlavə etdi

–Oh bə, türklər demişkən bundan sonra yaşamağa deyər
kardeşim.

–Hansı kardeşindən behs ediyorsun?

–Pəh sən də yaman xod gedirsən axır vaxtlar.

–Belə olmasaydı mənim burda nə ölümüm var idi axı.

–Nədi peşmansan?

–Kim deyir ki, elə də yox.

–Neyçün elə də yox ? Beyəm az qazanırsan?

–Min bərəkət.

–Ağəz elə deməzlər bərəkəti murdarlama.

–Bəs nə deyim?

–Min hərəkət. Hə-hə-hə-hə

–Milana gəlir özü də tək.

–Ağəz.. danışıb də hələ görəy ağzından nə iy gəlir.

Milana bu vaxt onlara yaxınlaşaraq əlini belinə qoyub
gözlərini qıyaraq:

–Neylirsiz? Mən çimmək istəyirəm, – dedi. Pərvin onun
sözünü ağzında qoyub.

–Nə olub dənizi əlindən almışığ bəyəm, – deyə cavab

verərək dodaqlarını büzdü. Milana dənizə sarı getmək istəyəndə

Pərvin onun ardınca fit çalaraq.

–Yaman özbaşına olmusan, xeyir ola? Gizlin işlər görürsən, söhbətlər aparırsan. Bizi də burda balqabağ hesab eliyirsən. Nədi balam, yoxsa tükləşmişən. – deyib qəzəbli halda Pərvin qumun üstündən qalxaraq oturdu. Sonra əllərini yerə söykəyərək başı ilə işarə edib.

–Yanıdakı o gədə kimiydi, hə? - soruşdu.

Milana addım-addım geri dönərək, gəlib onun yanında oturub başını aşağı saldı.

–Nədi beyəm köhnə günahlarındı?

–Yox elə deyil Pərvin.

–Bəs kimdü?

–O, mənim uşağımın atasıdı.

–Hansı uşağının ağəz?

–Bu haqda sizə heç bir söz deməmişəm. Çünki, istəməmişəm ki, kimsə mənim keçmiş həyatımı bilsin.

–Ağəz gic, - demişdim dalısını. Sənin gələcəyün var ki, keçmişin də olsun?!

–Elə deyil qızımın gələcəyi üçün.

–Nədi qorxursan o da onnan olar.

Milana əsəbi halda:

–Pərvin onu bil ki, mənim qızımın adını tutanı bax bu əllərimlə öldürərəm, doğrayıb qanını içərəm. Bunu yaddan çıxarma, bildin!

Onu ilk dəfə belə əsəbi halda görən Pərvinin bir anda boğazı qurudu və geri çəkilərək.

–Ağəz sənə bir söz deyən oldu beyəm? Sözdür də soruşdum

- Sonra çəkinə-çəkinə, – bir də ki, sənin qızın bizim qızımız, fərqi nədir ki? Allah eləməsin ürəyivə də bir şey gətirib eləməginən.

Milananın gözləri bir anda yaşla doldu, özünü saxlaya bilməyib hönkürdü:

–Mənim ilk uşağımın başına gətirilən oyunu özünüz bilirsiniz.

O, mənim ürəyimə vurulan sağalmaz bir yara oldu. Pərvin, mən ana olmaq həsrəti ilə yaşayırdım. Uşağımın vaxtsız doğulub məhv olmasına dözə bilmirdim. Qərara aldım ki, tanımadığım bir adamdan da olsa bir uşağım olsun və sakitləşim. Kimsəsiz qalmayım. Mənə doğma hayan olan bir kəsə çox ehtiyacım var Pərvin. Təsadüfi tanışlıqdan sonra bu oğlanla bir müddət görüşməli oldum, sonra biləndə ki, mən hamiləyəm ondan uzaqlaşdım, daha doğrusu gizləndim. Uşaq olandan sonra köməksiz olduğum üçün onu uşaq evinə verdim.. İşləyib özümə ev-eşik alana qədər. İndi onun iki yaşı var. Bundan sonra mən həyatımı yalnız ona həsr edəcəyəm. Nə etsəm onun xöşbəxtliyi üçün çalışacağam. Bax belə – deyib dərindən köks ötürdü.

–Ağz bəs bu oğlandan yenə də bir söz demədin axı.

–Hə bununla yenidən avtobusda rastlaşdıq. Mənim birdən niyə yox olduğumu soruşanda, mən ona hər şeyi olduğu kimi, danışdım. Və o da məni başa düşdü. İndi də hərdən görüşürəm onunla.

–Qızını necə, görmey isteyir?

–Hə əlbəttə ki, bir neçə dəfə mənimlə bərabər gedib görüb də.

–Ağz iş varmış ki, səndə. Bir söznən həngaməsənmiş ki, ürəyivə başqa şey gəlməsün, düzü ürəyim xərəb oldu səninçün. Bes yaxşı sənin quş olduğovu bilmir o gədə.

–Hə, bilir.

–Onun qeyrəti yoxmuş ki, əməlli-başlı mən ölüm.

–Neyçün?

–Sonra da deyirlər ki, mən pis adamam, pis yol göstərirəm.

Qeyrəti olseydi sənin əl-ayağuvu yığardı, saxlayardı. Yəni eks

arvadı kimi. Kişinin əməlli-başlı uşağı da var sənnən.

–Təklif elədi, mən razı olmadım.

–Nöşün balam?

–Kişilərə nifrət edirəm.

–Ağəz, çörəyin onlardan çıxır.

–Onların canını istədiyi yerdən almaq lazımdı vəssalam,

– deyib Milana dənizə sarı üz tutdu.

Pərvin:

–Yenə sənə halaldı. – deyib əllərinin qumunu silkələyərək:

–Selcan, mənə kömey elə durum ayağa, fərasətin olsun.–
deyib Milanaya işarə edərək göz vurdu.

* * *

Saatın əqrəbləri bir-birini elə qovurdu ki, hardan gəlib hara getdiyini bilmək olmurdu. Axşamın düşməsi havanın sərinləşməsindən hiss olunurdu. Qaranlıq düşünə qədər küçədən səsküy kəsilmirdi. Belə vaxtların özünə məxsus gözəlliyi olur.

Cırcıramaların səsi gecənin hənirtisinə qarışıdıqca, ətrafa yayılan qeyri-adi bir ahəng insana nağıllar aləmini xatırladırdı. Ağacların budaqlarında mürgü vuran sərçələr hərdən, qanadlarını açaraq özlərini yıxılmaqdan güclə saxlayırdılar.

Təbiətin sükut nəğməsini dinlədikcə ruhunun dincəldiyini hiss edir, düşüncələrinin qanadında uçurdu insan. Özünə güvənən bütün canlılar, təbiətin əsiri olduqlarını yaxşı dərk edirdilər.

* * *

Sübhün açılmasını xəbər vermək üçün kəndə səs salan çil xoruz qanadlarını şappıldadaraq banlayır, özündən razı halda həyətdə var-gəl edir, toyuq, cücəni qoqquldayaraq başına

yığırdı.

Səlimə toyuq cücəyə dən səpə-səpə zümzümə edirdi.

Əzizim soldu bağım,
Yel vurdu soldu bağım,
Cavan ömrüm puç oldu
Sinəmdə yandı dağım.

O qızını səsləyərək:

–Qızım bir qab su gətir.

–Anacan nə olar mən sularını töküm də...

–Ləman, məni incitmə, tez ol, istəyirsən xoruz səni yenə dişləsin?

–Eey ana, nolar..?

Elə bu vaxt ayağı daşa ilişən Ləman su qabı ilə birlikdə yerə sərildi. Üst-başı palçığa batan Ləmanın səsi ilə çil xoruzun səsi o anda həyəti başına götürdü. Səlimə yüyürərək qızını yerdən qaldırıb:

–Gördün neylədin? Mənə kömək eləyənə bax – deyib hirsələ onun əlindən tutaraq, hamama aparıb üst-başını dəyişərək, əl-ayağının palçığını yudu.

Günortanın qızmar istisində nəfəs belə dərmək olmurdu. Kimi bağda ağacların kölgəsində sərinlənir, kimi də evdən bayıra çıxmayaraq bu vaxtlarda yatırdı.

* * *

İllər bir-birini beləcə adlayıb ötürdü. Ləman artıq ömrünün on beşinci baharını yaşayırdı. Qızlar bulağından su içmişdi. Onun gözəlliyinə heyran qalmamaq olmurdu. O, anası ilə yanaşı duranda, eyni bir insanı müxtəlif yaşlarda gördüyünü zənn edirdin.

–Ana, Tərən nə vaxt yola düşür?

–On beş günə qızım.

–Görəsən dayım bir adam tapıbmı?

–Nəyə görə?

–Müharibə bölgəsinə düşməsin.

–Qızım, qismətinə nə yazılıbsa o da olacaq. Bütün valideynlər istəyər ki, övladı gözünün qabağında olsun. Amma bu vətən borcudur, bu borcu verməlisən. Ondan qaçmaq olmaz.

Ananı necə sevirənsə, vətəni də elə sevib qorunmalısan.

–Gülay Teymurla nəfəs alırdı, onunçün çox çətin olacaq.

–Yox qızım, onlar çətinliyi o qədər görüb ki, buna da dözlər. Bir də il yarım nədir ki, gəlib bir göz qırpımında keçəcək.

–Ana, sən doğrudan da elə fikirləşirsən?

–Əlbəttə ki.

–Yəni sən Teymur üçün heç darıxmayacaqsan?

–Ay qızım, bibi olarsan görəsən ki, qardaş balası necə istəkli olur. Onda da ki, anasız ola. Bir də nə etməliyik ki, əgər əməlli-başlı müharibə başlamış olsa mən özüm də gedərəm, tək millətimiz bu xəstəlikdən qurtarsın. O, murdarlar cüzam xəstəliyi kimi bir şeydi. Onları təmizləyincə çox itkilər verəcəyik.

–Ana, nəyə görə müharibə edib birdəfəlik hər şeyə son qoymurlar.

–Eh qızım, bu bizlik deyil, əgər belə olsaydı nə vardı ki, bu çətin məsələdi.

–Axı nəyə görə torpaqlarımızın yarından çoxunu mənimsəyən ermənilər oğurluqdan utanmadığı halda bizimkilər nəyi gözləyir?

–Nəyi gözləyirik? Əvvəla onu sənə deyim ki, evin yiyəsi başısoyq olanda evə oğru da gələr, üstəlik hər şeyə də yiyələnər, sahib də çıxar. Ona görə günahkar özümüzük. Qaldı ki, bizimkilərin torpağı geri almaq davasına, bu da yaz xəyalıdı

ay qızım.

–Axı niyə görə?

–Məsəl var deyiblər su başdan bulanar. Dünya yarandığı gündən öz havasını çalıb, durduqca da çalacaq.

–Belə çıxır ki, biz hələ də kiminsə əsarəti altındayıq.

–Elə deyil, elə olmasa da belədir. Amerika kimi hegemon dövlətin apardığı siyasətdir bu. Bütün dövlətlər də onun qoyduğu rejimə tabedir. Çünki belə olmasa dünya bir–birinə qarışar. Dünya müharibəsi baş verər. Sonra da bütün xırda dövlətlər milçək kimi qırılıb məhv olar.

Yenə də sülh yolu ilə nə isə etmək olar. Qırğınsız, davasız.

–Ana, bəs qırğın, dava yoxdursa bu qədər ölümə, itimə nə ad vermək olar. Elə bizim kənddən ən azı otuz əsgərimiz şəhid olub.

–Qızım, ürəyim ağrıyır qurtar bu söhbəti sən Allah. Sən də bir tərəfdən ürəyimi sıxma. Bu bizlik deyil ey, bildin. Dur, indi atanın işdən gələn vaxtıdır. Xörək bişirmək lazımdır.

Elə bu vaxt həyətin qapısı açıldı.

–Buy Gulay, səndən nə əcəb bizi yad eləmişən, – deyib Ləman oturduğu yerdən dik atılıb onunla öpüşüb, görüşdü.

Səlimə Gülayı bağrına basaraq:

–Bibi qurban niyə belə sıxılmışan? Evdə nə var, nə yox?

–Salamatlıqdır bibi, elə anam da dedi ki, get bir az könlün açılsın.

–Atan necədir?

–Yaxşıdır, səhər gedib, axşam gəlir. Heç üzünü də görmək olmur.

–Yazıq qardaşım neyləsin, bir belə külfəti neylə dolandırısın. İki uşağın varyıdı, bəsiydi də. Eləsini gedib aldı ki, sonradan dörd uşaq dünyaya gəldi. İlin, günün bu vaxtında nəyinə lazım idi axı. İndi də zülüm çəkir.

Gülay gülümsəyərək:

–Ləman, bəlkə bir işin var kömək edim.

–Hə Gülay, gəl köməkli dolmanı bükək sonra da bağçada oturaq bir az söhbət eləyək.

Artıq on gün olardı ki, Teymur hərbi xidmətə yola düşmüşdü. Səlimə özünə yer tapa bilmirdi. Gah ağlayır, gah da özünə toxtaqlıq verərək:

–Yetimin nəyi də olmasa Allahı olar. Allah özü nəzərində saxlasın, qayıtsın evinə-eşiyinə – deyirdi.

Gülayla, Teymur analığının ögeyliyini heç vaxt hiss etməmişdi, körpəlikdən mehrini məhəbbətini salmışdı ona.

Balaca bacı və qardaşlarının sevimlisi olan Teymurun gedişi onları da üzürdü. Hər dəfə Gülaydan:

–Bacı qardaşım nə vaxt qayıdacaq? – deyə soruşurdu.

* * *

Üç gün olardı ki, aramsız yağan yağışlar səngimək bilmirdi. Neçə vaxtdır ki, yorğan-döşək xəstəsi olan Süleyman kişi arvadını zarıncı bir səslə çağıraraq dedi:

–A Məryəm, gəl aynabəndi bağla, öldüm axı soyuqdan.

Məryəm arvad hövlənək dilləndi:

–A kişi, bu nə vaxtın üşüməyidi axı. Pəncərəni niyə örtüm, yağış çölün istisini doldurub evə bürküdən adam boğulur .

–Ay arvad, adam boğular da, mən axı insanam, özü də xəstəsindən.

–Sən də adam oleydın, ancaq sağlamından oleydın.

–Nə tez yadınan çıxartdın ay arvad, mən elə ilin on iki ayı sənin dalıncan xəstəxanalarda qalmışdım.

–Nə vaxt?

–Elə cavan vaxtlarda.

–Allah eləməsin, mən nə vaxt xəstə olmuşam ki? Bir uşaqlarım doğulandan-doğulana. Allaha şükür başqa xəstəliyin nə olduğunu bilməmişəm.

–Üstümə niyə mucqurursan, elə uşaqların da sənə oxşayıb. Allah eləməsin bir sınıq barmağa da iş....

Arvad onun sözünü ağızında qoyub:

–Qoca vaxtında pinti-pinti danışma. Bağlıyaram, təkni sənin ağızın bağlansın.

Elə həmin günün səhəri Süleyman kişi haqq dünyasına qovuşdu. Hərəsi bir diyarda yaşayan oğlanları isə onun dəfninin yeddinci günündə gəlib çıxdılar.

Məryəm arvad uşaq kimi dodağını büzərək ağlayır, – ay kişi, mənə bu vaxtımda niyə yetim qoyub getdin, – deyirdi.

Gün işığı ara sıra göründükcə, yağışın ətri çəmənlikdəki çiçəklərin, otların qoxusuna qarışmış ətrafa qeyri-adi ətir yayırdı.

Yarpaqların üstündə şəh dənələri nur kimi parlayıb bir anda da gözdən itirdi.

Dağın döşündə qaçısan uşaqların səs-küyü ətrafı başına götürmüşdü. Örüşdən qayıdan mal-qaranın, qoyun-quzunun səsinə eşidən sahibləri küçəyə əli ağaclı çıxaraq heyvanları qarşılayır və hərə öz mal heyvanını bir birindən ayıraraq qapılarına haylayırdılar. Kənd bir başqa aləm olurdu belə vaxtlarda.

Dörd ay olardı ki, Teymurdan bir xəbər çıxmırdı. Son məktubunda ermənilərin atəşkəsi tez-tez pozmasından və üç gün arası kəsilmədən qızğın döyüşün davam etməsindən yazırdı.

Birdən-birə məktubun arası kəsilməsi atasını, Gülayı və Səliməni hövsələdən çıxarmışdı. İnsanlara havanın get-gedə sərinləməsi yayın son günlərini bir daha xatırladırdı.

Pilləkənin üstündə fikirli, həm də yorğun halda oturan Teymurun atası özünə yer tapa bilmir, nəfəsi tənğişirdi. O, tezliklə hərbi komissarlığa gedib Teymurdan bir xəbər çıxmadığını və nə baş verdiyini bilmək üçün götür-qoy edirdi.

IV FƏSİL

Təbiət nəfəsini dərdikcə, payızın rüzgarı gəzişən buludlarla oynayır, qayğısız uşaqlar kimi o tərəf bu tərəfə yüyürərək doluxsunmuş buludları itələyib bir-birilə toqquşdurur və yağışın qəribə ətrini yer üzünə çiləyirdilər.

Fikirli halda oturan Lalə gözlərini göy üzündə oynayan buludlara dikmişdi. Gec də olsa, Nihad hərbi xidmətə yola düşürdü.

–Darıxma əzizim, xidmətimi başa vurub tezliklə gələrəm və toyumuzu edərik.

–Nihad, mən də sənənlə getmək istəyirəm.

–Sən nə danışırısan ay qız, heç mən sənə işləməyini istəmirəm, onda qalmış ki, muharibəyə gedəsən. Özü də mənimlə, lap gülməlidir – deyib onun gözünün yaşını silə-silə:

–Ağlamalı və gülməli.

–Nə olsun ki, orda sənənlə bir yerdə qalmağımı istəməzsən?

–Bu nə sualdı verirsən, sənə olan sevgimzə belə qiymət verirsən?

–Sən məni, mən səni sevdiyim qədər sevə bilməzsən.

–Yaxşı, sən deyən olsun, sən burda qal mən də orda görək kim sevgidən ölür, kimi yaşaya bilmədiyindən.

–Səni başa düşə bilmirəm Nihad, bu nə sözdü?

–Mən səni sevdiyimə görə yaşayıram Lalə, əgər sən də məni sevdiyinə görə yaşayırsansa dözəcəksən və gözləyəcəksən, – deyib onun dağımıq düşən saçlarını sıgalladı.

Onunla görüşdüyü son gün Lalənin gözlərinin qarşısından bir an da olsun getmirdi.

* * *

Teymurla Nihad bir batalyonda xidmət edirdilər. Atəşkəsin pozulmasını heç cür qəbul edə bilməyən Azərbaycan ordusunun əsgərləri düşməni istədiyi kimi, yerinə otuzdurmasına baxmayaraq bununla kifayətlənmir, zəbt olunmuş torpaqlarımızı qanıcanı bahasına tezliklə geri almağa can atırdılar. Ali baş komandanın əmrini, müharibə olacağı günü səbirsizliklə gözləyirdilər.

Axşam düşürdü. Əsgərlərin bəzisi səngərdə ayıq –sayıq dayanaraq ətrafa nəzarət edir, bəzisi dincəlmək üçün sakit bir yerə çəkilib papiros çəkir, şirin düşüncələrə dalırdı.

Nihad əsgərlərə xüsusi tapşırıq verdikdən sonra gəlib Teymurun yanında oturaraq dərinədən nəfəs aldı.

–Vəziyyət necədir?

–Pis deyil.

–Məktublaşıb eliyirsən?

–Əlbəttə ki, bacımla, bibimlə.

–Sevdiyən qız var?

–Hələ bilmirəm.

–Əcəb oğlansan, sevgini də bilmirsənsə bəs bildiyən nədir?

–Bildiyim odur ki, sevdiyim insanın əzab çəkməyini, gözünün yolda qalmamağını istəyirəm.

–Bəs sən xidmətini başa vurduqdan sonra onun olmadığını görəndə nə edəcəksən?

–Bilirsən Nihad, bu qismətdir. Hər an ölümlə üz-üzə dayanırıq. Bəlkə mən heç qayıtmadım, niyə görə sevdiyim insan

mənə görə bədbəxt olmalıdır axı. Qaldı ki, onun qalıb qalmamağına,

mənim onu sevməyimi hiss etməsi də mənə bəsdir.

Əgər onun da mənə qarşı sevgisi olmuş olsa yəqin ki, gözləyər.

Heç kimə getməz.

–Sən dahisənmiş ki, düzünü desəm sən düz fikirləşirsən.

Lətifə Nuran

46

Amma belə çıxır ki, mən sevdiyim qıza əzab verirəm?

Əvvəl

institut, sonra da əsgərlik, – deyib Nihad papirosa bir qullab

vurub tüstüsünü ciyərlərinə çəkdi.

–Sən başqa, mən başqa.

–insanlar müxtəlif olsa belə sevgi əzabı eyni olur.

–Nihad Teymurun anasının adını bir dəfə də olsa çəkmədiyindən ehtiyat edərək ondan bir kəlmə də olsun

söz

soruşmurdu.

Gecəydi, saat on ikiyə qalırdı. Əsgərlər yenidən yatmışdılar

ki, ardı-arası kəsilmədən açılan atəş səsləri gecənin sakitliyini

pozdu. Əsgərlər bir anda əmrə hazır olaraq silaha sarılıb səngərlərə

üz tutdular. Səhərə qədər davam edən qarşıdurma iki nəfərin yaralanması və bir əsgərin şəhid olması ilə sona yetdi.

Ermənilər bu vuruşda bir neçə əsgərini itirərək geri çəkilməyə

məcbur oldular.

Günəş dağların ardından solğun şəfəqlərini ara-sıra

göstərərək geri çəkilir, özünün soyuqluğu ilə insanı üşüdüdü.

Əsgərlər stol arxasında yeməyin gəlməsini gözləyirdilər.

Onların sırasında Teymur yox idi...

* * *

Aramsız yağın yağışlar səngimək bilmirdi. Ağaclardan qopub düşən yarpaqlar torpağa gömülürdü. Havalı küləklər hiddətlənərək

yağışın aramını pozaraq ətrafa səpələyir, gələngədənin

üzünə vuraraq öz soyuq dili ilə yalayır.

Bayaqdan yolu təngnəfəs axır ki, başa vuran Bəxtiyar darvazaya

çataraq bir anlıq üzünü göyə tutub gözlərini yumaraq yağışın onu islatmasından həzz alırmış kimi, sinə dolu nəfəs

alaraq Laləgilin qapısına baxıb köks ötürdü. Sonra qapılarını

açıb içəri keçmək istəyəndə anası ilə qarşılaşdı.

–Ay bala, bu nə vaxtın gəlməyidir? Ev-eşikdən qaçaq

düşmüşən? Atan da nigarandı. Bəxtiyar anasını qucaqlayıb üz gözündən öpdü: —Anacan mən də sizin üçün çox darıxmışam.

—Gəl-gəl su içindəsen, soyuq su ciyərlərinə hopub get tez dəyiş paltarını.

—Bəs sən hara gedirdin?

Elə bil ürəyimə dammışdı ki, nəşə xeyirli bir xəbər olacaq.

—Atam evdədir?

—Bu yağışda harda ola bilər ki?

O, atası ilə görüşdükdən sonra hamama girib isti duş qəbul etdi, xalatını geyinib, divanda oturdu. Atası ilə hal-əhval tutduqdan sonra yan otağa keçdi.

—Ana mənim ağ köynəyimi hara qoymusan, tapa bilmirəm.

Tamella xala həmişə olduğu kimi gileyli-gileyli:

—Mən nə vaxta qədər səninçün köynək dərdi çəkəcəyəm. Yaşın otuzu haqladı, hələ də evlənmək fikrin yoxdur, a bala.

—Hələ tezdür ana — deyərək Bəxtiyar qaşlarını dartıb başını buladı.

—Yoxsa düz demirəm, bir qızın qapısını göstər gedim, sənin də canın qurtarsın, mənim də.

Bəxtiyar gülə-gülə:

—Belə olsaydı hər ikimizin canı çoxdan qurtarmışdı. Tutaq ki, qapını göstərdim sonra?

—Sən o qapını göstər dalısıycan işin yoxdur.

—Əgər belə asan başa gəlsəydi nə dərdim vardı ki, ay ana.

—Buy elə niyə deyirsən, ay oğul? Allah dərdi düşməne versin.

Sonra marağını gizlədə bilməyərək:

—O qız kimdi ki?

—Qonşumuz Lalə.

—Buy başıma xeyir, o qız ki, nişanlıdı.

—Nə olsun?

—Elə bu biyabırçılığımız çətmir el içində.

—Qız sevmək nə vaxtdan biyabırçılıq olub ki?

—Qız sevmək yox, nişanlı qızı istəmək biyabırçılıqdan da beş—betərdi. Ay oğlum, bu fikri çıxart başından. Yiyəsi eşidər bilər, adama nə deyərlər axı. Kənd içində düşmən olaq deyirsən. Qızın dədə, nənəsi gələr durar qarıda, ağlın olsun, a bala.

Bəxtiyar kefini pözmadan:

—Ata, anası bilir ana.

Tamella arvad heyrət içində:

—Bu gədə nə danışır. Allah, sən özün kömək ol. Nə vaxtdan, haçandan?

—Hələ nişanlı olmamışdan.

—Bəs onda niyə belə oldu axı.

—Qız bir başqasını sevirdi.

—Kimi?

—Nişanlısını.

—Bəs sən nə deyirsən. Özünü bundan sonra niyə alçaldır-san? Nə işin var xalxnan.

—Mənim heç bir işim yoxdur ana. Sadəcə olaraq mən Laləni sevirəm və ondan sonra heç kim mənim ürəyimə yatmır.

—Əstəfürullah. Bu nə deyir axı.

—Oğlan onu sevmir ana.

—Nə bilirsən axı bu gün, sabah xalq toy eləyir, gəlin aparır.

—Onu gələcək göstərer.

—Ana qurban, bu fikri başından çıxart. Oğlum, o qız sənlik deyil. Nə çoxdur qohum-əqrəbada qız. Kimə əl uzatsan dərdindən ölər.

—Ana bu söhbəti qurtar, xahiş edirəm.

—Yox ay bala, sən heç bilirsən mənim ürəyimə nə boyda dərd qoydun?

—Bunun nəyi dərddi ki, ay ana?

—Bağışla məni, ay ana. Səbrim daşdı, səninlə açıq söhbət etdim. Heç özüm də gözləməzdim deyərək gülə-gülə anasının boynunu qucaqlayıb saçlarından öpdü, — sonra bir də ki, söz oldu qurtadı. Bir də bu haqda söhbət etməyəcəyik. Sən dediyin kimi hər şeyi yaddan çıxaracağam, vəssalam.

—Yox ay oğul... deyə

Tamella xala dərindən ah çəkib.

—Sənin ürəyin istəyən bir qızla ailə qurduğun günü görməyincə rahat olmaram.

Bir ay olardı ki, Lalə Nihaddan məktub almırdı. Özünə yer tapa bilmirdi Lalə. İşdən yenicə çıxmışdı, ayaqlarını ardınca güclə çəkib aparırdı. Sanki onun ayaqlarına daş balmışdılar. O, həyəət girəndə, Sevda xala nigarançılıqla:

—Ay qız, rəngin ruhun niyə saralıb. Nə olub, a bala.

Lalə yorğun səslə:

—Yorulmuşam ana.

—Get-get çay dəmli, çörək hazır ye iç, gir yerinə yat.

—Atam gəlib?

—Hə elə o da indi gəlib işdən. Lalə evə girib, öz otağına keçdi. Televizorun düyməsini sıxdı, kanalları bir-bir dəyişib yenidən söndürdü. Paltarını dəyişdikdən sonra mətbəxə keçib əlini yuya-yuya:

—Ana yeməyi sən çək məndə həvəs yoxdur..

—Bəlkə yeməyə də həvəsin yoxdur deyəsən.

—İnan ki, yeməyə də həvəsim yoxdur.

—Nə olub, nə baş verib. Ölüb itən var? Yeməyini ye, özündən iş durğuzma.

—Nihaddan xəbər yoxdur. Özümə yer tapa bilmirəm.

—O, sənin ömrünü gününü qara gətirdi. Hardan olacaq axı rahatlığın? Onun bizə rast gəldiyi günə bir daş düşəydi, daş, — deyib Sevda xala əsəbi halda xörəyi isidib süfrəyə gətirdi.

—Ana, ürəyin necə gəlir ona belə sözlər deyirsən?

—Necə deməyim ay qız, indi əsgərlikdədir, bəs əvvəlki illərə nə deyirsən hıy. Özü olanda gününü qara, əppəyivü para eliyib, olmuyanda da özün gününü qara gətirirsən. Nədi düz demirəm?! Xəbər yoxdu, guya xəbər çıxanda nolacağdı ki?!

—Ana niyə görə ona qarşı bu qədər amansızsan?

Sevda xala yenə kinayə ilə.

—Odur ee xalxın qızları burdan nişanlanır, ordan da toyu olur. Camaat oğul, uşaq, nəvə, nəticə sahibidi. Biz hələ gözləyirik ki, bu Xasməmmədin oğlu nə vaxt bəy olacaq. Bax, qonşu Əsmərin qızına, səninlə birgə nişanlanmışdı. Sabah birisi gün uşağı məktəbə gedəcəy. Sən Allah məni az danışdır. Gücnən yadımdan çıxarmışdım.

—Ana, hər şeydən əvvəl indi o əsgərlikdədir. Düşmənlə üz-üzə dayanıb. Allah bilir gələnə qədər başına nələr gələcək. Onun haqqında heç olmasa yaxşı şeylər düşün.

—Pah atonnan, mən gedib vuruşmalıyam düşmənlə. Onlar getməyəndə, kim gedəcək? Allah eləməsin ki, onun Vətənə olan sevgisi də belə olsun. Vay onda bizimkilərin halına.

—Yaxşı ana, görürəm, sənin ürəyin doludu, qurtar bu söhbəti hər şeyin öz vaxtı var.

—Elə demə ey, de ki, hamının baxtı var.

Lalə yeməyini yeyib qurtardıqdan sonra çay içib ayağa qalxdı və anasının üzündən öpüb öz otağına keçdi.

Gecənin qaranlığında aramsız yağan yağış ətrafa qeyri-adi bir səs yayaraq parlayıb sönürdü. Lalə isə pəncərənin önündə elini çənəsinə söykəyib, yağışın yağmasına tamaşa edirdi. Bu yağın yağış onun ruhuna bir lətif layla çalırdı.

Ağamusa kişinin oğlu Cəlili vaxtından doqquz il qabaq azadlığa buraxmışdılar. Soruşanda, anasının dili ağzına sığmayırdı.

—Balam hansı taxsırın yiyəsidir ki, Allah mərdimazara nəhlət eləsin. Öldürəndə mənim idi, ölən də. Qaldı ki, Cəlilin buraxılmasına, icbari iş veriblər onu da çəkəcəy tifilim deyirdi.

□vvəlki payızlar kimi bu ili də kənddə bir canlanma var idi. Kənd camaatı əkdiyini biçir, zəhmətinin bəhrəsinin sevincini yaşayırdı. Kimi oğul toyu edir, kimi qız köçürürdü. Allahın verdiyi nemətinə min şükür edən ağsaqqalların, ağbirçəklərin duasını eşitdikcə dünyanın elə bu insanların üzünə dağılmadığını görüb dərk edirdin.

Cəlil həbsxanadan çıxdığı ilk gündən işləyir, heç nə olmamış kimi, danışib-gülür, söhbət edirdi.

Cəlilin keçmiş həyatı kənd arvadlarının söhbətinin mövzusunə çevrilmişdi . Hər dəfə bulaq başında bu söhbət əsas mövzulardan biri olurdu.

—Deyirəm ay Telli, day Cəlilə kim qız verər ki?

—Sən düz deyirsən xalx balasından bezməyib. Nağadə yaxşı olsa da adam öldürüb, yatıb çıxıb, özü də kimi, dost doğmaca bacısını. Bacısını öldürməyə əli gələn adam, gör öz arvadını neyləyər.

—Ay Sənəm adamı tikə-tikə doğrayarlar lap oyana da keçərlər. Cəlil özü çox qeyrətli oğlandır. Taxsır öləndə olub deyiblər.

—Ay qız, indi onun başı pozulub eyy. Özünü nə qədər ağıllı göstərsə də xeyri yoxdur.

—Hələ baxın görün o, qız almaq istəyər.

—Necə yəni o indi bütün qızlara, gəlinlərə inamını itirib.

Elə adamın ürəyində istəy nədi, heç mərhəmət, hissi də olmaz.

—Sən nə deyirsən ay qız, insan deyil, niyə istəmir ki, onun bacısı pis olub deyə hamıya o göznən baxacaq?

—Yaxşı, ay Sənəm, sən ki, belə deyirsən. o belə qeyrət sahibidi. Sənin qızıvu istəsə, yaxud da qohumunuzun qızını istəsə ona verməyə razı olarsan?

—Niyə razı olmuram ki? . Bir də bilirsən nə var, işivü ehtiyatlı tut qonşuvu günahkar bilmə.

—Axı kim görmüşdü onun bacısının günahkar olduğunu? Camaatın fitvasına getdi yazıq uşaq.

—Camaatın yox, anasının. Anasından yaxşı tanıyacaqsınız qızını, başıma xeyir.

—Səni qoyan olsa hamıya pis göznən baxarsan, ay Sənəm.

—Sənə niyə pis göznən baxmıram az? Dəli olub eləmişəm ki. Birdə ki, qurbanı olduğum Allah, hər kəsin günahına görə cəzasını da verəcək.

—Day bəsdı, gün axşam oldu gedək.

Qadınlar su səhəngini çiyinlə aşıraaraq addım-addım bulaq başından uzaqlaşdılar. Hərdən söhbət arası:

—Ay Telli, xəbərin var o bədbəxtin balasından? Bir xəbər çıxmadı axı.

—Səlimənin qardaşı oğlunu deyirsən?

—Hə.

—İtkin düşüb də, anası ölmüş. Dədəsinin dəymədiyi, yer qalmayıb. Neçə gün idi ki, televizorda da şəklini göstərirdilər.

—Guya nolacaq ki, onuynan. Getdi bədbəxt balası, getdi qurtardı, vəssalam. Bədbəxt anasını qismətinə oxşadı bu yetimin də qisməti.

—Onu bilməy olmaz ay qız, bu hökumət işidi. Gör necə xəbər çıxacaq.

— O da bilirsən nəyin bahasına?

—Nəyin?

—Guya ki, bilmir. Beş erməni dığasının əvəzinə.

—Erməni dığası hardadı ki burda?

—Ağız müharibə ola, quldur olmaya. O qədər bizdə onların adamları var ki, bəs bu xəbərlərə baxıb eləmirsən? Hələ ad familiyasını, dədəsinin-nənəsinin, nə bilim dədə-babasının adını dəyişdirib yaşayanları demirəm.

—Bəxtəvərin qızı hələ bir xəbərlərə də baxırsan. Özündəki xəbəri demirəm hələ. Mən yetimin bir dinc vaxtı olur ki, ev-eşik, mal-qara, toyuq-cücə. Axşamdakı, oğul, uşaq, pal-paltar. Sonra da kişinin zurnası, di gəl qulaq as.

—Guya bizim işimiz-gücümüz yoxdur da, de ki, marağım azdı, deyim hə.

—Nəyə marağım olacaq az hə, gözümüz-qulağımız mazol olub ki, tay qaçqın-quçqun, dava-qırğın, ölüm-itim eşidib görməydən. Gör neçə ildi ey, "çövür tatı, vur tatı". Yaxşı, sağ ol, mən çatdım.

—Eh, ağıldan başqa səndə nə desən var, ay qız. Sənə arvad deyib saxlayan kişiye bərəkallah.

V FƏSİL

Payız ayları yaydan fərqli olaraq, şəhərə bir başqa gözəllik bəxş edirdi. Şiltaq küləklər toz basmış ağacları yağışın suyuyla yuyundurduqca hisini-pasını tökürmüş kimi ağaclar budaqlarını bir-birinə çırparaq göyə əl açıb sanki Allaha dua edirdilər. Yerə tökülən sarı yarpaqlar yağışın damcıları altında yüyürüb canını qurtarmağa çalışmış kimi yenidən üzü üstə sərilərək can verirdilər.

Yağışın əlindən qaçıb canını güclə qurtarmağa çalışan Pərvin can verən yarpaqları dikdaban ayaqqabıları ilə tapdalayıb üstündən keçərək özünü güclə qadın salonuna salıb nəfəsi tövsüyə—tövsüyə dedi:

—Qızlar görün yağış məni nə hala saldı, — deyib özünü kreslonun üstünə atdı.

Qızlardan biri ona sataşaraq:

—Yağış sənin günahlarını yuyub təmizləyir, nədən qorxursan.

—Ağəz mənim günahlarım dəryaya düşsə balıqlar o söz, dəryada murdarlanar.

—Su, özündə çirkabı saxlamır, onu qırağa tullayır. Elə səni təmizləsə-təmizləsə yağış təmizləyəcək. Onda durum yüyürüm bayıra. Ha-ha-ha. Qızlar demək belə, yəni əvvəl saçımı yuyursuz, uklatka eliyürsüz, sonra manikür, pedikür, dırnaq qoyursuz, kirpiy və sonra da makiyaj edirsiniz. Hə vaxtım qalsa qoluma risunka çəkdirib sizinlə xudafisləşirəm. Yəni uçuram. Ha-ha-ha.

Dörd saat yarım Pərvinin bütün arzularını qızlar həyata keçirdikdən sonra həmişə olduğu kimi onun xoruz banı eşitməyən sözlərini öz aralarında danışıb gülüşürdülər.

—Necəyəm? — deyə tovuzquşuna bənzəyən Pərvin yenidən salona gələn rəfiqəsi Milanaya işarə edərək.

—Görün, mən bu gecə necə qanlar salacağam. Mənim üstümdə qırğın düşəcək, kim bilir neçəsinin adamını əlindən alacam. Ha-ha-ha. Axı mən bomba qızam elə deyil? Ha-ha-ha. Sonra o divar saatına baxıb: — Ağöz vaxt necə uçur eyy.. çatmaq olmur dalıycan. Mejduproçem Mila, bu gedişnən nə vaxta gəlib çıxarsan ağöz.

—Uzağı iki saatlıq işim var. Sən get, mən özüm gələrəm.

—Bratişkada orda olacağ?

—Hansı deyirsən?

—Ağə, səninkiynən işim yoxdu, yoluğun biridi, o birisi, yekə qarını deyirəm.

—O səni priniyat eləməz.

—Padumaeş, neyçün?

—Onu özündən soruşarsan.

—Hələlik qızlar, mən getdim. Dalımca baxın görün indi yolda necə probka yaradacağam. Pərvin qollarını havada yel-ləyərək gələn maşınların arası ilə keçib xüsusi olaraq onun üçün göndərilmiş nol-6-ya oturaraq bir anda gözdən itdi.

* * *

Üç ay olardı ki, başı iş-gücünə qarışan Milana qızını görmürdü. O, dostunun mobil telefonunu yığaraq:

—Camal, gəl mənimlə gedək qızımı görmək istəyirəm. Uzağı bir saata oldu, davay, paka — deyib yır-yığış edərək evdən çıxdı. Həmin axşam da elə Milana qəzaya uğradı. Onu ağır vəziyyətdə təcili tibbi yardım maşını ilə Musa Nağıyev adına xəstəxanaya çatdırdılar.

Gecənin sakitliyini maşınların səsi pozurdu.

O gün belə olmuşdu. Milana dostu Camal ilə birlikdə uşaq

evinə gedərək qızını götürüb bütün günü gəzdirdi. Qızına “gəlinçik” aldı. Sonra onu yenidən uşaq evinə aparıb qoydu. Geri döndükdə sevincinin həddi-hüdudu olmayan Milana maşını sürətlə sürür sanki, gözü yeri-göyü görmürdü.

Yenicə başlanmış çiskinli yağış pəncərənin şüşəsinə toxunduqca Milana üşüyür, gözləri hədəqədən çıxmış halda, vahimə içində qəza nəticəsində sınan ayaqlarına baxaraq titrəyirdi.

Milananın rəfiqələri onu tək qoymur, tez-tez ona baş çəkirdilər. Bu hadisənin üstündən bir ay olardı ki, keçirdi. Milananın vəziyyəti getdikcə yaxşılaşmağa doğru dəyişsə də demək olar ki, tam sağalmamışdı. Onun ayağı hələ bir neçə ay beləcə qalıpsız qalmalı idi.

* * *

Kəndin sakitliyinə öyrəşən Səlimə şəhərin səs-küyünə heç cür alışa bilmirdi. Bir neçə gün olardı ki, qardaşı Salehgildə qonaq qalan Səlimə Teymurdan bir xəbər çıxmadığına görə özünə yer tapa bilmirdi. O, Esmiraya üzünü tutub:

—Səbrim tükəndi Esmira, getmək istəyirəm kəndə — deyib dərindən köks ötürərək: — Görəsən uşaqlar neyləyir indi, — deyə susdu.

—Səlimə, bilirəm sənin üçün çox çətindi. Səni başa düşürəm, amma sən gedəndən sonra mən darıxacağam. Bəlkə bu gün çıxacaq şəhərə bir az dincələk, həm də uşaqlar üçün bir-iki şey almaq istəyirəm.

Elə həməən gün də Səlimə ilə Esmira bir az dincəlmək üçün evdən çıxdılar. Dayanacağı çatıb bir qədər gözlədikdən sonra avtobusa minərək oradan uzaqlaşdılar. Avtobusda içəri basırıq olduğundan kimsə kiminsə ayağını tapdalayır, kimisə, - bu nə biyabırçılıqdı deyib, sürücünü hövsələdən çıxarırdı. Arxa sırada oturub rahatlıqla onları seyr edib dodaqaltı gülümsünən kim,

səbirsizliklə mənzilbaşına tələsən kim. Səlimə ilə Esmiranın oturacağı ilə üzbəüz oturan orta yaşlı ər-arvadın yerlərinin rahat olması hər birinə xoş təsir bağışlayırdı.

Səlimə ilə Esmira ər-arvadın etdiyi söhbətə qulaq asmaq məcburiyyətində qalırdılar.

Kişi:

—Sən gördün də Cavidin bicliyini. Bir fırıldaqnan aradan çıxdı sonra da o boyda yeri əlinə aldı.

Qadın:

—Anasının balasıdır da, gərək onda Çimnazın oğlu olmiyeydi.

Kişi:

—Baax, o qabağda tikilən bina onunkudu

Qadın:

—O boyda idarənin pulu onun cibinə axanda onun olacaq da, mənimki olmayacaq ki.

Kişi:

—Mən bilmirəm bu boyda binaları tikə-tikə bunlar gedib hara çıxacaqlar?

Qadın:

—Avropaya, beyəm bilmirsən. Ayaqlaşmalıyıq də.

Kişi:

—Pah Avropaya bax ee, bir aydan bir bu tikilənlər başını yerə qoyur sən də deyirsən ki, belə.

Qadın::

—Sən də day ağ eləməginən.

Kişi:

—Nöşün, o dey bizim böyrümüzdəki, bina əyilib, qozbel adama oxşayır. Bəs ona nə deyirsən? Tikintisi dayandırılıb.

Qadın:

—Zamanın nəvəsindən xəbərin var?

Kişi:

—Narkomanı deyirsən?

Qadın:

—Narkoman olduğunu neynirsən. Altındakı mersedesə bax, yağı axır. O qara günlünün puluynan aldı də, dayısını deyirəm. Sabah aparıb vuracey divara cehənnəmə ki, mal özgənin, pul özgənin. Kişi elə bu vaxt — elə demirlər eyy — deyib əyilərək arvadın qulağına pıçıldadı. Arvad çiyinlərini çəkərək bərkədən gülüb, — day deməginən, — deyib əlini əlinin üstünə qoyaraq pəncərədən çölə baxdı.

Avtobusun qapısı ağızından gələn səs sanki bayaqdan yaranan çaxnaşmanı sakitləşdirdi.

—Adə,bir az o tərəfə dur.

Oğlan:

—Yer var bəyəm, hara soxulursan.

Qadın onun üstünə hücum çəkərək bir az arxaya döşdədi:

—Bax indi gör necə ayaq yeri oldu. Biz adam deyilik bəyəm. Çəkil o tərəfə, deyib ayağını yerə möhkəm dirəyərək kürəyini dəmir tutacağa söykədi.

Yol boyu Səlimənin darıxmasını yadından çıxaran avtobus əhvalatı deyəsən ona yaxşı təsir bağışlamışdı. O gün Səliməgil bir qədər dincəldikdən sonra pay-puş alıb evə döndülər.

* * *

Təsəlli almaq üçün demək olar ki, Lalənin bir ümid yeri qalmamışdı. Nahidə yazdığı məktublارın cavabsız qalması, qaynanasının və öz ailəsinin belə ona qarşı laqeyd olması onu hövsələdən çıxarırdı. Bugünsə təsadüfən Bəxtiyarla rastlaşması birə-iki qat onun ürəyini yaralamışdı.

—Salam Lalə.

—Salam Bəxtiyar.

—Piyada neyçün gedirsən gəl mənimlə gedək.

- Yox, Bəxtiyar, sağ ol, özüm belə istəyirəm.
—Nihaddan nə xəbər var?
—İki ay olar ki, məktub yazmır, çox darıxıram.
—Bunu eşitmək istəməzdim, düzü mən də çox narahat oldum sənə görə. Bəlkə nəsə bir hadisə baş verib?
—Bilmirəm anasıgil də bir söz demir.
—İstəsən mən onların xidmət etdiyi hərbi hissədən öyrənə bilərəm.
—Yox—yox lazım deyil, bunu özü eşidər. sonra yaxşı düşməz.
—Lalə, mən sənin xöşbəxt olmağımı istəyirəm. Zox, □eyi sən bilmirsən, bilsəydin belə rəftar etməzdin.
—Mən səninlə necə rəftar etməliyəm ki?
—Məni özünə heç olmasa yaxın bir insan kimi qəbul et.
—Səninlə mənim yaxınlığımın nə bir mənası var ki?
—Səninçün olmaya bilər. Mənə gəldikdəsə ən azı mənim həyatımın heç olmasa bir mənasına çevrilə bilər.
—Yəni sənin həyatının mənası yoxdur ki?
—Məni danışdırmaqdan xoşun gəlirsə danışaram. Ancaq xeyri, yoxdur...
—Mənimsə heç nədən xoşum gəlmir Bəxtiyar, eşitdin, indisə çəkil yolumdan məni incitmə.

* **

Külək pəncərəni döydükcə aramsız gələn səs Lalənin elə bil ki, bütün sinirlərinə toxunurdu.

Lalə otağına çatsa da, onun əli heç bir işə yətmir, heç bir şey haqqında düşünmək istəmirdi. O, çarpayıya uzanaraq əl telefonuna köçürdüyü Nahidlə olan şəkillərə baxır, musiqiyə qulaq asırdı. Bütün bunları sanki ani olaraq düşünürmüş kimi ağılında bir başqa fikirlər dolaşırdı.

—Nahid sən niyə bu qədər vəfasız oldun, zəng etmirsən, bir söz belə yazıb göndərmirsən, sənə nə olub axı? Bəlkə başında bir iş var. Mən nə edim, aman Allah. Əgər elədirsə bəs anangil nə üçün belə rahat oturublar? Sən mənə qarşı bu qədər laqeyd idinsə, buna nə ad vermək olar? Amma sənin mənə əzab verməyə haqqın yoxdur. Axı mən buna layiq deyiləm.

Laləni fikirlərindən Sevda xalanın səsi ayırdı.

—Gözün aydın sənin yaraşlıq nişanlından məktub gəlib.

Elə bu an Lalə çarpayıdan necə sıçrayıb qalxdığını heç özü də hiss etmədən həyəcanla:

—Ana, bəs bunu mənə indi niyə deyirsən axı? O, məktubu anasından dərhal alaraq bir göz qırpımında oxumağa başladı.

Salam əzizim, yəqin məni günahlandıracaqsan ki, nə üçün sənə bir məktub yazmıram, zəng etmirəm. Lalə telefonumu satmışam pul lazım idi. İşimin çoxluğundan sənə məktub yazı bilmirdim. Bilirsən, bu elə bir ciddi bir şey deyil. Anamgil sənə haqqında mənə yazır. Bilirəm ki, sənə üçün nə qədər çətin olsa da, məni başa düşərsən. Bir də ki, bilirsənmi Lalə, əgər sən razı olsan biz evləndikdən sonra mən yenidən çətin qayıdıb xidmətim davam etdirmək istəyirəm. Burada da məni rotaya komandır vizvod təyin ediblər. Bu müharibə məsələsi aradan götürüləndən sonra, yəqin ki, bir yerdə ömürlük qalacağıq.

Əzizim darıxma... Hər şey yaxşı olacaq... Səni sevirəm... Öpürəm...

Nihad

Lalə məktubu oxuyub qurtardıqdan sonra əllərini üzünə qapayaraq hərəkətsiz halda düşüncələrə daldı.

* * *

Teymurdan xəbər çıxmadığından Səlimənin səbri tükənmişdi. Qardaşı isə ona deyirdi:

—Yerdən, göydən əlim üzülüb nə edəcəyimi bilmirəm. Bəlkə Qırmızı Aypara Cəmiyyəti tərəfindən aparılan araşdırmalar bir nəticə verdi. Son ümidim onlardır, söz veriblər.

Bu doğrudan da belə oldu. Üç ay axtarışdan sonra, Teymuru yaralanmış vəziyyətdə erməni əsirliyində olduğunu, televiziya-da verilən xəbərlərdə eşidəndə, Səlimə göz yaşı içində olsa da qardaşına göz aydınlığı verdikdən sonra sakitləşdi.

Qarlı çovğunlu yanvar ayı atını sağa-sola çapırdı.

Hər axşam qızlar bulaq başına yığılar, dərdlərini bölüşərdilər. Amma heç kimə bənzəməyən, həmişə qəm, kədər içində olan Gülaydan başqa. O özünəməxsus şəkildə onları dinləyər və söhbətə qarışmazdı.

Qızlar.

—Şəhla toyun nə vaxta qaldı?

—Tezliklə olacaq Vüsələ.

—Bəs sən nə vaxt dəbərirsen?

—Hələ bizimki, sual altındadı, oğlanın anası razı deyil.

—Niyə görə?

—Bilmirəm, bacısı qızını almaq istəyir. Mən özüm də belə şeyə razı deyiləm.

—Başa düşmədim.

—Heç görmüsən valideynlərin razılığı olmadan evlənənlərin axırı yaxşı olsun? Nəyin bahasına olursa olsun, o ev dağılmalıdır.

—Bəs oğlan nə deyir?

—O deyir ki, anamı yola gətirərəm.

—Gəl ondan sonrakı həngaməyə bax.

—Mən də elə ondan qorxuram. Mən nə edim, Şəhla.

—Düzü bir söz deyə bilmərəm. Bu ailə işidi, özün gərək

fikirləşsən.

—Gülay, səs-səmirin çıxmır ay qız, at bu qara-dinməzliyin daşını. Sevdinin oğlan var? — deyə Şəhla onu mənalı nəzərlərlə süzdü.

Gülay yanaqları pörtmüş halda:

—Yox, Allah eləməsin, yazıq deyiləm.

—Niyə, ay qız, bəyəm sevnələr yazıq olurlar?

—Az dərdim yoxdur ki, o haqda fikirleşmək belə istəmirəm. Təki qardaşım sağ-salamat qayıdıb gəlsin. Başqa dərdim olmaz.

—O, öz yerində, amma onun sənin kimisə sevməyinə nə dəlaləti. Bu lap döndü, "Beyrəyin xəbərini eşitməyincə mən bir oğlana könül versəm gəlinlik paltarını mənə qismət olmasın" — deyib ürəkdən qəh-qəhə çəkib güldü.

—Day sənə sözümlə qalmaq, ay Gülay — sonra o Vüsalənin qırımını görüb özünü yığışdırdı. Və bir neçə gündən sonra kəndə bir xəbər yayıldı. Cəlil Gülayı sudan gələn vaxt bir neçə oğlanın köməkliliyi ilə qaçırır.

* * *

Erməni əsirliyində olan Teymur minaya düşdüyündən bir ayağını itirmişdi. O ermənilərin təhqirlərinə, işgəncələrinə baxmayaraq, bütün əzablara dözüür, səbr edirdi.

Erməni zabitanın təkidlə soruşduğu bütün sualları cavabsız qoyurdu. Məcburən cəza verildikdə nifrətini boğa bilməyib:

—Sizlər hamınız it kimi gəbərəcəksiz. Etdiyiniz cinayətlərə görə cavab verəcəksiz, — deyirdi.

Ermənilər Teymurun kəşfiyyatçı olduğunu yaxşı bilirdilər. Ona görə də nəyin bahasına olursa-olsun bundan istifadə edib bir çox məqsədlərini həyata keçirməyə və bir çox sirrləri öyrənmək üçün dəridən-qabıqdan çıxırdılar.

Azərbaycan milli ordusunun sırası əsgəri sonra isə kəş-

fiyyatçı kimi göstərdiyi xidmətlərə görə hərbi rütbəyə, mükafata layiq görülən Teymur haqqında ermənilərin kifayət qədər məlumatı var idi. Onun yenilməz bir türk əsgəri olduğunu da yaxşı bilirdilər. Buna baxmayaraq, onların arzularının ürəyində qalacağını da Teymur ona verilən işgəncələr zamanı dəfələrlə onlara demişdi.

Qırmızı Aypara Cəmiyyəti tərəfindən aparılan uğurlu əməliyyat nəticəsində Teymurun əsirlikdən geri dönməsinə görə qərar imzalanmışdı. Bu qərar bir neçə ay yubadıldıqdan sonra həyata keçirilmişdi.

Teymur erməni əsirliyindən geri döndü. Birinci qrup əlil olduğundan iş qabiliyyətini itirsə də o evdə otura bilmir, atasına onun üçün bir iş tapmağını istəyirdi. Elə buna görə də Teymurun atası kənd sovetliyinə müraciət etdikdən sonra, elə orada da ona iş almışdı.

Teymur hər gün işə gedib gəlir, boş vaxtlarındasa kitab oxuyurdu. İki ilə yaxın olardı ki, Teymur belə bir həyat yaşayırdı. Ürəyindəki qərib sevgisi ilə baş-baş qaldıqda isə onun qəlbindən qara qanlar axırdı.

* * *

□am ağacının budaqları üstünə yağın qarın ağırlığından budaqları az qalırdı qırılsın. Yaşıl donunu soyunmuş ağaclarsa sanki ağ gəlinlik paltarını geyinmiş kimi, nurunu hər yana yayırdı. Şaxtanın təsirindən evin qarşısında diş-diş sallanan buz parçaları uşaqların canına, ələlxüsusda axşamlar vahimə salırdı.

Uşaqlar səhərin açılmasını səbirsizliklə gözləyir, gün açıldandan, ta gün batnadək qartopu oynayır, sürüşür-dülər.

Səliməgilin həyəti həmişə olduğu kimi səli-küylü idi.

Bir günsə Səlimə Gülayı qonaq çağırmışdı. Ləmanın sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Axı Gülay doğrudan da

xöşbəxt idi. Gülay altı ay olardı ki, hamiləlik dövrünü yaşayırdı. O, Cəlilin onu necə sevdiyindən, qaynanasının, qaynatasının ona necə qayğıyla yanaşmasından danışır, sevincini bölüşürdü. Teymurun burda olması isə Gülayın ürəyincə idi. Çünki, onunla sakit bir guşəyə çəkilməyin çoxdan idi ki, arzusu ilə yaşayırdı. Bütün ailə süfrə arxa-sında şirin-şirin söhbət etdiyi vaxt Səlimə:

—Allah xeyir eləsin görəsən kimdi bu vaxt gələn — deyib qarıya sarı getdi və tanımadığı adamları gördükdə:

—Kimi istəyirsiniz? soruşdu.

Gələn yad adamlar:

—Bağışlayın xanım, bura Təbrizgilin evidir?

—Bəli.

—İçəri keçmək olar?

—Buyurun, gəlin, mən bu dəqiqə Təbrizi çağıraram. — dedi elə bu vaxt Təbrizin onları qarşıladığını və tanımadığını görüncə təəccüblə susaraq ürəyinə daman bir hissdən diksinirmiş kimi bir söz deməyib yan otağa keçdi.

O, bir qədər sonra çay süzüb süfrəyə gətirəndə, onların məqsədini başa düşərək sakitcə Təbrizin üzünə baxıb çiyinlərini çəkdi.

Ləman nə baş verdiyini bilmək belə istəmirdi. Çünki bu yad adamların ona elçi gəldiyini ağına sığışdırmaq belə istəmirdi, üzünü Gülaya tutub:

—Yox Gülay bu ola bilməz. Mənim sevdiyim var — deyib otağın pəncərəsindən baxanda Teymurun çıxıb getdiyini görüncə, o, hönkürtü ilə ağladı.

Qonşu kənddən gələn qonaqlar söhbət əsnasında, neçə ildir ki, ona elçi düşən oğlanın onların qızlarına göz qoyduğunu və ondan başqa bir qızla evlənməyəcəyini deyirdi: Səlimə: -

—Mən qızımın da fikrini bilməliyəm. Bir də ki, sizin ailəylə yaxından tanış olandan sonra bir söz deyə bilərik. Axı

biz sizi tanımırıq. Adət var, qayda-qanun var, — deyə fikrini bildirdi.

Son günlər Teymurun əli işə yatmır, əsəblərini cilovlaya bilmirdi. Özünə heç bir yerdə rahatlıq tapa bilməyən Teymur bir aylıq məzuniyyət götürərək istirahət mərkəzində dincəlmək istəyirdi. Bu müddət ərzində o, iç dünyasında baş verən bütün anlaşılmazlığa son qoymaq və özünü ələ almağa çalışırdı.

Ona baş çəkməyə gələn qohuma, dosta, tanışa olduqca narahat təsir bağışlayan Teymuru başa düşməyə çalışan bibisi Səlimə:

—Teymur, oğlum, axı nə olub sənə? Nə dərdin var ki, evin-əşiyin, işin-gücün. Bəlkə məndən saxladığın bir söz var. Bibi qurban, sənin belə fikir etməyin məni çox üzür axı.

Teymur:

—Heç bir narahatçılığım yoxdur bibi, hər şey öz qaydasındadır.

Səlimə nəşə fikirləşib:

—Olmaya kimisə istəyib eləyirsən? De dərdin ürəyimə, məndən utanma. Axı mənə də deməyib kimə deyəcəksən ki. Özüm gedərəm qapısına. Allaha şükür sənə nə olub ki, ağıl səndə, boy-buxun səndə, yaraşlıq səndə, gül kimi işin.

Teymurun elə bil ki, yarasının qaysağını qopartdı. O, dərindən köks ötürüb gözlərini ətrafa dolandıraraq:

—Yox bibi, elə bir şey yoxdur, — deyib susdu.

—Teymur, de görüm ürəyin nə istəyir bişirim, gətirim? Sən burda yatandan Ləman özündə-sözündə deyil. Xörək bişirməyə tənbellik eləyən qız səninçün xörək bişirmək adı gələndə mətbəxdən çıxmır. Bax bu buğlamanı da o bişirib. Səlimə gətirdiyi nə vardisa sumkadan çıxarıb şkafın üstünə qoydu..

VI FƏSİL

Neçə il olar ki, Bakıya belə qar yağmamışdı. Hərdən iri maşınlar ara-sıra gözə dəyirdi. İki gün şəhər əhalisinin bütün iş rejiminin iflic vəziyyətə düşməsi, dükən bazarlığın, çörəyin vaxtında alınmaması adamı hövsələdən çıxarırdı. Lakin bu gözəlliyi bir də görə bilməyəcəyindən bütün günü çöldə qartopu oynayan uşaqlarla bərabər böyüklərin də sevincinin həddi-hüdudu yox idi.

Neçə gün idi ki, Milana özünü yaxşı hiss etmirdi. Gah mədəsi bulanır, gah da ki, başı gicəllənirdi.

Belə vaxtlarda o qorxudan heç bir yerə çıxmazdı. Ayağı açıldığı gündən hətta maşına minməyə ehtiyat edən Milana dostlarının təkidi ilə onlarla birlikdə gəzintiyə çıxmışdı.

—Mila kef elə al bunu çək hər şeyi çıxar yadından . Sən çıxarmasan da bu köpəyoğlunun malı elə şeydi ki, özün qarışıq səni yadından çıxaracaq .

—Özümü pis hiss edirəm Pərvin, ürəyim ağzıma gəlir.

—Bəlkə işləri xərəbləmişən həə?

—Ağ el□m□, ay qız, soyuqlamışam, gərək həkimə gedəm.

—Day-daynan aran necədir? Bu d□f□ d□ bir oğlan,...

—Necə bəyəm.

—Nöş acığun gəlir, deyirəm ki, neynən dolanırsan?

—Onu deməzlər.

—Sən ölmüyəsən nə buları başa düşməy olur, nə də ki, başa salmaq. Ağə Zulya o zəhrimarı bəri ver. Onun, bunun dərini çəkmezdənsə o zəhrimardan çəkmey yaxşıdı — deyib yenice doldurulmuş kazbeki selikon dodaqlarına yaxınlaşdıraraq bir qullab vurdu, sinəsinə çəkib tüstünü Milananın üzünə pələdi.

—Da buların da dadı qalmayıb, beş dayğalıqdı, hamısından yaxşısı iynedi, bir dəfə vur, bir heftə besündü — deyib qəh-qəhə çəkərək üz-gözünü turşutdu. Sonra

—Hə, yeri gəlmişkən üç zakazım var. İki nəfər qız tapmaq lazımdır. Zulya bu işə sən baxaceysən — deyib bir qullab da vurub ciyərlərinə çəkərək tüstüsünü göyü üflədi:

—Biri var jırını o mənimdi... Görey belkə ağlını yedim oldu ərim. Hə-hə-hə.

—Ağz hövsəlön çatacey?

—Düzünü bilmək istəsən yox. Belə də ki, bezmişəm belə həyatdan. Nağədə pulu çox olsa bir o qədər razı olaram.

—Bəs bizim işimiz necə olacey sənsiz Mamulya?

—Ağə, ölməyin, razı olmadım ki bu dağa sözdü də deyirəm. Fikirləşəndə ki, tek-tenha gözlə ki, nedü-nedü molla-möhüb kişi gələcey, keyfini görəcəy hə-hə-hə. Mən də dustaq qalaceyəm. Allah vurmşdu onu, elə mənniy döyül ey.

—Xəbərün var, Pərvin?

—Nedən?

—Bu gecə Avropa, otelin qabağında olan həngamədən.

—Nə olub beyəm?

—Ağz qoluboyları basıblar maşına aparıblar.

—Kimlər?

—İtlər.

—İndi nolecey?

—Heç nə olacey, sağıb buraxaceylər

—Ağə o bədbəxtlərdə nə var ki, sağsınlar da. Sırağagün gecə birinə yazığım gəldi əlli dollar pul verdim, mücəlmişin biriydi.

—Berekalla.

—Ağə neyləyim baxıb görürəm ki, bədbəxtin biridü də.

—Bir gün də bizi aparaceylər onda nə verəcəysiz?

—Onun bir çarəsi var, o da bizdə.

—Ağə səni neynirlər onlar, canlarından beziblər beyəm.

—Həm rəy olmaq elə bütün xəstəliklərin dərmanıdır də.

Gecənin üzündə qarın bəyaz rəngi əks olunduqca sakitliyin səsi ayaq altında qalan qarın xışıltısına qarışaraq qulaq batırırdı.

Uzaqdan gələn polis maşınının işığı Pərvingilin gözünü qamaşırdı. Bir neçə dəqiqədən sonra, bayaqdan qarın üstündə o tərəf bu tərəfə gedib-gələn insanlar içərisində, iki nəfər milis maşından düşüb küçədə veyllənən qızların qoluna girərək: — Siqaret çəkmək sağlamlığınız üçün zərərli — deyib onların hay-küyünə əhəmiyyət verməyərək maşına otuzdurub oradan uzaqlaşdılar.

* * *

Neçə gün olardı ki, Saleh ürəyinin ağrısından yata bilmirdi. Qardaşının nigarançılığı da ki, bir tərəfdən. Təbrizin bu qədər gecikməyini gözləmirdi. Türkiyədə yaşayan dayısının təkidi ilə iş dalıycan on beş günlüyə getməyinə baxmayaraq hələ də geri qayıtmamışdı.

O, teleqram vurmuşdu. Orda yazırdı.

—Saleh mən bir müddət burada dayımın şirkətində qalıb işləməli olacağam. Bu ciddi bir məsələdir. Sonra ətraflı söhbət edərik. Bu gedişlə Təbriz Türkiyədə altı ay qalıb işlədikdən sonra müvəqqəti olaraq geri döndü. Təbrizin ailəsi böyük olduğundan və ehtiyac içində yaşadığından Türkiyədə qalıb işləmək istəyirdi. Teymurun aldığı maaşla demək olar ki, yemək xərclərini güclə ödəyirdi. Hər dəfə analığı deyirdi:

—Ay bala sənin ta evlənən vaxtı, nə bir adına paltar alıb ata bilmişəm, nə də ki, bir qızıl. Dədənin maaşının da ki, adını tutası deyil, qapıdan girib, bacadan çıxır — deyirdi. İndi isə onun sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Ərinin evdən ayrı

düşməsinə istəməsə də o buna məcbur idi. Ən azı ona görə ki, balalarını istədiyi kimi böyüdüb boya-başa çətdirməyə və dost-düşmənin içində xar olmaq istəmədi. Teymurun da arzuları var idi.

—Oğlum sənənin ayağına protez qoydursaydım dərdim olmazdı. Qoltuq ağacını atardın. Sən tək-cə darıxma. Allah kərimdi.— Atasının dediyi bu sözlər Teymuru sa-kitləşdirsə də, ürəyinin yarası qövr edirdi.

Artıq bir ilə yaxın olardı ki, Təbriz Türkiyədə işlədiyi müddətdə onların vəziyyəti getdikcə yaxşılaşdı. Anahğı isə öz aləmində Teymurun toy tədarükünü görürdü.

—Ay bala, bir qızı göz altı eləmişən ya-yox? Allaha şükürlər olsun ta nəyimiz yoxdur ki, kimdən əskiyik. Hansı qızın qapısına durub getsəm əldən-ayağdan gedər. Özü də ki, sənənin kimi bir oğulçun — deyirdi.

Çimnaz Təbrizə gəldiyi ilk gündən uşaqlarla qaynayıb qarışmışdı. O, əvvəl gündən Təbrizə söz vermişdi ki, uşaqlarının onunla ögey bir ana kimi narazılığı olsa, elə o günü də özü çıxıb atasının evinə gedəcək. Doğrudan da belə idi. Çimnaz Teymuru, Gülayı öz doğma balası kimi istəyirdi. Körpəlikdən doğma ana nəvazişini görən Teymurla, Gülay da o gəldiyi gündən anasızlığı bir an belə hiss etməmişdilər. Teymur anahğı Çimnazla dost kimi davranır, onunla bölüşürdü. Amma evlənmək adı gələndə hər dəfə bəhanə gətirib:

—Yox söhbət mənlək deyil. Sevdiiyim qız yoxdur, olsa belə mən özümü ona rəva bilmərəm — deyirdi.

Onun kimi sevdiiyini soruşanda da söhbətdən yayınar:

—Bu söhbət bir də təkrar olunmasın,— deyib sərt cavab verərdi.

* * *

Yaz gəlmişdi, yen□ d□ təbiət güllü-çiçəkli donunu əyni-nə geyinmişdi. Ağaclar bəzəkli gəlinə oxşayırdılar. Rüzgarın nəfəsinin təmasından bir-birinə toxunan çiçəklər hər tərəfə xoş rahiyyəsinə yayırdı. Bu gözəlliyi görüb duyunca, özünün bir anlıq mələk olduğunu hiss edirdi insan, uçmağa qanadı olmurdu. Quşların nəğməsinə eşitdikcə qəlbindən min bir söz keçirdi. İlahi eşqi təzahür etdikcə, bütün canlılar dünyanı hiss edir, qəlbinin gözüylə bu gözəlliyi seyr edirdi, ruhən bu eşqin rənginə boyanırdılar.

Qaynatasının gəlişi münasibətilə Cəlil ilə Gülay körpəsiylə birlikdə onlara gəlmişdi. Gülayın sevincinin həddi-hüdudu yox idi. O, gah balaca bacı, qardaşı ilə deyib gülür, gah da analığı ilə dərd-sərini bölüşürdü. Teymurdan söz düşəndəsə:

—Teymurun evləndiyi günü görsəydim dərdim olmazdı, — deyirdi.

Analığı:

—Ay qızım, onun heç fikrini bilmək olmur. Allah eləməsin, elə bil heç evlənmək istəmir ey, deyirdi. Gülay atası ilə yoldaşı Cəlilin və Teymurun şirin-şirin söhbət etdiyini görüb:

—Eybi yox, bir gün axır özü dillənər — deyib gülə-gülə sözünü başıyla təsdiq edirdi.

Təbrizin həyatında yaxşılığa doğru baş verən nə var idisə dayısı Mehdiyə borclu ydu. Təkcə ona görə ki, dayısı Mehdi onun üçün istədiyi geniş imkanları yaratmışdı. O, yaşamağın nə olduğunu indi başa düşürdü. Rahatlığını uşaqlarının üzündəki sevincdə, sıxıntısız həyatda tapırdı. Teymur isə qəlbinin dərinliyində gizlədiyi sevgisini heç kimə, heç cürə deyə bilmirdi.

Teymur Ləmanı sevirdi. Lakin Ləmana layiq olmadığını, əgər olsa da ona yalnız əzab verəcəyini düşünürdü. O, tək Ləman xöşbəxt olsun, kimə getsə belə onun xöşbəxtliyi mənim xöşbəxtliyimdir. — deyə özünə söz vermişdi. Ləman is□

özlüyündə: —Əgər o məni sevsəydi ən azı hiss etdirərdi ya, da Gülaynan bir söz göndərərdi. Bəs nə üçün bütün bunları məndən gizləyir — deyə fikirləşirdi. Ona gələn bütün elçiləri rədd edir. Sevmədiyim olmayınca mən ömrüm boyu ərə getməyəcəyəm — deyirdi. Səlimə son vaxtlar qızından nə isə hiss etdiyini gizlətməyə çalışsa da, elçiləri geri qaytardığı günü Ləmana bu sözü demişdi:

—Qızım, bəlkə bir istədiyin var, bunu de bilək? Niyə belə edirsən? Qızın da bir vaxtı var, elə bilmə ki, elçilər həmişə gələcək. Sonra —Bəlkə deyəsən biz gedək sənə görə elçi. Day az qalıb, sizin zəmanəyə nə deyim.

Ləmanın ağlamaqdan başqa əlindən bir şey gəlmirdi. O nə düşünəcəyini belə bilmirdi.

Təbrizin imkanları genişləndikcə, dayısının məsləhətinə görə ailəsini Türkiyəyə aparmaq qərarına gəlmişdi və bir gün geri döndükdə:

—Teymur, oğlum, burda qalmağın daha bir mənası yoxdur. İşimi qoyub gələ bilmirəm, sizdən də nigaran qalırım, bir sözlə yığışıb gedirik. Hərdən könlümüz istəyəndə qohum-əqrəbanı görmək üçün gələrək. Yaşamaq lazımdır oğlum, özü də insan kimi. Şirkətdə əsas işlərdən birini də sən aparacaqsan, — deyəndə Teymur, — Ata mənim hələki getmək fikrim yoxdur, — deyə cavab verdi.

—Sən heç bilirsən şansımı əldən verirsən. Sənin burda gələcəyin yoxdur. Ordasa yaşadığın ömrün hədəf getmədiyini biləcəksən — demişdi.

Teymur atasının inadkar bir insan olduğunu bilirdi. Təbriz ciddi cəhdlə sənədlərin hazırlanmasına görə bütün günü çalışırdı. Teymur vaxtın sürətlə keçdiyinin fərqi varmadan yenə də özünə qapanır, ürəyinin sirrini deməyə bir adam tapmır, əzab çəkirdi. Bir günsə atası sevincək:

—Bütün sənədlər qaydasındadır, biletləri almışam, hazırlaşın. Bir həftədən sonra Türkiyəyə yola düşürük — özü də həmişəlik, — dedi.

Teymur:

—Ata, axı mən dedim ki, getmək fikrim yoxdur. Mən uşaq deyiləm, istədiyin vaxt özünlə aparasan.

—Səni burda qalmağa məcbur edən nədir axı oğlum? Belə olmaz. Sən doğrudan da uşaq deyilsən. Bəli! Amma bilməlisən ki, sənin gələcəyin var. Qal! Mən razı oldum, hansı məqsədinə, hansı istəyinə görə o həyatdan imtina edirsən?

Teymur daha bir söz deyə bilməyib yumruqlarını divara vuraraq sarsılmış vəziyyətdə stula çökdü.

* * *

Milananın üç illik həbsxana həyatı başa çatmışdı. O həbsxanadan çıxdığı gündə qızını görmək üçün birbaşa uşaq evinə gəlmişdi. Uşaq evində işləyən işçilər onun beş yaşlı qızı ilə görüşdüyü anı seyr edicə göz yaşını saxlaya bilmirdilər.

Rəfiqələrindən fərqli olaraq Milananın həyata baxışı onu tanıyanların qəlbində ona qarşı mərhəmət hissi yaradır və hardasa onu başa düşməyə çalışırdılar.

Milana qızını bağrına basaraq:

—Qızım, canım mənim, daha heç vaxt səni tək qoymayacağam. Məni bağışla qızım, bundan sonra sənin üçün yaşayacağıma söz verirəm, and içirəm qızım. Sən daha həsrətin nə olduğunu bilməyəcəksən, körpəm mənim — deyərək göz yaşını qoynuna tökürdü.

Yazın öz rəngi, öz təbiəti vardı. Gecə yağan yaz yağışının ətri, torpaqdan buxarlandıqca, otların, gül-çiçəyin ətrinə qarışib insanı bihuş edir, ruhən cavanlaşdırırdı.

Üç gün idi ki, Milana çəkdiyi bütün sıxıntıları qızı ilə bir-

likdə unutmaq üçün uzaq dağ rayonunda təbiətin qoynunda dincəlirdi, keçmiş acılarını unutmağa çalışaraq bu gözəlliyin dadını çıxarırdı. Təbiətin əsrarəngiz gözəlliyi ona hər şeyi unuttururdu, daxilən saflaşdırırdı. O dağın döşündən kükrəyib daşan şələləni qızına göstərərək:

—Qızım bir bax, gör necə gözəldir.

—Ana, mən burda qalmaq istəyirəm nolar getməyəy də, hə.

—Yaxşı qızım, mən sənin bütün arzularını həyata keçirəcəyəm, mənim balam — deyirdi. Milananın ürəyi hər an sağlam həyat tərzi keçirib yaşamağın həsrəti ilə vururdu. Onun ən müqəddəs hisslərindən biri elə ailə həyatı idi ki, hansıki ona qismət olmamışdı. O, həmişə rəfiqələri ilə söhbət zamanı deyirdi.

—İstəmişəm ki, ailəm olsun, məni sevib yaşatsın, bir qadın kimi dəyər verib qayğıma qalanım olsun. Nə edim ki, bunu Allah mənə çox gördü — deyirdi. Rəfiqələri isə:

—Milana, əgər sən istəsən hər şey ola bilər, cavansan, gözəlsən kim səninlə ailə qurmaq istəməz ki. Amma bir şey var ki, biz yaxşı yolda deyilik və bizi hansı kişi istəsə belə inanmaz, — deyə cavab verirdilər.

Milana:

—Düzdür mənim taleyimdən dolayı bütün kişilərə inamım itdi, əvəzində isə qəlbimdə onlara qarşı sonsuz nifrət yarandı. Buna baxmayaraq yenə də çox istəmişəm ki, ailəm olsun — deyirdi. Və bir gün Milana arzusunda olduğu həyata qədəm qoydu. O qızının atası ilə ailə qurub sevdiyi həyatı, xəşbəxtliyi daddı.

Pərvin dostlarıyla birlikdə azadlığa buraxılmışdı. O, hərdən Milanaya baş çəkir, həyatı ilə maraqlanırdı. Pərvin.

—Mila, de görüm ərinlə necə dolanırsan?

—Pis deyil, çox şükür hər şeydən əvvəl qızım atasız deyil.

Ondan aldığım mənəvi rahatlığı heç bir sözlə izah edə bilmərəm. Pərvin, çalış sən də birini tap ərə get, ailən olsun. Nə vaxta qədər belə yaşayacaqsan axı. Sonrakı peşmançılıqsa fayda vermir deyiblər.

—Yox, ağəz, mənniy döyül. Belə həyat lomkaçılığdu. Otur evdə bütün günü nədi-nədi ərim var. İşivün-gücünün adı da tuman yumaq.

—Bəs uşaq, sən istəyirsən ki, tək qalasan? Qocalanda sənə kim baxacaq?

—Boş şeydi uzaq başı detdomnan bir uşaq götürüb deyərəm ki, sənın anan mənəm. Pah atonnan, biz ata-anamıza neyləmişik ki, bizdən olan neyliyəcək bizə — deyib siqareti yandırıb yenicə tatuaj olunmuş qaşlarını dartaraq — of, bu zibil də mənə ağrı verir — deyib — selikonunun təsirindən şişmiş dodağına toxunurdu.

—Bəs indi neylirsən, Pərvin?

—Heç nə kef eliyirəm. Elə bu vaxt əl telefonuna gələn zəng onu söhbətdən yayındırdı.

—Alo Zulya, hə nedi? Saat neçədə gələceyəm. Dediym qiymətə razılaşdı ya-yox? həri oldu. davay.

—Mila, yarım saata getməliyəm, mənə görə qulluq, nə problemin olsa mənə xəbər ver. Bir də ki, yadından çıxartma itlə dostluğu elə, çomağıvu elündən yerə qoyma. Tak şto bu kişilərə inam, etibar eləmə. Tak, mən salona getməliyəm tələsirəm, paka.

Pərvin Milanayla görüşüb ayrıldı. Milana onun ardınca baxdı və köks ötürüb:

—Eh Pərvin, bir vaxt gələr sən də həyatı başa düşərsən nə vaxtsa yoluna qayıdarsan. Onda da çox gec olacaq. Çünki, indidən xəstəliyini müalicə etdirməsən səni nə gözlədiyini özündə yaxşı bilirsən, — dedi.

VI FƏSİL

Tamella xala Bəxtiyarı inadından döndərə bilmirdi.

—Oğlum, yaşın ötür kimi gözləyirsən axı. Buna dəyməz oğlum. Bibinin də könlü var ki, qızını versin. Qonşumuz Mələhətin qızını demirəm hələ, su sonası kimi bir qızdı. Ağılı, savadı, işi, nə vaxta qədər dözəcəyik sənin yersiz inadına.

—Ana, sevmirəm axı yəqin ki, sən də bunu istəməzsən.

—Sonra seversən axı o qızda sən nə görmüsən? deyə Tamella xala özünə yer tapa bilmirdi.

Nihadın son məktubundan sonra Laləgilin evində bir canlanma yaranmışdı. "Hazırlaş Lalə, uzağı bir aydan sonra gəlirəm, toy tədarükünü elə, səninchün çox darıxmışam, səni sevirəm. Öpürəm. Nihad".

Bəli, belə də oldu. Nihadla Lalənin toyu oldu və toydan bir neçə ay sonra xidmətini davam etdirmək üçün Nihad hərbi komissarlığın çağırışıyla hərbi hissəyə qayıtmalı oldu. Günlər həftələri, həftələr isə ayları qovurdu. Yeddi ay idi ki, Lalə bətinindəki körpəsiylə birlikdə Nihadın yolunu gözləyirdi. Lalənin anası Sevda xala isə həmişə olduğu kimi giley dolu sözləri ilə Laləni qınayır, onu qurduğu bu həyatına görə danlayırdı.

* * *

Neçə gün idi ki, Esmiranın gözünə yuxu getmirdi. Saleh qardaşı Təbrizin yanına Türkiyəyə getdiyi gündən, özünə yer tapa bilmirdi. Öz-özünə:

—Yox, bu Təbriz deyil, mən də Zimnaz öz yurduму, yuvamı tərک eləyib gedəm dünyanın o başına. Elə şey yoxdur. Mənə görə burada pis deyil. Görəsən indi orda onun beyninə

nələr doldurulur. Yeməyə çörəyim, yaşamağa evim. Allaha şükürlər olsun kimdən əskiyik ki, əvvəl axır geri döndüyümüz gün olacaq deyə ağılından yüz cür fikirlər keçirirdi.

Saleh Türkiyədə bir ay qaldıqdan sonra geri döndü. Esmira fikrində yanılmamışdı. O, ailəsini də götürüb müəyyən bir vaxtadək Təbrizin yanında qalib işləmək və bütün problemlərini həll etdikdən sonra geri dönmək istəyirdi. Esmira:

—Yox, Saleh, iki dünya bir olsa biri də heç, mən ev-eşiyimi qoyub heç yerə gedən deyiləm. Bilmirəm axı sən nə görmüsən orada?

Saleh:

—Esmira, sözə qulaq as, bu fürsət bir də ələ düşməyəcək. Uşaqlarımızın gələcəyi üçün lazımdır. Əgər sən getməsən mən tək də olsa gedəcəyəm. Teymur işi çatdırıb bilmir

—Elə isə yol açıqdır, nə durmusan? O qardaşın, o da sən. Yaşayın görək nə vaxtadək yaşayacaqsınız yad eldə.

Saleh:

—Esmira, sən niyə bu qədər dar düşüncəlisən? Türkiyə bizim vətənimizdir, döyünən ürəyimiz, arxamız, köməyimizdir. Sən bütün bunları bilə-bilə məni hövsələdən çıxarırsan.

Esmira:

—Yox əzizim, mən evimdən heç yerə bir addım belə atan deyiləm, vəssalam.

* * *

Yayın istisi yeri-göyü yandırır. Səlimə Ləmana nişan götürdüyü gündən, demək olar ki, əsəb xəstəliyi tapmışdı. Ləman hər gün ağlayırdı.

—Baş götürüb evdən gedəcəyəm, məni bədbəxt etməyinizə görə hamınızı peşman edəcəyəm, özümü öldürəcəyəm — deyirdi.

Səlimə:

—Qızı öz başına qoysan ya halvaçıya ərə gedər, ya da zurnaçıya. Axı sən nə istəyirsən, mən başa düşə bilmirəm. Sənin bu sözlərini atan eşitsə, elə həmin gün səni öldürər. Ağlımı başına yığ. Heç nə danışdığını bilirsən?

—Hə, ana, onsuz da ölüm belə yaşamaqdan daha yaxşıdır.

—Axı səni nədir buna vadar eləyən? Məktəbi qurtardın. Atan onsuz da səni oxumağa qoymayacaqdı. Kimdi səni başdan çıxardan?!

—Heç kim ana, təkcə onu bilirəm ki, mən onu sevmirəm və onunla bir gün də olsa belə yaşaya bilmərəm.

—Bundan sonra gecdir qızım. O qədər sənin kimi deyib sonradan xöşbəxt olanlar var ki. Öyrəşərsən, mənim balam. Geriyə yol yoxdur. Əgər olsa belə gərək el-aləm içində rüsvay olaq. Dayın arvadının adımıza vuduğu ləkə hələ üstümüzdən getməyib. Onu nə qanla yumaq oldu, nə də ölümlə. Allaha bax, bizi biyabır eləmə? Onlar çox yaxşı adamlardır, axı nişanlı da pis oğlan deyil. İşi, gücü, evi-əşiyi, ağı, pulu, maşını. Bundan artıq nə istəyirsən axı. Bir də ki, özü səni istəyib. Əgər atasının istəyi ilə olsaydı, sən deyən idi. Əsas oğlanın sevgisidir, qızın istəyi olmasa da olar. Vay o günə ki, oğlan istəməsin. Bax bədbəxtçilik onda başlayır. Hər şey yaxşı olacaq qızım, öyrəşəcəksən.

—Ana, mən sevmədiyim insana necə öyrəşə bilərəm? Bu mümkün deyil.

—Əgər atan bilsə ki, sən o sözü dilinə gətirirsən.

—Bəsdi, ana, məni atamla az hədələ. Mənim arzularım var. Onsuz da bilirəm ki, bütün bunların daha heç bir mənası yoxdur.

—Axı nəyin mənası yoxdur, hansı arzuların daşa dəyib qızım? Yalvarıram, nə dərddin var mənə de. Mən anayam, səni başa düşərəm. Mənə yazığın gəlsin. Ana olarsan bilərsən ki, övlad sevgisinin əzabı nə deməkdir. Kimdir axı sənün ürəyində qızım..?

—Ana bunun daha heç bir əhəmiyyəti yoxdur.

—Axı, neyçün?

—Olsa belə qeyri-mümkündür.

—Şükür Allaha ki, bunu öz dilindən eşitdim. Hə, qeyri-mümkündür, sən bunu bilməlisən. Bir də ki, ana qurban səni istəsəyən bir dəfə də olsa durub gələrdi, adını tutardı. Yoxsa bu da bir biyabırçılıqdır ki, sən bunu deyirsən. Bunu bir başqa adam eşitsə bizi daşa qalaq edər. Bir daş altdan, bir daş üstən. Bu gündən qaş-qabağını tökmə, bir eynin açılısın. Daşı tök ətəyindən özünə də, mənə də yazığın gəlsin. Dayıngil də gələcək toyuna. Gör nə həngamə olacaq. Bircə Teymurun da toyunu etsəydik heç dərddim olmazdı. İnadkarlıqda o da səndən geri qalmaz.

—Yəqin ki, onun da istədiyi yoxdur, yoxsa Türkiyə kimi bir yerdə çoxdan evlənmişdi.

—Yox, ay qızım, onun da dərddi ayrı dərddi

—Onun nə dərddi var ki ana?

—Bir gün hələ Türkiyəyə getməmişdən qabaq onunla söhbət etdim. Dedim bir qızı ad elə, heç olmasa bilək. İşlə gəl toyunu edək. Bir sözlə evlən. Mənə nə desə yaxşıdır bibisi ölmüş.

—Yox bibi, mən heç vaxt evlənməyəcəm — soruşdum niyə elə deyirsən axı?

Dedi ki, mən müharibədə ayağımı itirdiyim gündən xəşbəxtliyimi də itirmişəm.

Dedim ki, o qədər sənün kimi oğlanlar var ki, özünü asıb

öldürməyib ki, hamısı da evli, ailəsi, uşağı. Təki sənin istədiyinin olsun.

—Yox, mənə hansı qız gələr ki, — güldü. Sonra da soruşdum, bəlkə ürəyində kim isə var?. dedi:

—O mənim ürəyimdə sirdi. Elə ürəyimdə də qəbir evimə gedəcək. Mən sevdiyim qıza heç vaxt özümü rəva bilib ona əzab vermərəm, — dedi.

Elə bu vaxt Ləman daxilində baş verən həyəcan dolu hisslərini istər-istəməz biruzə verdi, bu da Səlimənin gözündən yayınmadı.

* * *

Səliməgil Ləmanın toyuna hazırlıq görürdülər. Ləmanın qaynanasının yenicə alıb gətirdiyi paltarları o tərəf bu tərəfə çevirib qızının əyninə tutaraq:

—Elə bil yüz dəfə əyninə ölçülüb-biçilib qızım, get hələ bir geyin, gör rənginə necə düşür. Rəngi bənövşə gülünün rəngindədir. Bax bu rəng sənə çox yaraşır. O donu Ləmana verərək göz-qaşla:

—Di get, tez ol qaynanan da baxsın, — dedi. Elə bu vaxt Gülay körpəsi ilə içəri daxil olub bibisi və Ləmanın qaynanası ilə öpüşüb görüşərək bəs Ləman hanı, — deyə soruşdu.

Səlimə körpəni qucağına alıb, - get, Ləman yataq otağında paltarını dəyişir — dedi. Gülay otağa keçdikdə Ləmanı keyimiş halda kreslodə oturaraq əlindəki bənövşə rəngli donuyla gözünün yaşını sildiyini görüb həyəcanla:

—Sən nə edirsən Ləman? Bu nədir, qaynanan görər yaxşı düşməz. Nişanlım eşidər bilər, nə deyər.

—Mənim üçün heç bir fərqi yoxdur Gülay, mən elə bu dəqiqə ölmək istəyirəm.

—Dəlilik etmə Ləman, dur gözünün yaşını sil, tez ol. Bir də

gördün bibim çağırdı. Bax elə bu dəqiqə dur geyin, əl-üzünü yu. Səni bu vəziyyətdə görənlər olmasın, bildin. Gülay Ləmanın bu evlilikdə könlü olmadığını bilsə də qəlbində kiminsə olduğunu bilmirdi.

—Ləman, atamgil bir həftədən sonra gəlir. Camaat toya hazırlaşır. Səndən başqa hamı sevinir. Toyun olacaq, hər şey yaddan çıxacaq. Bir uşağın olanda biləcəksən sevginin nə olduğunu. Bilirsən Ləman, bir müqəddəs sevgi var, o da övlad sevgisidir. Sən sonra başa düşəcəksən ki, çəkdiyən bütün əzablar əziyyətdən, üzüntüdən başqa bir şey deyilmiş.

—Eh Gülay, axı sən hardan biləsən ki, mən nələr çəkirəm.

—Axı nələr düşünürsən, Ləman? Kimdir sənin sevdiyən axı? Sevdiyən nişanlından artıqdır, məyər?

—Artıqdır, Gülay artıqdır. Mən səni qınamıram. Sən sevginin nə olduğunu bilmirsən. Sən çox sadələvhsən, Gülay. Amma nə yaxşı ki, bilmirsən yoxsa mənim kimi əzablar içində yaşayardın.

—Mənim ailə xəşbəxtliyim sevgi deyil? Ləman, sən sevgi deyəndə nəyi nəzərdə tutursan ki? Cəlil məni çox istəyir, övladım var, mən həyatın nə olduğunu onunla ailə qurduqdan sonra bilmişəm. Xəşbəxt olduğumu hər gün görürəm. Bu azdır məyər?

—Hə Gülay, düz deyirsən kim sevgini necə qəbul edirsə həyatı da belə dərk edir. Dünyasını da o eşqin rəngində görür. Sən buna layiqsən, Gülay.

—Bəs sən Ləman, sən buna layiq deyilsən? Bununla nə demək istəyirsən axı. Bir də ki, məni yayındırma, onsuz da hər şey ötüb keçib. Sevdiyinin kim olduğu da mənim üçün çox maraqlıdır.

—Bunu heç özümə deyə bilmirəm Gülay, başa düşürsən?

—Yox heç bir şey başa düşə bilmirəm. Sən özünə deyə

bilmədiyin insanı necə sevə bilərsən axı?

—Bu ilahi sevgidir, buna qəlbin sevgisi deyirlər, Gülay. Heç vaxt, heç zaman bu dünyada qovuşa bilməyən sevgi. Bilirsən onun rəngi necədir? O, rəngsizdir, Gülay, rəngsiz. Ona baxanda heç nəyi görə bilmirsən.

—Heç rəngsiz də rəng olar, Ləman? O necədir ki, bəyəm?

—O rəngin adı nurdur, Gülay, insanı insanda yox edən rəngdir.

—Ağlama Ləman, sən Teymurun canı. Bilirəm ki, sən onu çox istəyirsən, nə olar ağlama. Bir güzgünün qarşısına gəl. Gör necə sənə yaraşır. Bənövşə rəngi, bənövşə gülünə oxşadın sən ay qız.

—Hə Gülay, mənim qismətim də elə bənövşə gülünün ömrü, qisməti kimidir.

—Qurtar bu söhbəti sən Allah, ürəyimin yağı əridi. Gəlir, qaynanandı, üzündə bir təbəssüm olsun, ay qız.

* * *

Toya iki gün qalırdı. Təbriz ailəsi ilə birlikdə Türkiyədən Ləmanın toyuna gəlmişdi. Salehin arvadı, uşaqları ilə birlikdə buradaydılar. Səlimə Salehin işlə əlaqədar olaraq gəlmədiyini Təbrizgilin toydan bir neçə gün sonra çıxıb gedəcəyini deyirdi. Elə ona görə də əl-ayağa düşərək qardaşı Təbrizə:

—Ay qardaş, gəlmişkən Teymuru da evləndir. Nə vaxtadək subay gəzəcək, — deyirdi.

Analığı isə:

—Ay qız, sən kefdən danışırsan. Kimin nə həddi var ki, Teymurun yanında elə söhbət eləsin. Kim onuynan düşmən olmaq istiyirsə, onu deyə bilmərəm, — deyirdi. Heç bura gəlməyə fikri də yoxiydi, sonra bilmirəm necə oldusa durdu ki, gedirəm. Bilmək də olmur ki, bu nə fikirləşir. Dinmir, danışmır, elə bil bütün dünyanın dərdi-səri buna qalıb.

* * *

O gün, toy günü gəlib çatdı. Bütün qohum-əqrəba bu toyda iştirak edir, şənlənir, sevinirdilər. Təkcə Teymurdan savayı. O bir qədər oturub sakitcə tamaşa etdikdən sonra toyun yarısında duraraq heç kəsə bir söz demədən çıxıb getdi. Üç gün sonra, Ləmanı ər evinə gəlin köçürtdülər.

* * *

Fəsillər bir-birini əvəz etdikcə, insan özü də təbiətən dəyişirdi. Məhsul yığımı başlamışdı. Kənd camaatı bu vaxtlarda daha fəal olur, qış azuqəsi üçün tədarük görürdülər.

Gün qüruba dönürdü axşama az qalırdı. Üzüm yığımı başa çatmışdı, həmişə olduğu kimi işdən yorğun-arğın qayıdan iş adamları yol boyu yorğunluğu çıxsın deyə gülüb danışirdilər.

Həmişə özündən razı olan Tellinin bu gün də dili boğazına sığmırdı.

—Ağız xəbərün var Səlimənin qızından?

Sənəm arvad:

—Hindi nolub ki, bəyəm?

Telli:

—Zahılığda deyillər diksinib, uşağı alıblar əlindən özünü də bismillah olsun nədi onun adı, deyə də bilmirəm, pisix balnisəsinə qoyublar.

—Dəlixanaya?

—Yox, ay qız ey, psixlər yatan balnisiyəyə.

—Ya Həsən keçəl, yə keçəl Həsən, psix balnisəsi də dəlixanadı də!

—Qulağıvu çək.

—Ağız elə olacağdı də. Adam nağədə döyülüb-söyülər. Dədəsi evinə acıq eliyib gedəndə də dədəsi bir yannan yetimin

gününü qara eliyirdi.

—Belə getsə qalmaz.

—Görəsən uşağına kim baxır.

—Qaynanası.

—Ağız haçandan qaynana oğlun balasına baxıb ey, rəhmətliyin qızı, elə yenə də yük Səlimə yazığın üstünə düşəcək.

—Elə anası baxsa yaxşıdı, anadan başqa boş şeydi, ey.

—Deyəndə deyərdim ki, rəhmətliy Ağamusanın oğlu arvad saxlaya bilməz. Ancaq ki, gördün, oğul ey, bax buna deyərəm. Bir qızı oldu, rəhmətlik Xanım arvadın adını ona verdilər. Sonra da ki, gətirdi Allah bir oğul da üstəliy verdi. Yağ bal kimi dolanırlar.

—Ağız day olar da yağ-bal kimi, olmuyanda mən olmuyacağam k2i, qızın dədəsinin bir əli oların üstündədi. Hələ, üstəliy oğlanın altına nədi o qara maşınnan alıb atıb, hə mersedes. Belə qudadan kim inciyər.

—Vaxt vardı ki, çörəy pulun güclə tapırdılar. İndi pula pul demirlər. Kiminin əvvəli, kiminin axırı.

—Allah özü bilən məsləhətədi. Bədbəxtin elə dərdi var ki, milyonları versə də sağalmaz. Oğlunu deyirəm, yarı yaşa çatıb evlənməyib, baş gözü də ağarıb.

—Kimdi ona gələn, məsələn, kim sağlam oğlanı qoyub şikəstə ərə gedər.

—Ağız əstəğfürullah de. Bir də ki, niyə getmir axı? Varı var, dövləti dövlət. O qədər gözəl-göycək oğlanlar var ki, əsgərliyə də getməyib, tüfeylinin biridi. Dədə, ana şotuna yaşayır. Ya da ki, küçələrdə işsiz-gücsüz veyillənilər.

Avtobus kəndin içiyə keçdikcə, bir-bir fəhlələri düşürərək getdikcə gözdən itirdi...

VII FƏSİL

Üç gün idi ki, ara vermədən yağan yağış axır ki, səngidi. Şimal küləyinin təsirindən üşüyən ağaclar titrəşdikcə, yarpaqların üstündən süzülən yağışın son damcıları, şəhə dönərək donub qalırdı. Payızın gəlişini xəbər verirmiş kimi quşların cingiltili səsi ətrafı başına götürmüşdü. Küçədə o tərəf, bu tərəfə qaçısan uşaqların səsi sanki quşların səsinə səs verirdi.

—Atam gəldi, atam gəldi — deyə sevinclə qışqıran balaca Şəms atasının qucağına qaçaraq, qollarını açıb onun boynuna sarıldı.

Saleh qızını bağrına basıb üz-gözündən öpdü:

—Qızım heç bilirsən sizdən ötrü necə darıxmışam — dedi sonra da onun balaca toppuş əlindən tutub evə tələsdi.

Esmiranın inadkarlığı üzündən oğlunun atasına dediyi giley dolu sözlərini Esmira heç cürə qəbul edə bilmirdi. Acıqla.

—Saleh, heç bilirsən oğlunun iddiası nədir? Tanımadığımız, bilmədiyimiz bir gədənin qızına vurulub. Ayağını yerə diriyib ki, oldu odu, olmadı heç kəs. Mən baş götürüb gedəcəyəm. Bu da bunun qeyrəti.

Saleh fikirli-fikirli:

—İnadkarçılıqda anasına oxşayıb.

Esmira özünü saxlaya bilməyib:

—Çıxıb getməyində də sənə — dedi.

Saleh:

—Esmira, Amidin az yaşı yoxdur. O özü qərar verə bilir nə olar nə olmaz. Kimi istəyir onu da alacaq.

Esmira:

—O gün özümə od vurub, odduyaram. Bu da sən deyilsən ki, başını ətəyinə qoyub çıxıb gedəsən. Ya mən deyən olacaq, ya da hara gedir çıxıb getsin! Mən onun anasıyam. Əziyyət çəkib böyütmüşəm əgər mənim sözümlü övladım eşitmirsə niyə görə yaşayıram. Gül kimi bacımın qızı var onu alacaq. Sabah da biləcəyəm ki, mənim evimdə mənə canı yanan var. Yoxsa ki, nədir—nədir gəlin gətirmişəm. Yad qızını başıvun ağası elə, sonra da yan tökül.

Saleh:

—Esmira sən çox danışırısan, amma az bilirsən. Sən onun taleyi ilə oynaya bilməzsən. Çox da ki, övladındır.

Esmira:

—Səni başa düşmədim. - deyib çiyinlərini çəkdi.

—Onda səsini çıxartma, artıq söz-söhbət də lazım deyil, vəssalam.

Esmira əlini havada yelləyərək:

—Baxarıq görərik!

Saleh bir neçə ay evdə qaldıqdan sonra yenidən Türkiyəyə qayıtdı.

İllər ötdü, Esmiranın təqibinə-təkidinə tab gətirə bilməyən oğlu anası ilə qarşı-qarşıya gələrək:

—Ana, bəsdir, mənim həyatımla oynadın. Mən xalamın qızını bacı kim istəyirəm. Sevdiiyim qızdan başqa heç kim məni xoşbəxt edə bilməz. Ana, məni başa düş, yalvarıram. Aida ilə bir-birimizi sevirik. Mən onsuz yaşaya bilmərəm.

—Məni nəylə qorxudursan, sən də mənim üçün Saleh olmayacaqsan. Ya o qız, ya da mən, ikisindən birini tut. Ya da ki, yol açıqdır. Get öl qal, özün bilərsən!

Elə həmin günün səhəri bu xəbəri eşidən hər bir kəs sarsılmış vəziyyətdə yerindəcə donub qaldı. Amid vida məktubu yazaraq, sevdiyi qızın yaşadığı binanın qarşısında ağacın

gövdəsindən özünü asmışdı.

Saleh övladının başına gələn bu müsibətə görə Esmiranın günahkar olduğunu bilərək oğlunun dəfnindən sonra baş götürüb çıxıb getdi. Qardaşı Təbrizin iradına baxmayaraq, oğlumun ölümündə mən də günahkaram — deyib, başını əlləri arasında tutub hönkürürdü.

* * *

Təbriz Türkiyədəki həyatından çox razıydı. O, Çimnazdan olan oğlunu və qızını oxudaraq demək olar ki, arzusuna çatmışdı.

Mehdi bəyin şirkəti uzun illər idi ki, Türkiyədə özünün fəaliyyətinə görə birincilər sırasında ad qazanmışdı. Yüksək əmək haqqı ilə təmin olunmuş işçilər, Mehdi bəyin onlara qayğı ilə yanaşmasından söhbət açır və işin əsas təşkilatçısı olan Təbrizin göstərdiyi xidmətə görə razılıq edirdilər. Mehdi bəyin fəaliyyəti haqda qəzetlər yazır, radio və televiziya müxtəlif görüşlərdən fraqmentlər verir və uğurları yayımlayırdı. Mehdi bəyin şirkəti ilə rəqabət aparan yeganə şirkət Nelli şirkəti idi ki, onun da rəhbəri Türxan bəy idi. Həmin bu şirkətin istehsal etdiyi bütün malları dünyada şöhrət qazanmışdı.

Müasir aparaturalarla təchiz olunmuş şirkətin işçiləri yorulmaq bilmir, ruh yüksəkliyi ilə iş fəaliyyətini davam etdirirdilər. Buna baxmayaraq Türxan bəylə Mehdi bəyin arasında dostluq münasibətləri də var idi. Belə ki, ziyafətlərdə birlikdə iştirak edir, görüləcək işlər haqında müəyyən söhbətlər aparardılar, hansısa problemlərini çözər, müzakirələr edirdilər.

Bir gün də belə bir ziyafəti Türxan bəy ona məxsus olan malikanəsində keçirirdi. Mehdi bəyi və onun qohumlarını da dəvət etmişdi.

Türxan bəyin oğlunun nişan mərasimiydi. Mərasimdə müx-

təlif təbəqələrdən olan iş adamları iştirak edir. Türxan bəyin oğluna xəşbəxtlik arzulayıdılar.

Nelli xanım da burdaydı, Türxan bəyin məşuqəsi Nelli xanım, həmişə olduğu kimi hamının diqqətini cəlb etməyə çalışır, gözəlliyini nümayiş etdirərək ziyafətdə olan qonaqlar qarşısında ədayla göz süzdürərək onları nəzərdən keçirirdi. Xanım Nelli Türxan bəyin ilk və əvəzolunmaz məşuqəsi idi. Nelli həm də ciddi iş adamı idi. Türkiyədə fəaliyyət göstərən qadın hərəmxanasının rəhbəri idi. Xüsusi davranışı ilə hamının diqqətini cəlb edən Nelli xanımın gözü deyəsən bu dəfə Mehdi bəyi tutmuşdu.

O, hissələrini biruzə vermədən gözlərini Mehdi bəyin gözlərinə zilləyərək, onun fikrini yayındırmağa çalışırdı. Bunu Türxan bəy hiss etməsə də Mehdi bəy yaxşı başa düşürdü. Nelli xanım ona yaxınlaşdı və gülümsündü:

—Türxan bəy sizin şirkət haqqında çox şeylər danışır, hətta sizin özünüz haqda belə — deyə gözlərini süzdürərək əlində tutduğu bakalı boyalı dodağına yaxınlaşdıraraq göz vurub gülümsündü.

Mehdi bəy bu əddadan çaşmış halda, özünü toparlayıb məmnun, eyni zamanda ciddi tərzdə:

—Bəli, biz uzun zamandı ki, dostuq Türxan bəylə — dedi.

Nelli xanım qaşlarını dartaraq:

—Uzun zamanımı, ooo... bu daha gözəl. Bəs neyçün sizi mənle tanışdırmayıb?

O, bir qədər mənalı baxışlarla duruxduqdan sonra yenidən.

—Siz azərisiz, deyilmi, — soruşdu .

—Bəli, mən Azərbaycanlıyam və burda çalışıram. Bildiyiniz kimi Türxan bəylə də iş birliyimizi uğurla yapıırıq!

Nelli xanım qəh-qəhə çəkərək:

—Siz türk ləhcəsiylə konuşuyorsunuz?

—Əlbəttə, axı biz türkün.

Nelli xanım dərindən köks ötürərək, şərabi başına çəkib:

—Evet hə deməkdir. Siz azəri türküsüz. Aynı zamanda ben de sizinle iş birliyi kurmaq istiyorum. Elbətde ki, Türxan beyin haberi olmamaq şartı ilə, anlaştıkmı?

Mehdi bəy çaşqın halda razılığını bildirərək:

—Əlbəttə, niyə də olmasın, hər halda bu haqda başqa vaxt söhbət edərək — deyib Nelli xanımı fikrindən yayındırmağa çalışdı. Elə bu vaxt Türxan bəy Nelli xanıma yaxınlaşdı və onun əlindən tutub centlemen sayağı dodağına yaxınlaşdıraraq öpdü və Mehdi bəyi ona göstərərək.

—Tanış ol, bu mənim ən yaxın dostum Mehdi bəydir. Azeridir — deyib gülümsündü.

Nelli xanım:

—Çok güzel, çok şadam. Türxan bəy — deyib məmnun halda onun qoluna girib bir ədayla onun qulağına nəsə deyərək ordan uzaqlaşmağa çalışdı.

Mərasimin ən gözəl anlarıydı. Üzük taxıldıqdan sonra tortun kəsilməsini bütün qonaqlar alqış sədalarıyla müşayət edirdilər. Mərasimin xüsusi ilə qeyd olunduğu bu anlarda Nelli xanım Təbrizlə rastlaşdığı an bakalın əlindən düşüb sınması bir an içində olsa da bu hal heç kəsi təəccübləndirmədi. Ona görə ki, Nelli xanım incə bir xanım olduğundan təsadüfən kiminsə ona toxunuşundan belə bir hadisənin labüdlüyünü hesab edirdilər!

* * *

Mərasim bir neçə saat əvvəl başa çatmasına baxmayaraq, Təbriz özünə yer tapa bilmirdi. O, beynində yaranmış qarmaqarışıq suallara cavab tapmağa çalışır, nə düşünəcəyini belə unudurdu.

—Bu odur, yox, bu ola bilməz. Bu necə ola bilər axı?

Təbriz dəli kimi hövsələdən çıxmış halda evdə o tərəf, bu tərəfə vurnuxur, özlüyündə var-gəl edirdi. Onun adı nə idi bəs?

O özündən asılı olmayaraq telefonun dəstəyini qaldıraraq həyəcanını gizlətməyə çalışaraq:

—Xanım, məni Mehdi bəylə calaşdırın — dedi:

—Salam dayı. Mən bu haqda sizə sonra danışaram. İndi deyin.. Türxan bəylə birgə sizinlə söhbət edən o qadın kim idi və adı nə idi? Xaiş edirəm mənə bu haqda bildiyiniz bir şey varsa deyin.

Mehdi bəy ani olaraq:

—Olmaya o qadın sənə də qəlbini ovladı. Onun adı Nelli xanımdır. Türxan bəyin məşuqəsidir. Dediyyə görə Azəri qızıdır. Başqa bildiyim elə bir şey yoxdur onun haqda. Nə olub ki, Təbriz? Sən səbəbsiz yerə heç bir şey soruşmazsan. Bəlkə sənə bir söz deyib, məndən saxlama

Təbrizin ürəyi yerindən oynadı.

—Nə dediniz — Azərbaycanlıdır? Yox-yox dayı, o mənə heç bir söz deməyib. Mən elə-belə sonra danışarıq, — dedi.

Mehdi bəy:

—Sən əbəs yerə belə narahat olmazsan düzünü de, nə olub?

—Dayı sizdən çox xahiş edirəm, onun haqda necə olursa olsun bir məlumat toplayın. Onun kimliyi haqda, mənə dəqiq bir söz lazımdır. Başımı itirmişəm, sonra danışarıq, indisə məni bağışla — deyib dəstəyi yerinə qoydu.

Mehdi bəy fikir götürmüşdü. Axı burda nə ola bilər ki. Sonra mərasimdə Təbrizlə Nelli xanımın əlindən düşən şərab bakalının düşüb sınıması, gözlərinin önündən bir an lent kimi gəlib keçdi. Bunun bir təsadüf olmadığını düşünərək ürəyinə şübhə toxumları səpildi.

* * *

Soyuq, şaxtalı bir qış axşamı idi. Təbrizlə Teymur soba ətrafında şirin-şirin söhbət edirdi.

—Oğlum, nə fikirləşirsən yaşın ötür, evlənmək haqqında nə vaxt bir söz deyəcəksən? Nə vaxta qədər, kimi gözləyirsən axı?

—Bilmirəm ata, düzü bu haqda fikrim belə yoxdur.

Telefona gələn zəng Təbrizi söhbətdən yayındırdı.

—Bəli, dayı oldu, görüşərik.

* * *

Nelli xanımın dəvət etdiyi görüşə Mehdi bəy Təbrizlə bərabər gəlmişdi. Nelli xanım bu görüşü gözləməsə də bu görüş baş tutmuşdu.

Mehdi bəy adəti üzrə Nelli xanımla məmnunluqla görüşüb.

—Nelli xanım, yəqin ki, bu dəfə ki, gəlişimiz də sənin ürəyindən olar — deyib:

—Bacımın oğludur — deyə Təbrizlə onu tanış etmək istədikdə Nelli xanım əsəbi görkəm alaraq:

—Məni bağışlayın, bir iş çıxdı mən getməliyəm, — deyib gözlərini Təbrizin iti baxışlarından yayındırmağa çalışdı. Təbriz isə özündən qeyri-ixtiyari asılı olmayaraq onun qolundan tutaraq:

—Bu, sənsən, Nərmin! — deyib onu stula sarı çəkib otuzdurmaq istəyəndə dili-dodağı əsə-əsə Nelli xanımın səsi restoranı başına götürdü.

—Mühafizəçilər qoymayın, beni takib ediyolar. Benim adım Nelli. Bunlar kimdirler. Beni təhkir ediyolar. Mühafizəçilərin köməkliyi ilə Nelli xanımla Təbrizin əlindən aldıqdan sonra, özünü də ordan kənarlaşdırdılar. Onun son sözləri Mehdi bəyin qulaqlarında cingiltiyə səsləndikcə, üzü

donuq ifadə alır, keyimiş kimi yerindən dəbərmirdi.

—Bu sizə baha başa gələcək Mehdi bəy. Bana tuzak kurduğunuza görə cavap verəcəksiniz.

Bu hadisədən xəbər tutan Teymur nəyin bahasına olursa olsun onunla görüşmək və bu məsələnin nə yerdə olduğunu aydınlaşdırmaq istəyirdi. Elə bu fikirlə də Nelli xanımın iş yerinə, qadın hərəmxanasına getməyi qərara aldı. Onu qapıdan bir müştəri kimi qəbul etdilər və kimi istədiyini təklif etdikdə O:

—Mənə Nelli xanım lazımdır, şəxsi söhbətdir — deyə bildirdi.

Nelli xanımın adını çəkdiyinə görə mühafizəçilər onun kimliyini bilmək üçün sorğu — sual etdikdə:

—Mən Azərbaycandan gəlmişəm. Onu görmək istəyirəm — deyərkən Nelli xanımın göstərişi ilə mühafizəçilər bir günahkar kimi məsuliyyətə cəlb olunmasına iddiaçı olaraq Teymuru karakola götürərək həbs etdirdilər.

Teymurun həbs olunmasından yeddi ay idi ki, ötürdü.

Nelli xanımın həmişə olduğu kimi keyfi kök vaxtlarından biri idi. Onu təqib edənlərdən birinin Teymurun həbsxanaya atılmasından nə qədər xoşlansa da bir o qədər də narahat olurdu. Onu Teymurun kimliyi bir anda rahat buraxmırdı. Və bir gün qəlbinin səsinə qarışan marağı Teymurla həbsxanada görüş almasına səbəb oldu.

O, tamam başqa bir görkəm alaraq, sadə geyimdə karakola gələrək Teymurla görüşmək istədiyini bildirdi.

O Teymurla görüşdüyü an, uzunün cizgisini bir anlıq dəyişərək — dedi:

—Oğlum, mən sənə uzaq qohumlarımdanam... Eşitdim ki, burda yaşayırsan. Axı bu nə məsələdir? Bəlkə sənə bir köməkliyim dəydi.

Teymur:

Yox, xala, siz mənə heç cür köməklik edə bilməzsiz. Çünki bu mümkün deyil, məni şərlədilər. Qoy belə olsun. Düzü mən özüm də burdan çıxmaq istəməzdim. Onsuz da mənim üçün yaşamağın mənası yoxdur, — deyib susdu. Nelli xanımın gözləri bir anda parlayıb içindəki gülüslə əvəz olundu. Yazıq bir təbəssümlə üzünün ifadəsini dəyişərək:

—Bəs sən özün neyçün çıxmaq istəməzdin, yəni sənin üçün bura belə rahatdır? Cavansan, həyatdan zövq almaq haqda heç düşünürsən?

—Düşünmək belə istəmirəm.

—Axı niyə görə?

—Anamın yoxluğu, sevdiyim qızın uğursuz taleyi məni heç bir vaxt rahat qoymayacaq.

—Sən ananı çoxdan itirmisən?

—Bu haqda soruşmayın, xahiş edirəm.

—Allah rəhmət eləsin, qəlbinə dəymək istəməzdim.

O yenə bir maraqla:

—Nə üçün bura düşdüyünü demədin.

—Bilmirəm, heç bir şey haqda bilmirəm, uzun söhbətdir. Məni bağışlayın bu sizlik deyil. Bir də ki, mənim anamın nə ölməsi, nə də qalması haqda dəqiq bir şey bilmirəm.

Nelli çaşmış vəziyyətdə:

—Sən, nə dedin — sanki onun ürəyini əllə tutub sıxırdılar. O bir qədər duruxduqdan sonra ozunu toplayıb:

—Amma bir şey var ki, mən də anayam və istəməzdim ki, kimsə həsrət acısı çəksin. Mən həsrətin nə olduğunu yaxşı bilirəm. - Bir an qəhər içində susdu. O gözlərini ətrafa dolandırdıqdan sonra — xahiş edirəm özün haqda danış, — dedi:

—Müharibədə ayağımın birini itirdiyim üçün həyata küskün oldum. Sevdiyim qızın xöşbəxt olmasını istədiyim halda onun da qismətinə acı bir tale yazıldı. Bura düşməyimin səbəbi isə

atamın son günlər özünü pis hiss etməsi oldu. Onun dediyinə görə anamın sağ olması və ən dəhşətlisi isə əxlaqsızlıqla məşğul olduğunu bilməsi idi. Bunu eşitdikdən sonra dözə bilmədim, nəyin bahasına olursa olsun dediyi qadını görmək istəsəm də buna nail ola bilmədim. O qadınsa məni həbs etdirdi. Çox güclü, imkanlı adam olduğunu deyirlər. Nə isə çıxmağa bir imkan yeri yoxdur. Xanım, məni bağışlayın vaxt bitir, mən gedim. Amma kim olduğunuzu mənə demədiniz.

O, nə deyəcəyinin fərqi varmadan Teymuru başdan ayağa süzərək, qeyri ixtiyari hıçqırtı ilə:

—Məni bağışla oğlum, mən gedim, — deyib əllərini üzünə qapayaraq görüş otağından çıxdı.

* * *

Xanım Nelli özünə yer tapa bilmir, qapını arxadan bağlayaraq heç kəsin onu narahat etməsini istəmirdi..

—Bu ola bilməz, aman Allah, bu ki, mənim oğlumdur. Mən indi ona necə deyə bilərəm ki, sənın anan mənəm. Yox bu ola bilməz, bu qeyri-mümkündür. Oğlum, əziz balam. Sonra o qəfil sıçrayışla termonun siyirtməsini çəkib Teymurla Gülayın şəklini götürərək dodaqlarına sıxıb titrək bir səsle:

—Mənim balam, gör sənın başına nələr gəlib. Aman Allah, mən nə edim axı? Əgər o mənim haqqımda bilsə ki, mən, onun anası pis yoldadır, onda necə? O mənə nifrət edəcək. Yox mən bunu istəmirəm... Bu belə olmalı idi. Bəs Təbriz, o məndən əl çəkərmə? Məni tanımaqda şübhələrinə inanırmı? Oğlum, mənim balam, İlahi, bəs mənim balamın günahı nəydi axı.. Bəs onu niyə bədbəxt etdin ... Allahım...

Nelli xanım üzüqoyulu düşərək ağlayır, səsini boğaraq əllərini ağına qapayırdı. Sonra isə durduğu yerdə hərəkətsiz

oturaraq öz-özünü ittiham edirdi. Teymurum, əgər desəm ki, sənın ananam bəs onda? Sonra Təbriz, Mehdi bəy Türxan bəy, bəs onlara nə deyəcəyəm. Özümə necə haqq qazandıracağam. Oğlum, yox, sən bütün bunları bilməməlisən. Bəlkə başqa ölkəyə gedim, hə? Teymuru ora gətizdirim və hər şeyi ona başa salım ki, bu düz deyil, mənım adımı ləkələyiblər. Bu da sənın atanın günahı ucundan olub. Bəlkə bu yolla mənı başa düşər, bəs sonra... O mənı günahlandırsa necə. Bütün bu illər boyu onları axtarmadığıma görə. Yox mən ana adından məhrum olmuşam. Bu hiss mənım ürəyimi həmişə yandırır yaxıb. Balaca Gülayım və Teymuruma bənzər bir uşağ görəndə onların ətrini almaq üçün o uşaqları qoxumuşam, qoxumuşam...

İndi mən nə edim, bəlkə gedib hər şeyi olduğu kimi Teymura danışım. Əziz balam, sən ayağını itirmisən, mən isə özümü, dünyamı, səni, Gülayı hər şeyi, hər şeyi... Bəli bu illər uzununu bir başqa insanın həyatını yaşamışam. Əslində isə o mən olmamışam. Əxlaqsız, riyakar, yalançı bir qadın olmuşam. Mənı bu çirkəbə Türxan bəy bulaşdırdı. O öz istədiyini həyata keçirmək üçün mənı cinayətə sürüklədi. Mən buna layiq deyildim, oğlum. Kaş sən biləydin ki, sizi görmək və bağrıma basıb oxşamaq üçün necə həsrət çəkmişəm. Mən nə edim İlahi, mən qatiləm, cinayətəkarəm neçə-neçə günahsız insanın ölümünə səbəbkar olmuşam. İndi mən ən dəhşətli cəzaya layiqəm. Mən bunu bilirəm. Bundan sonra yaşamağımın bir mənası yoxdur, oğlum, bezdirib mənı belə həyatı yaşamaq. Oğlum, sənın üçün nələr etməzdim. Lakin bu çox gecdir. Bəlkə yaxşısı budur ki, gedim günahsız olduğumu deyim və bütün günahlarımı etiraf edib Türxan bəyin işlətdiyi cinayətləri açıb töküm, qoy cəzasını çəksin, it kimi gəbərsin.

Oğlum, mən indi nə edim ki, səni bağrıma basım, sənın ananam deyim? Sən də mənə heç olmasa bir kərə ana dediyini

eşidim, oğlum.

Nelli xanım yaralı quş kimi çırpınıb, özünü ittiham etdikdən sonra dediyi kimi də etdi. Könüllü olaraq özünü məsuliyyətə cəlb olunmaq üçün karakola təslim etdi.

* * *

İstintaq başa çatdıqdan sonra Teymur həbsdən azadlığa buraxıldı. Türxan bəy özünün bir neçə məsləkdaşı ilə cinayətə cəlb olundu. Aparılan istintaq əməliyyatı nəticəsində məlum oldu ki, uzun müddət fəaliyyət göstərən mütəşəkkil cinayətkar dəstə qadın və uşaq alveri ilə məşğul olduğu üçün saysız—hesabsız belə cinayətlərə əl atmış, günahsız insanların istədikləri kimi hüquqlarından istifadə edərək istədiyi vaxt onların orqanlarını alıb satmaqla məşğul olurlmuşlar. Nelli xanım da yəni Nərminin də belə qurbanlardan biri olmuşdu. Lakin Nərminin gözəlliyi qarşısında aciz qalan Türxan bəy ona toxunmayaraq məşuqəsi etdikdən sonra qorxudaraq şəxsiyyətini, adını belə dəyişdirərək qadın hərəmxanasına başçı təyin etmişdi. Ərinin mənə verəcəyi hesabı sən ödəməlisən deyərək bu ad altında onu islah etmişdi. Nərmin özünü bu oyunun qurbanı hesab edərək bir qadının əli ilə qaçırıldığı ilk gündən həyatının üstündən qara bir xətt çəkmişdi. O bir daha geri dönməyəcəyinə əmin olaraq belə bir rolu oynamağa məcbur olmuşdu.

* * *

İndi onun bir istəyi qalmışdı, oğlunu görmək və onun gözlərində özünü axtarmaq arzusu. Bu baş tutacaqdımı?

Nelli xanımın xahişini nəzərə alaraq, həbs olduğu gündən bir ay sonra Teymurla görüşməyə izin verdilər. O, indi dəmir

barmaqlar arxasından əvvəlki kimi, oğlunun gözlərinə, rəngsiz-boyaqsız olan Nərmin adlı günahkar, bədbəxt bir qadın kimi baxırdı.

Onlar bir-birinə bir müddət beləcə baxdıqdan sonra vaxt bitdi deyən mühafizəçinin səsi onları bir anlıq öz dünyalarından ayırdı. Teymur görüş otağından çıxdığı an baxışlarındakı əzabla dolu sevginin, həsrətin, hıçqırığın səsi Nərminin beynində uğuldayır, qulaqlarında cingildəyirdi. O, əllərini qulağına bərk-bərk qapayaraq hönkürdü.

* * *

Övladının baxışlarının əzabına dözə bilməyən Nərmin bir səhər yuxudan oyanmadı. Mühafizəçilər kameraya daxil olduğunda onun çarpayısının altının al qırmızı qanla bir olduğunu görüb onun intihar etdiyini bildilər.

O, Venasını kəsdikdən sonra, həbsxananın divarına qanı ilə yazdığı "Teymur, Gülay məni bağışlamayın" sözlərini və Nelli xanımın Nərmin olduğunu o gün bütün qəzetlər yazdı. Və bu xəbər televiziya və radio vasitəsilə bütün dünyaya yayımlandı.

2007

Mələk

Sən... o qədər müqəddəs idinki
 Sevgi mələyi...
kim səni günaha batırdı...
Sən zamana bənzəyirdin
 Ağıla sığmaz sonsuz
 bir zamana
səni niyə öldürdülər
 sevgi mələyi...
bu dərdsiz adamlar..
 bu vecsiz adamlar..
 bu üzsüz adamlar..
.. Görə bilsəydin
 ölümünün də
 necə gözəl olduğunu...

Üzündə əzab rəngi var...
dodaqlarında həsrət...
gözlərində
aclıq...
Ahh ... Sevgi mələyi...
Mən indi sənin
gözlərinə dolaram
və səni yenidən yaşadaram...
Al məni al ... iç gözlərinlə
və səni öz bildiyim kimi
qoruyum...
Dur qalx ayağa
"Sevgi mələyi"...

Bax itirdiyn zamana
yaddaşından tanı...
qəlbinin əliylə
səni məhf edən
tiranları...
Qaldır əllərini, oxşa bədənini,
saçlarını, dodaqlarını
qaldır kipriklərini
göy üzünün aynasına bax...
özünü görürsənmi...
.... hə indi gedək
Sevgi mələyi...
yalnız mənimlə danış...
Sevgi mələyi...
Qanadların hanı...
Ahh... sevgi mələyi
Yaddaşını öldürməyə

onların gücü çatmayıb
İlahi... Sənə şükürlər olsun...
Qanadlarımı ...
baxışlarımda və xəyalımda
gəl uçaq-uçaq,
Sevgi mələyi...

Bəs əzab çəkən insanlar...
Ah onlarmı,
Mən onların əzablarını,
çəkmək üçün yaradılmışam...
Mən də sənin əzablarını, çəkmək üçün
Sevgi mələyi

Sazaqlı, şaxtalı qış gecələrindən biri idi. Hər tərəf daş, torpaq buz bağlamışdı. Sübhün doğuluşunu hiss edirdi qoca təbiət. Səmadan hürkək-hürkək boylanan paralanmış ay yavaş-yavaş geri çəkildikcə, dünyanı çəhrayı rəngli günəşin buz kimi iti şüalarına qısqaqır və tamaşa edirdi. İlahinin eşqi özünü təzahür etdikcə, buzlar şüşə kimi sınır, qar əriyirdi. Dağ-daş canlandıqca səhər sübh yuxusundan oyanırdı. İnsan qəlbinə doğan ilahi eşqi dərk edincə o işığa can atır və nura, müqəddəsliyə qovuşmaq istəyirdi.

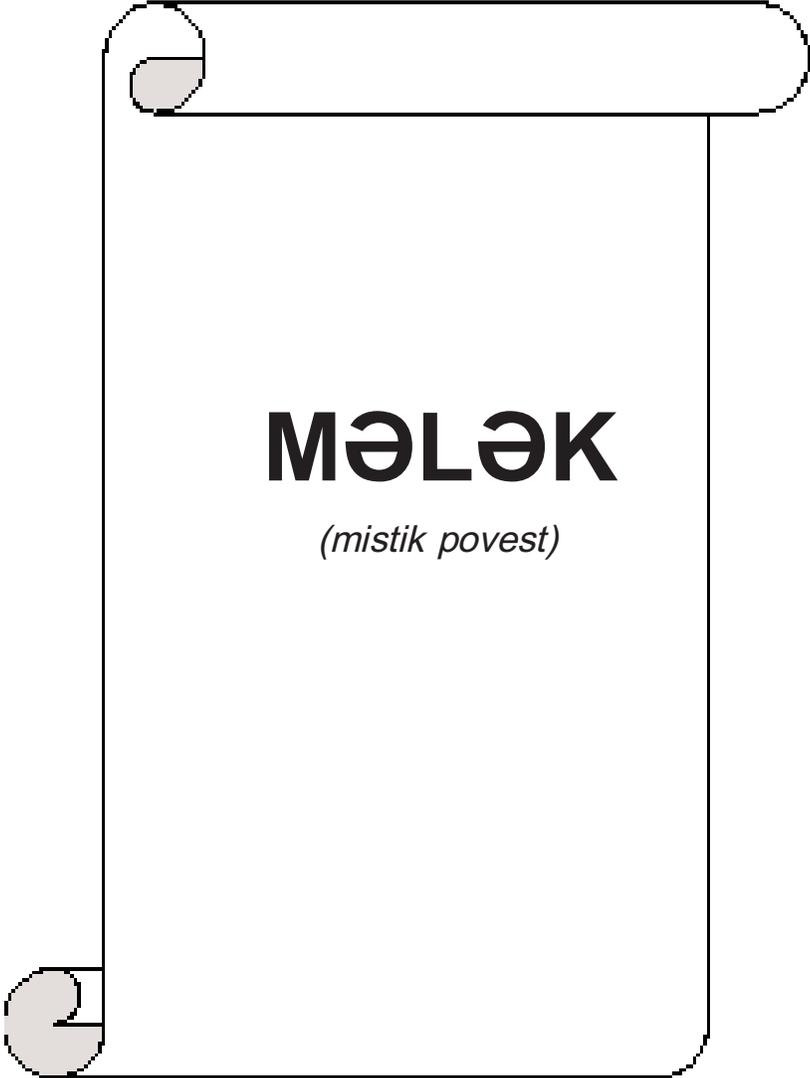
Neçə gün idi ki, özümü yaxşı hiss etmirdim. Uzun bir zamanın yorğunluğunun acısını çıxarırmış kimi bədənimin keyi açıldıqca qanımın istiləndiyini hiss edirdim. Qonşumun gələcəyini özündən qabaq bilsəm də düzü gözləmirdim. Çünki dincəlmək istəyirdim. Qapını, pəncərəni taybatay açıb, baharın ətrini ciyərlərimə çəkərək nəfəs alırdım. Bədənimin ürpəndiyini duyunca qərribə düşüncələrə dalırdım. Görəsən kim idi axı məni narahat etmək istəyən, fərqinə varmasam da onsuz da bununla əvvəl-axır barışmalı olurdum.

Düzünü desəm bunsuz özümün heç kim olduğumu dərk edirdim. Əllərimin içi gizildəyirdi. Dodaqlarım səyriyirdi, yenə də əsəbləşdikdən sonra doyunca güləcəyimi bilirdim.

Küçədən gələn ayaq səsləri sinirlərimi qıcıqlandırır, sanki, beynim ufuldayırdı. Eh, bu hardan gəlib çıxdı axı, sən gəlməyə də bilərdin. Bəsdir məni qanmaz yerinə qoydun. Düzünü deyim ki, sənə çox yazığım gəlir, nə etmək olar axı, sən özümünküsən. Bu kəndiri də hara qoymusan, bilmirəm. Yaz gəldi belədir də, quyunun suyu çəkilir yerin yeddinci qatına. Torpağın üstündə ayaqyalın gəzməyi xoşladığım kimi heç nəyi xoşlamıram. Özümü canlı ağac kimi hiss edirəm. O anda damarımda qanım qaynayır, fikirlərim çiçək açır. Təbiət necə düşünür nəfəs alırsa mən də eləcə o hisslərlə yaşayıram. Hərdən də torpağa diz çöküb sonra isə üzüqoyulu uzanıb onu dinləməyin ləzzətini dadınca özümü də torpağın bir parçası bilib, hisslərimin başımın üzərində dövrə vuraraq məndən danışdığını eşidirdim.

Yenə də onun səsi həyəti başına götürmüşdü.

—Ay qız, çıx bayıra bir üzünü görəy. Yenə girmisən evin görünməz yerinə.

MƏLƏK

(mistik povest)

Mən yuxudan oyanmış adamlar kimi gözümü açanda qonşu Səidənin həyətdəki stulu çəkib oturduğunu görəndə ayıldım.

—Nə var, nə yox səsin yenə götürüb aləmi?

—Salamatçılıqdır, kişini ötürdüm, işimi bitirdim. Dedim bir az oturub dincəlim, söhbət edib dərdləşək.

Məsələ burasındaydı ki, mən nə söhbət edə, nə də dərdləşə bilirdim. Sadəcə olaraq yaxşı dinləyici idim. Çünki onların dərdi də mənə yaxın idi, söhbəti də. Elə başımı tərپətməyim bəsdə ki, o özünü tam rahat hiss eləsin.

—Nə olub ki, ay Səidə, sənə nə dərd-sərin var ki?

Səidə:

—Kimin ki, kişisi var demək dərdin ən böyüyü elə ondadı da. Yoxsa ki, mənə bəxtəvərlik verəni görəndə ki, mənə kimi bəxtəvər olsun. Kişi səhər gedir, axşam gəlir. Nədi-nədi bir parça çörək gətirəcək. Sən də ki, quleybani kimi evdə tək qal görəndə neyləyirsən. Gələndə də ki, bir hay-küy qaldırır ki, gəl görəsən. Sözü də deyir, çörəyini yeyir, işini görüb başını atıb yatır. Mən bəxtəvərin də səsi elə batır ki, elə bil qurbağa gölüne daş atılır.

—Başqa necə olmalıdır ki?

—Xalxın arvadları kimi mən də gün görməy istiyirəm. Məni vursun qoltuğuna bir gün vaxt aparsın, bir gün toya aparsın. Yoxsa ki, mıxməmməd ki, mıxməmməd.

—O əziyyət çəkər, səni ehtiyac içində saxlamır, daha nə istəyirsən. Bir də ki, o qarışqadı, sənə toyuq. Hara gəldi gedirsən. Bax buna deyərlər nəşükür. Allaha acıq gedər.

—Bilmirəm mənə fikrim Allaha acıq gedir, xoş gedir, amma onu bilirəm ki, başı batmış ərimin hər hərəkəti mənə acıq gəlir.

Mən:

—Nə isə.

Səidə:

—Hə, onu deyirdim axı, az qala nə üçün gəldiyim də yadımdan çıxmışdı. Səndən xəcalətli qalmışam verdiyin pulu hələ qaytara bilməyəcəyəm.

—Mən ki, səndən heç istəmirəm də.

—Yox yenə də. Mən də ərim kimi, qanmaz deyiləm axı.

Qadın üst-başını çırpırmış kimi, əllərini paltarına döyəcələyib,: — mən gedim — dedi və həyətdən çıxdı.

O getdikdən sonra, toyuqların elə toyuq ömrünü yaşamasını düşündüm. Amma belə insan kimi də zərərverici olmadığını görüncə, içərimdən bir gülüş səsi məni diksindirirdi. Sonra isə məni Zemfiranın səsi bu fikirlərdən ayrılmağa məcbur etdi.

Səs:

—Səndən nə istəyirəm axı? Heç gümanına da gəlməyən bir yerdən işi sənin üçün düzüb-qoşacağam, təki sən istə.

Zemfira yol gəlirdi, sürünürdü ilan kimi. Nəfəs dərmədən belə danışdığına nəfəs ala bilmirdi.

Səs:

—Eh! Bu yayın da istisi lap cəhənnəmdir elə bil.

Səs:

—Bir yaxşı görücü insan olsaydı, qabaqcadan, hər şeyi ətraflı deyərdi mənə. Bu zalımın qızı istəsə ölünü də danışdırar, amma bir kəlmə belə adama bir söz demir. Ürəyim lap ağzıma gəlir.

O özünü güclə həyəətə salıb mənə məzəmmətlə:

—Sən də dost deyilsən, baş bəlasısan.

Mən:

—Hə, eşidirdim hamısını.

Zemfira:

—İndi deyəcəksən ki, səndən danışardım, a tövbə.

—Yox, özündən danışardın, gəl keç içəri özündən nə istəyirsən axı.

—Özumdən çox şey. Əlimdən heç nə gəlmir, maymağın biriyəm.

—Sən ağıllı adamsan, necə ola bilər ki, özünə maymaq deyirsən.

—Yaşaya bilmirəm.

Mən:

—İnsan kimi?

Zemfira:

—Hə elə insan kimi.

—Sən ilan olduğunu bilirsən?

—Düzü bunu sən deyirsən. Görəsən mən ilan olanda necə yaşamışam.

—Sən onda daha müdrik olmusan. Hətta sənin balanın birini öldürdükdən sonra belə, onu öldürənə qarşı qəzəbin olmayıb. Amma ki, indi səbrin tükənir.

—Tükənir də sözdür, hamını çox gözəl eşidirəm, dərk edirəm. Sonra isə qəzəbimi boğa bilmirəm. Düzü insan olmaq heç xoşuma gəlmir.

Mən:

—Geriye yol yoxdur. Sən ağıllı olduğun üçün sənə bu həyat yenidən qismət olub.

Zemfira:

—Niyə gəldiyim belə yadımdan çıxdı. Durum çıxım gedim.

Həyətin qarısı açıldı və elə o andaca möhkəm çırpıldı. Mən onun hənirtisini eşidirdim. O tərəf-bu tərəfə qaçır, kiminsə

əlindən yaxasını qurtarırmış kimi tövşüyürdü.

Zemfira:

—Fikrin hara getdi sənin?

Mən:

—Yox, yox sənlik deyil.

Zemfira:

—Sən mənim sonrakı həyatımda nə olacağımı deyə bilərsən?

Mən:

—Gəl bu haqda heç danışmayaq. Ancaq Allaha dua et ki, səni yenidən dünyaya gətirdikdən sonra heç olmasa niyə gəldiyini və nə üçün yaşadığını biləsən. Ən əsası isə kim olduğunu biləsən.

Zemfira:

—Səndən baş açmaq olmur vallah, nə olar bir kəlmə desən.

—Mən ki, falçı deyiləm.

—Yaxşı görücü ol.

—Heç görücü də deyiləm.

—Bəs sən kimsən axı.

—Dur çıx get canım, məni narahat etmə, mənə əziyyət verirsən.

* * *

Bayaqdan özünü ora-bura vuran kölgə sakitləşərək gəlib eyvanın qarşısında ikiqat oturdu. Mənsə o qadının əlindən yaxasını güclə qurtardığımdan dərindən nəfəs alırdım. Müsafirimi görüncə bir az özümə gəlib ona yaxınlaşdım və onun pərişanlığını hiss edərək soruşdum:

—Niyə bu qədər narahatsan? Özünə yazığın gəlmiş?

Ağ kölgə:

Lətifə Nuran

—Mən heç kəsi tanımırımışam indi hər şeyi gördükcə həqiqətin nə olduğunu başa düşürəm. Onlara da, özümə də nifrət edirəm.

Mən:

—Bir az sakitləş, dünya dağılmayıb ki, əhəmiyyət vermə.

Ağ kölgə:

—Necə əhəmiyyət vermə, o mənim qadınım olub!

Mən:

—Özün də bilirsən ki, ikinci həyatınızda bir-birinizə tamam yad olan adamlarıydız.

Ağ kölgə:

—□ki ağacın barı kimi.

Bir qədər duruxduqdan sonra

—Mənə elə bir söz de ki, sakitləşim.

Mən:

—Mənimlə söhbət edərkən sakitləşdiyini hiss etmirsən?

Ağ kölgə:

—Hə, elə olmasaydı mən bura gəlməzdim ki. Bu nədir elə bil ki, üşütmə gəldi bədənimə.

Mən:

—Heç də yaxşı adama oxşamır indi gələn adam.

Ağ kölgə:

—Yaxşı olar ki, mən gedim.

Mən:

—Get dincəl, bütün bu fikirləri də at başından.

Ağ kölgə:

—Əlini mənə ver bir az rahatlaşım.

Mən:

—Gəl səni bağrıma basım, düzü mən də çox rahatsızam. Bilmirəm insanlarla söhbət edəndə onları dinləyim yoxsa ki,

onların ürəklərini.

Ağ kölgə:

—Ah, sən mənə necə də rahatlıq verirsen. Qucaqla məni, oxşa məni, əzablarımı unudum, heç olmasa... bir.. anlıq...

Mən:

—Hə, belə əziz dostum. Sən əzab çəkmə, bilirsən niyə? Sənin qadının sənə bağlı insan deyildi. Bir də ki, o ürəyini şeytana satıb. O buna görə əzab çəksə də buna məhkumdu.

Ağ kölgə:

—Sən niyə belə narahatsan axı?

Mən:

—Düzü bunu bir azdan mən də biləcəyəm. İndisə get canım, çalış əzab çəkmə.

Başımın ağrısından özümü hara gəldi çırpırdım.

Məxluq:

—Salamun əleyküm.

Mən:

—Əleyküm salam, siz kimsiz?

Məxluq:

—Qonaq, Allah qonağı.

Mən:

—Sizi nə adnan qəbul edirəm?

Məxluq:

—Sən necə istəyirsən, elə .

Mən

—İnciməsən deyə bilərəm ki, sən insan deyilsən.

Məxluq:

—İncimirəm, amma demək lazım deyil.

Mən:

—Hardan gəlmisən?

Məxluq:

—Mən Urmiyadan, ordan çoxdan yol gəlirəm. Hamı mənə dilənçi deyir. Düzü bu ad mənim xoşuma gəlir. Ona görə ki, məni yaxşı qarşılayırlar.

Mən:

—Yaxşı dilənçi, al bu pulu çıx get, daha az danış.

Məxluq:

—Özün də bilirsən ki, getməyə fikrim yoxdur.

Mən:

—Onda mənim gözümə görünmə.

Məxluq:

—Yalvarıram mənə belə demə, gəl məni apar bir gizlin yerə, sənə heç bir şey etməyəcəyəm. Sənin kürəyindəki nişanəni görmək istəyirəm. Kənardan baxacağam, lap kənardan. Sənə toxunsa nəfəsim toxunacaq.

İnsana bənzər kişi qiyafəli bu məxluq hər dəfə nəfəs aldıqca gözləri genişlənilib açılır. Bir gözündən ölmüş varlığı, o biri gözündəsə əcaib bir məxluqun baxdığını görürdüm. O, qarmaqarışq cümlələr işlədir, boğuş bir səslə danışır, sinəsi enib qalxınca tükləri qabarırdı.

Mən:

—Yaxşı bura niyə gəlmisən?

Onu məndən soruşma məni göndəriblər.

Mən:

—Sənin hansı məssəbə qulluq etdiyini bilmək belə istəmirəm.

Məxluq:

—Sən bilirsən, özünü bilməməzliyə vurma. Di dur gedək.

Mən:

—Axmaq! Mən səni incitmək istəmirdim, özün məcbur edirsən.

Məxluq:

—And olsun inandığıma ki, sən həmişə mənim haqqımda fikirləşəcəksən.

Mən:

—Sən məndən nə istəyirsən axı?

Məxluq:

—Sənin nişanələrini bildikdən sonra bədəninə girib orada yaşamaq istəyirəm.

Mən:

—Özünə yaşamağa yer tapmırsan?

Özün də bilirən ki, insan çox azdı. Sənin kimisi isə demək olar ki, yoxluq təşkil edir. Sən hamıya lazım olursan, istədiyin adamlarla istədiyin kimi davranıb sevgisini qazanırsan. Mənsə bütün bunlardan xaliyəm. Mən sənin bədənində ona görə yaşamaq istəyirəm ki, görün sevilmək necə olur və onlara mən necə təsir edirəm.

Mən:

—Mən sənə necə təsir edirəm.

Məxluq:

—Sən seçilmiş insansan?

Mən:

—Ona görə?

Məxluq:

—Həm hə, həm də yox.

Mən:

—Hə niyə görə, yox niyə görə.

Məxluq:

—Hə ona görə ki, Allahın səni niyə sevdiyini bilim. Yox

ona görə ki, məni daşqalaq edərlər.

Mən:

—Kim edər ki? Axı səni mənim kimi tanıyan az tapılar.

Məxluq:

—Hər halda bunu mən özüm yaradaram. Sənin onda mənə gücün çatmaz.

Mən:

—Sən yarada bilməzsən, sən yalnız özünü göstərə bilərsən.

Məxluq:

—Mənə imkan ver səni görüm.

Mən:

—Yox ol, gözümdən.

Məxluq:

—Onda mənə bir stəkan su ver.

Ona bir stəkan su verdim. O suyu acgözlüklə başına çəkib, içdikdən sonra geri boylana-boylana addımlayaraq həyətin qapısından çıxdı. Doğrudan da o bir anda olsa belə yadmdan çıxmırdı. Bu da məni əsəbiləşdirirdi. Elə bil iy bilirmiş kimi qonşunun pişiyi bizim həyəətə gəlmişdi.

Mən:

—Necəsən Sim?

Sim:

—O murdar səni incidirdi?

Mən:

—Yox elə niyə fikirləşirsən?

Sim:

—Özün bilirsən ki, məni hissiyatım aldatmır.

Mən:

—Mən ondan aciz olsaydım yəqin ki, incidərdi, qalib gələrdi mənə.

Sim:

—Bircə bu bədənimdən çıxsaydım.

Mən:

—Çıxıb nə edəcəksən ki?

Sim:

—Canım qurtarardı hər şeydən.

Mən:

—Bəs sonra?

Sim:

—Sonra isə yəqin Allahın mənə yazığı gələr və yenidən məni insan olaraq yaradar.

Mən:

—Sən onda da darıxacaqsan.

Sim:

—Niyə?

Mən:

—Çünki mən onda olmayacağam.

Sim:

—Hə, düzü bu haqda fikirləşməmişdim. Yəqin bu da heyvan instinktindən irəli gəlir.

O bir az xoruldayandan sonra özünü əlimə, ayağıma sürtüb:

—Məni qucağına al bir az sığalla, sənə ehtiyacım var.

Mən:

—Ay, səni Sim.

Mən onu qucağıma götürüb sığallayırdım.

Sim:

—Ah, nə yaxşısan, yuxum gəldi, heç olmasa barmaqlarını ağzıma sürt, təmizəm. Məndən iyrenmə. Özün bilirsən ki, mən insanam, hissiyatım da, istəyim də insani hissiyyatdır. Ətdən, süddən başqa heç nə yeyən deyiləm. Məsələn siçanı əsla

yemirəm. Amma yaxşı ki, erkək bədənində yerləşmişəm.

Mən:

—Yoxsa nə olardı ki?

Sim:

—Doğub, törəyərdim. Bilirsən də bu pişik xeylağlarını, harda gəldi...

Mən:

—Axı indi sən də pişiksən özü də erkəyindən. Sənin heç bir yaxınlıq etmək istədiyin pişik yoxdur bəyəm?

Sim:

—Yox, mən onlardan iyirənirəm, bir də ki, nəslimin ruhunu incitmək istəmirəm.

Mən:

—Sən hissiyatsız necə yaşayırsan axı, yoxsa məni aldatdığımı zənn edirsən?

Sim:

—Görmürsən qocalmışam? Sığalla məni, sığalla.

Mən:

—Sənin nədən xoşun gəlir bəs?

Sim:

—Səndən, sənin tumarından.

Mən:

—Di bəsdür düş yerə, yoxsa çox danışacaqsan

Sim:

—Sağ ol, mən getdim, amma fikrim sənin yanındadır.

* * *

İstirahət etmək üçün əlverişli vaxt idi. Sakitlik hər tərəfi sarmışdı. Lakin məni çox şeylər narahat edirdi. Bu adamlar, uf, lap başım xarab olub. Düzü mənim insanlarla münasibətimi kim

görsəydi ən azı mənə yazığı gələrdi. Heyvanla insanın, doğruyla yalanın səsi beynimi didib parçalayırdı. Telefon zəngi də ki, bir tərəfdən.

—Alo kimdir? Hə tanıdım. Dost düşməni necə tanımamaq olar ki, — Mən onunla danışa bilmirdim. Bilmirdim sözüne qulaq asım, yoxsa ki, içindəki azman qurdun səsinə. O darıxdığını deyir gülümsünür. Azman qurdun səsi isə, nifrətlə dişlərini qıcayır, sanki gözlərindən qan sızırmış kimi qısqançılıqla xırıldayırdı.

—Sağ ol görüşərik.

İlahi, bu nədir belə?! Bir az mənə sakitlik bəxş elə. Damarımda qanım donur, elə bil üşüyürəm. Bəlkə bir hovur uzanıb rahatlanım, kimdi axı məni çağıran?

Mən çarpayıda uzandıqdan sonra adyalı üstümə çəkdim. Ruhum gördüklərinə görə cavab verməliydi. Mənim ruhumu aparırdılar. Bu dəfə qayıdacağıma gümanım qalmamışdı. Düzü bu haqda heç bir bilgi almamışdım. Bilmirəm, bu haqda heç bir söz deyə bilmərəm. Axı bu onun işiydi. Yaradanın. Mən sözə baxan adam idim, necə istəsəydilər elə də olmalı idi.

Uzaq sıx bir meşənin ətrafına gəlib çıxmışdım. Mənimlə üzbəüz dayanmış üzü rübəndli insanın nəfəsini hiss etdikcə, sakitləşirdim. Günahımın olmadığını zənn edirdim.

Mən:

—Məni bura niyə gətirmisiz?

Rübəndli adam:

—Sənə heç kimlə danışmaq olmaz! Bu nə deməkdir?

Mən:

—Mən nə etmişəm ki?

Rübəndli adam:

—Onlara təsir edirsən və onların beynini özünə köçürürsən.

Sonra qarmaqarışıqlıq yaranır.

Mən:

—Üzr istəyirəm.

Rübəndli adam:

—Bizi incidirsən, sənə nə qədər demək olar axı?

Mən:

—Bəs nə edim, bunu mən istəmirəm hərdən bu özü alınır.

Rübəndli adam:

—Sən özlüyündə qalmalısan, yalnız dinləməlisən. Onları dinlədikdə sən əzab çəkməməlisən yoxsa ki, sən..

Mən:

—Bu nədən irəli gəlir ki?

Rübəndli adam:

—Özün bunu yaxşı bilirsən. Soruşmamalısan. Tam kamil-ləşməlisən.

Mən:

—Ona görə nə etməliyəm ki?

Rübəndli adam:

—Hissə qarılmamalısan. Onları dəqiqliklə dinləməlisən.

Mən:

—Bu mənə kömək edəcək?

Rübəndli adam:

—Hə, di get gir bədəninə.

Mən:

—Bura necə gözəldir. Burada özümü rahat hiss edirəm. Beynim ağ vərəq kimi tərtemiz olur.

Rübəndli adam:

—Sən getməlisən. Sənə verilən ömrü yaşamalısan. Bu Allahın buyruğudur.

Gözümü açanda hər yerin qaranlıq olduğunu gördüm. Nəfəsim tənğişirdi, boğulurdum. Adyalı üzümdən çəkdim. Gözümü açanda gün işığı gözümü deşirdi.

İtlərin hürüşməsi həyəti başına götürmüşdü. Bütün tər içindəydim. Üzümə su vurub mavi səmanı seyr edirdim. Məni çağırırdılar. Küçəyə çıxdıqda iki qadının mənə yaxınlaşdığını görüncə yerimdə donub qaldım.

—Səndən məsləhət almağa gəlmişik.

Mən:

—Nə haqda?

Qadın:

—Bu mənim yaxın qohumumdu, qızımı oğluna almaq istəyir, mənimsə könlüm yoxdur.

Mən:

—Sizin bir əsasınız varmı?

—Mən oğlumu hələ evləndirmək istəmirəm.

Mən:

—Bəs sən?

Qadın:

Mənim qızım kimi istəsə ona da verəcəyəm. Amma bu arvadın oğlundan başqa.

□kinci qadın:

—Sənin minnətin olsun.

Mən:

—Bəs uşaqlarınız nə deyir buna?

Qadın:

—Onları axtarıq tapa bilmirik.

Mən:

—Sizin heç birinizin fikri əsas deyil və buna görə məni narahat etməyin.

* * *

Küləyin soyuq nəfəsi bədənimə sarıldıqca ruhumu oxşayırdı. Təbiəti daha yaxından hiss edirdim. Təbiət sevgilim idi sanki, mənim hissimi, duyğumu alıb aparırdı özüylə. Gah göyün yeddinci qatına gah da ki, bütün dünyanı gəzib dolaşdırırdı. Güllərə, çiçəklərə toxunduqca var gücümlə qışqırıb demək istəyirdim. Ehey insanlar məni eşidirsiz? Gəlin siz də mənimlə bərabər səmanı, torpağı, gülü, çüçəyi hiss edərək uçaq. Mənm qanadlarım var idi sevgi adlı bu qanadlarımsa, dünya, kainat adlı məhəbbətimi hiss etmək üçün məni apardıqca aparırdı.

Bütün yorğunluğum çıxmışdı bədənimdən. Amma ürəyimdə sıxıcı bir darıxma mənə üzüntü verirdi. Sevmək həm də sevilmək istəyirdim. Düzü özümü aldatmaqdan bezmişdim. Axi mənə yaxın olmaq istəyənlər heç də məni sevmirdilər. Məndən çəkinirdilər, qorxurdular. Bir də ki, əgər sevsəydi belə hər biri bir əzabla qarşılaşırdılar. Xəstəliklə, itkiylə, ölümlə belə. Mənim onlara yazığım gəlirdi. Bir gün bir körpə sevgilim var idi. Onu mən kəşf etmişdim. O sevirdi, sevgisini yaşaya bilmirdi. O mənə sığınırdı, qovuşduğumuz an isə bəlaya düçar olurdu. O çox ağlayırdı. Onu sakitləşdirə bilmirdim. O, danışa bilmirdi mən onu başa düşürdüm, hiss edirdim. Onun öləcəyini də bilirdim. O, özü bunu bilmirdi. Və bir gün isə uzun illərdən sonra sevgimə qovuşacağıma bilmirdim. O, gəlmişdi. Onun gələcəyini bilirdim. Mən ürəyimin təlatümünü dinləyirdim. O sevgimin adı mələk idi. Mənim mələyim idi. Onunla qarşılaşdığım an bütün vücudumla Allahın mənə olan mərhəmətini hiss edirdim. O mənə yaxınlaşdıqca mən insan olduğumu unudurdum.

Mələk insan:

—Əllərini mənə, mənim mələyim.

Mən:

—Səni tanrımı göndərdi, indi mən nə edim?

Mələk insan:

—Mənim sevgilim. - Bütün vücüdum titrəyirdi, onu hiss etdikcə. O, mənsiz yaşaya bilməyəcəyini deyirdi. Məni isə indi yaşadığımı deyirdim ona və ona dustaq olduğumu duyurdum. O isə məni tərək etmə deyə yalvarırdı.

Mən:

—Ey mələk sevgilim. Sən mənim ruhuma dönən sevgim-sən, mən sənsiz bir an belə yaşamamışam. İndi mən nə edim axı. İlahi biz ayrı-ayrı bədənlərə məhkum olmuşuq.

Mələk insan:

—Mənə yaxın gəl, mənim mələyim, al məni qoynuna. Mən səninlə yaşamaq və səndə yox olmaq istəyirəm.

Mən:

—Mələyim, sevgilim.

Mələk insan:

—Sevgilim, mələyim

Mən:

—İlahi bu necə şirin əzabdır, nəfəs ala bilmirəm.

Onun sevgisinin dadını hiss edincə, baş alıb qaçmaq, yüyürmək istəyirdim. Mənim mələk sevgilim deyib dünyanı dolaşmaq. Sonrasa Tanrının kölgəsi düşən bir yerdə onunla bir yerdə göz-gözə nəfəs-nəfəsə dayanaraq beləcə əbədi olaraq ayılmaq istəmirdim. Mənim mələk sevgilim, mənə niyə bu qədər əzab verirsen axı? - deyərək ağlayırdım. -Gözümün yaşı axdıqca hər bir tərəfin mənim sevgimdən od tutub yandığını görürdüm. Və mən də mələk sevgilimlə birlikdə yandığımı görürdüm. O buna

dözə bilmirdi. Çünki o bir mələk ruhlu idi, mənşə insan. Onun dodaqlarındakı hərarəti hiss edincə, mən də özümü bir mələk kimi hiss edirdim. İlahi mənə bu əzabı, həm də çox şirin əzabı çox görmə.

* * *

Bütün vicudum titrəyirdi heç bir şey haqqında düşünə bilmirdim. Onu sevməkdən savayı. Mən bu əzabdan nə doyur, nə də tükənirdim.

Qapıları taybatay açdım, insan olduğumu unutmuşdum. Qarşımda bir dovşanın dayandığını gördüm.

Dovşan qız:

—Anam sizdədir?

Mən:

—Yox mənim balam.

Dovşan qız:

—Bəs o demişdi ki, sizə gələcək.

Anasının onu aldadacağından xəbərsiz idi dovşan qız. O dodağını büzüb məsum baxışlarla məni süzdükdən sonra çarəsiz geri döndü.

Külək budaqları silkələdikcə açılıb tökülən yarpaqlar gah o tərəfə, gah da bu tərəfə yüyürdülər. Küləyin ardından yağan yağışlarsa onları döyəcəyib yerə sərirdi. Damarı çıxmış yarpaqlar torpağın üstünə qapanaraq can verirdi. Mən üşüyürdüm. Mələk sevgilim məndən çox-çox uzaqlardaydı.

Gecə idi, sanki ruhuma bir qaranlıq çökmüşdü. Yeganə bir çıxış yolum var idi. O yol isə aydan keçirdi. Mən getməliydim. Ay işığı mənə aid olan bir yolu göstərirdi. Ruhların hənirtisi ətrafı başına götürmüşdü. Onlar məni sakitləşdirməyə çalışırdılar. Mən isə sakitləşə bilmirdim. Qaranlıqdan işığa bir

addım idi ki, keçəsən. Gözlərim qamaşırdı. Hər tərəf süd işığına bələnmişdi. Burda səslər eşidilirdi. Ruhlar, mələklər belə gözə görsənmirdi. Gəzdiyimi hiss etmirdim. Amma özümü çox rahat hiss edirdim, həm də ki, çəkisiz. Başımı qaldırıb yuxarı baxdıqda sonsuzluğu görürdüm. Qurtarmırdı bu sonsuzluq. Mən bu dünyaya gəldikdən sonra təkliyin yalnız Allaha məxsus olduğunu anlayır və öz içimdə bu tənhalığı daşıya bilmək istədiyim üçün xəcalət çəkirdim. Mən mələk sevgilimi düşünürdüm. Allah-taala yaratdığı bütün kainatı və bütün yaradılışları, sonsuzluğu sevirdi. Mən onu hər yerdə hiss edirdim.

—Sevgilim, sən indi hardasan? Hə, sən mənim ürəyimdəsən, bəlkə də ürəyimin sən özüsən. Mən sənsiz yaşaya bilmirəm. Ağ gümüşü parlıtların içərisində gəzib dolaşdıqdan sonra qayıtmaq istəyirdim yer üzünə.

Səs:

—Sən getmək istəyirsən?

Mən:

—Mən nə etmək istədiyimi indi, heç özüm də bilmirəm.

Səs:

—Nə düşünürsən sevgi əzabından savayı.

Mən:

—İlahi mən insan deyiləm, bəs mən kiməm?

Səs:

—Sən burda kim olduğunu bilsəydin geri dönmək istəməzdin.

Mən:

—Heç kəsi görmürəm, özümün belə təkçə hənirti səsini eşidirəm.

Səs:

—Səni burda əhatəyə alıblar, sənə tamaşa edirlər.

Mən:

—Hə, mən onların nəfəslərini hiss edirəm. Bəs mən onları nə vaxtsa görə biləcəyəmmi?

Səs:

—Hə görəcəksən, indisə get. Səni orda gözləyən var. Sən onlara lazımsan.

Mən heç nə hiss etmədən geri dönürdüm. Orda uçuşan nəfəslər məni müşayət etdikdən sonra geri dönürdülər. Gəlib çatmışdım yer üzünə. Qara kölgələri getdikcə insan şəklində görüncə ayılırdım.

* * *

—Rəngin niyə belə qaçıb? Gözlərin baxır, amma, heç nəyi görmür elə bil.

Mən:

—Ana, qucaqla məni, bərk-bərk qucaqla.

Ana:

—Əziz balam sənə nə olub axı?

Mən:

—Ana heç nə deyə bilmərəm sənə. Mən heç özümü başa düşə bilmirəm. Anacan axı mən kiməm..?

Ana:

—Bir az sakitləş qızım, bu nə sözdür? Sən mənim balam-san, ən əziz balam. Balaca balam. Yadındadı atan səni əzizləyəndə həmişə nə deyirdi?

Mən:

—Nə deyirdi, ana?

Ana:

—Deyirdi ki, bu qızımı Allah özü bizə pay göndərib. Onun xətrinə kim dəysə cəzalana bilər.

Mən:

—Ana, axı məni sevənlər belə cəzalanır.

Ana:

—Bu nə sözdü?

Mən:

—Hə, ana bu mənə çox əzab verir və onlara yazığım gəlir.

Ana:

—Qızım belə danışma. Allah özü hər şeyi bilir, sənə nə təqsirin var axı? Özünü ələ al, başındakı bütün fikirləri də at getsin.

Mən:

—Ana, anacan...

Ana:

—Ağlama, mənim balam.

* * *

Payızla mənim dünyam arasında bir oxşarlıq var idi. O da mənim kimi həsrətdən saralıb solurdu. Otların, çiçəklərin, sevgilərinə vida deyərək torpağa qarışması məni pərişan edirdi.

Mən:

—Nə deyirsən çiçək?

Çiçək:

—Məni sevmədilər.

Mən:

—Nə üçün?

Çiçək:

—Məni dərmədilər.

Mən:

—Nə deyirsən külək?

Külək:

—Səni öpmək istəyirəm.

Mən:

—Neyçün?

Külək:

—Çünki sənin nəfəsin mənim nəfəsimə qarışanda özümü rahat hiss edirəm.

Mən:

—Nə deyirsən yağış.

Yağış:

—Sənə sarılmaq istəyirəm.

Mən:

—Neyçün?

Yağış:

—Çünki məni isindirirsən.

Mən:

—Bəs sən nə deyirsən göyərçin, ay göyərçin.

Göyərçin:

—Məni sıgalla, dimdiyimdən öp, ruhum dincəlsin.

Mən:

—Sənin sevgilin varmı göyərçin?

Göyərçin:

—Əlbəttə, biz bərabər uçuruq, bütün səmanı dövrə vurub dolaşırıq, mən çox xəşbəxtəm. Bəs sən?

Mən:

—Mən də sevirəm göyərçin, amma qovuşa bilmirəm.

Göyərçin:

—Axı neyçün?

Mən:

—Çünkü o bir mələkdir.

Göyərçin:

—Sakitləş.

Mən:

—Sakitləşə bilmirəm.

Göyərçin:

—Onda gəl ardımca

Mən:

—Hara?

Göyərçin:

—Soruşma.

Mən onun ardınca yüyürürdüm. O isə uçduqca uçurdu. Birdən onunla bərabər bir başqa göyərçin ona tərəf uçduğunu və sonra isə bir-birini ötərək qanad-qanada verərək səmada dövrə vurduğunu gördüncə ürəyim sanki böyüyürdü.

Yağışla külək məni qısqanırmış kimi üşüdərək geri dönməyə məcbur edirdi.

Yağışla küləyin səsi bir—birinə qarışıb, həzin bir şərq pıçıldayırdı sanki, mənimlə birgə.

Mələyim...

Sən yağışa bənzəyirsən.

Nəfəsin küləklərə

bənzəyir..

Və sən mənim üçün

yanmışsan - ...

Mənim sevgi

Mələyim...

* * *

Səs:

—Dur mənə bir stəkan su ver, sinəm yanır.

İnsan:

—Onu bir təhər başa salarım.

Ruh:

—Mənim gəlişimdən onsuz da xəbərdardır.

Yalqızaq:

—O mənimlə getməlidir.

1-ci insan:

—Onunla danışmaq mümkün deyil.

2-ci insan:

—Düzü mən özüm də hansı heyvan instinktini daşdığımı bilmək istərdim. Bu mənim üçün çox maraqlıdır.

Şeytan insan:

—Mən elə insanlara nifrət edirəm. Yaşamağa imkan vermir. Beləsi az olsa daha yaxşıdır. Rahat nəfəs almaq olmur. Əsəblərimə toxunur.

Kirpi insan:

—O çox yaxşı adamdır. Toxunmur insan qəlbinə, düşmənlə də dost kimi davranır.

İt:

—Bir azdan zəlzələ olacaq.

Sərçə:

—Budaqlar imkan versəydi yarpaqlardan çətir tutardım

* * *

Mən eşidirdim... Bütün canlılar danışdılar. Ruh dilində, insan dilində, heyvan dilində. Təbiət onları dinləyirdi. Mən də onları eşidirdim. Təkcə mələyimdən başqa...

O mənim ürəyimin içindəydi. Məni o yaşadırdı. Sevgi mələyim.

Yaradanın nəfəsini hiss edirdim o gülümsünürdü.

25-30 iyul 2007-ci il

Məhkum

Hər yerdə sən varsan...
Pərişan küləklər
Sərxoş dumanları
İçdikcə, payız qoxusuna
qərq olur sənsizlik...
Qara yelər oynayır
təlatümlü baxışında...
Hər yerdə sən varsan...
Ayaq üstə güclə dayanan
ağaclar,
başlarını yırğaladıqca,
od püskürür dodaqların
nəfəsinin arxasından...
Hər yerdə sən varsan...
Məftillərə hörülüb
Sənin əllərin,
qançur-qançur olub bədənin,
gözlərin dil açır...
Hər yerdə sən varsan...

Ayaqlarının altındakı
bu mənasız dünyanı
təpiklərinlə döyəclədikcə,
Ayaqlarının altında

əzilirsən...

Dünya səndən niyə qaçır...
Hər yerdə sən varsan..
Arzuların səndən danışır,
Heç yerdə sən yoxsan...
Sən özün özünə kölə olmusan
Kölgə adam...

Neçə gün idi ki, Narın arvad, heç yerdə özünə rahatlıq tapa bilmirdi. Oğlunun eyhamları da ki, onu bir tərəfdən cana doydurmuşdu. Oğlu Sədyarın amansız xasiyyəti ona bir an rahatlıq vermirdi. Qəddar, bir az da ağızdan yava olmasına görə heç bir kəsin ona qarşı ola bilməyəcəyi iqtidarında olduğunu bilən Sədyarın səsi yenə də həyəti başına götürmüşdü.

—Sən qancıqlarını pis öyrətdin ana, yoxsa bizim adımıza çöp sındıranın anasını ağlar qoyardım. Heyf. - Sonra isə hirslə:

—Tfu, bu güzəranın içini, — deyəndə Narın arvad tələm-tələsik əlindəki dəsmalı sirkələyə-sirkələyə onun sözünü ağzında qoydu:

—Nəhlət şeytana de ay oğul, nə var Allaha şükür. Sənin bacın qeyrətsizlik eləməyib ha. Qisməti belə gətirib, neyləsin ki, bəxti indi açılıb.

Sədyar vəhşicəsinə qışqırdı:

—Kimə, gədənin birinə, bəs sən onun arvadı olduğunu bilmirdin?

—Ay bala, mən də sənin kimi, hardan biləydim axı. Onun evi yıxılsın deyim, yoxsa ki, yıxılmasın. Necə ki, evi yıxılıb. İndi iş olandan sonra, bacının uşağı var bu gün, sabah yatacaq. Qurbanın olum çıxart bu fikirləri başından. Yazıya pozu yoxdu, bala.

Sədyar hamama keçib, sonra bir hikkə ilə:

—Paraşoku ver bura. Bu zəhrimarı gərəy paraşoknan aparasan — deyib əlinin mazutunun yuduqdan sonra evə çıxdı. Narın arvad oğlunu məzəmmət eləsə də ürəyində qızını qınayırdı.

—Düz deyir, oturmuşdu, oturduğu yerdə. Yoxsa ki, altı uşaq

üstünə getməyin, adımızı biabır eləməyin bundan sonra adı nə idi. Buna biyabırçılıqdan başqa nə ad vermək olar axı? Bala, səni nə qınayım, amma ki, Allahın mənə yazdığı gəlsin, qızımın qismətini puç eləməsin.

Kənddə yaşayırdı Narın arvad. Ərini gənc vaxtlarında itirmişdi. İki oğlunu, iki qızını min bir əziyyətlə böyüdüb boya-başa çatdırmışdı. Böyük oğlu İskəndəri erkən evləndirdiyindən nəvə-nəticə sahibi olmuşdu. Dəli-doluluqda qardaşından beş çömçə yuxarı olan İskəndər Sədyardan geri qalmırdı. Qəzəbini birtəhər boğaraq, bir söz demir, ən azı bacısını el adəti ilə köçürdüynə görə özünü sakitləşdirməyə çalışırdı. Yeri gələndə hirsini- acığını arvadının üstünə tökür, sonra dinib danışırdı.

Narın arvadın ikinci qızı Sənubərin də az yaşı yox idi. Bəlkə də elə o qızlarının adının çəkilmədiyini qardaşlarının xasiyyəti ilə bağlayırdı. Qırx yaşı vardı Sənubərin. Arıq, sarışın, son dərəcə işli, güclü qız idi Sənubər. Hərdən təklikdə anasıyla dərdləşirdi:

—Yaxşı ki, çıxıb getdi bacım,- deyirdi. Sonra da anasını məzəmmət edərək,:—Sənin dilsizliyin ucbatından olub bunların qudurğanlığı. Ömrümüzü, günümüzü çürüdüblər. Dədəm sağ olsaydı başımız bu müsibəti çəkməzdi.

Narın arvad:

—Ağız, səsini çıxartma, arvadı eşidər. Qardaşındı da, özgə deyil ha. Bir yannan baxanda düz deyir də mağmunun balası. Axı niyə görə bacın oturub-oturub altı uşaq üstünə getdi. Nə olmuşdu, arvadı ölmüş olsaydı dərd yarıydı. O kişinin qeyrəti olsaydı elə öz arvad-uşağına yiyə durardı da. Yoxsa təzədən qızıb kəndi basa-basa gəlib qız eşqinə düşməzdi ki. Dinmə ey, dilimiz qıسادı.

* * *

Məhkum

(povest)

Sevmişdi Sənubər, onda onun on səkkiz yaşı olardı. O sevgi

isə hələ də onun qəlbini yandırıb yaxırdı. Qonşunun oğlu Fateh onu ülvü bir məhəbbətlə sevirdi. Lakin bir-birinə qəlblərini açmaq qorxusu, bu sevgini yarımçıq qoymuşdu.

Bir gün bulaqdan gələn vaxt, Fatehin ona yaxınlaşıb söz demək istədiyi vaxt qardaşı Sədyarla rastlaşması hər şeyi alt-üst etmişdi. Fatehə göz qoyub addımba-addım izləyən Sədyar, elə bacısı Sənubərin gözü qarşısında onu al-qanına qərqlənən qədər döydükdən sonra bir də bacısının qarşısına çıxmıyacağına söz də vermişdi. Elə o vaxtdan Fateh ailəsində baş verən sözsöhbətdən sonra birdəfəlik çıxıb bir başqa şəhərə getmişdi.

* * *

Məhsul yığımydı. Hələ ərinin sağlığından Narın arvad bağbağçasının nazını çəkir, bəhərdən başını yerə qoyan ağacların başına pərvanə kimi dolanırdı. Qızlarının köməkliyi ilə o meyvələri yığaraq bazara çıxarıb satırdı. Kənd camaatı da becərdiyi məhsulu satır, mal-qara saxlayır, dolanışığını təmin edirdi.

* * *

Məhsul yığıcı çoxdan başa çatmışdı. Sənubər həyatı süpürüb səliqə-səhmana saldıqdan sonra, qardaşı arvadını səslədi:

—Gülgöz, ay Gülgöz, sən Allah, dur hələ sən bura gəl — deyib yenicə bala çıxarmış çil toyuğa tamaşa edə-edə yerdən çınqıl götürüb onlara sarı gələn pişiyə tərəf tulladı.

—Rədd ol, mərdimazar — deyib yenicə gözünü açmağa çalışan cücələrə sarı baxdı.

Gülgöz başındakı ləçəyi açıb, yenidən bağlaya-bağlaya:

—Nolub az, cücə-zad görüb eləməmişən? Bir bu yana dur görüm, — deyib maraqla yumurtadan yenicə çıxmış cücələrə

baxdı.

Gülgəz İskəndərlə ailə qurduğu ilk gündən bu ailənin bütün xüsusiyyətlərini bilib öyrəndikdən sonra, ərinin bir sözünü iki eləmir, onun səsi gəldikdə belə rəngi-ruhu saralırdı. Bir qızı, bir oğlu vardı. Oğlunu evləndirib qızını da tezkən ərə vermişdi. Oğul nəvəsinin on, qız nəvəsininsə beş yaşı vardı. Bu kənd camaatının qayda-qanunu beləydi. Oxuyub təhsil almağı elə də əsas bilmirdilər. Uşağı elə uşaqlıqdan işlə bişirmək lazımdır deyirdilər. Elə buna görə də kənddə çox az adam uşağını oxutdurardı.

Üç gün olardı ki, Narın arvad dişinin ağrısından başını ora-bura çırpırdı. Sədyar anasını bu halda görüb:

—Ana, günü sabah səni aparacağam həkimə, nə lazımdır, müalicə eləsin. Nəyi gözləyirsən bilmirəm, — dedi.

Narın arvad:

—Nə bilim ay bala, gedəy deyirsən gedəy də, bəs sənin işin necə olsun, üzünə söz gələr, mən cəhənnəm olum.

Sədyar:

—Söz danışdı da, — deyib dodaqaltı mızıldandı və sonra əlavə etdi:

—Səhər doqquzda çıxır avtobus. Ertəykən gedib gələrək — dedi.

Belə də oldu. Sədyar elə həmin günün səhəri, anasını rayon xəstəxanasına apararaq, dişini müalicə etdirmək üçün həkimlə danışdı. Narın arvad bir-iki gün oğlu ilə xəstəxanaya gedib-gəldikdən sonra oğlunun işdən avara olmamasına görə:

—Ay bala, sən işini qoyub gəlmə. Bacınla gedib gələrəm — deyib oğlunun razılığını aldı.

* * *

—Dağın döşüylə sürünən duman getdikcə qar dənəcik-

lərinə qarışb gözdən itirdi. Şaxtadan sinəsi çat-çat olduqca, sanki yarasına duz basılmış kimi göz oxşayırdı. Sazağın nəfəsindən dağın döşündə bitən payız çiçəkləri donaraq, işim-ışım işıldayırdılar.

Sənubər yol boyu bu mənzərəyə tamaşa edir, hərdən başını qaldırıb göy üzünün getdikcə bozardığını seyr edirdi. Və nədən-sə bu yolların bitib tükənməsini istəmirdi.

Qar dənəcikləri getdikcə yağış damllarına çevrildikcə, yol boyu boy-boya düzülən ağaclar, rüzgarın nəfəsi ilə oynayırdılar. Dəqiqələr saata dönüncə, Sənubər xəstəxanaya çatdığını hiss edirdi.

—Salam ay Narın, nətərsən az, xeyir olsun.

Narın arvad başını yuxarı qaldırırdıqda, kəndçisi Tamam arvadı görüb:

—Bıy, sabahın xeyir, aqibətin də üstəliy, ay Tamam. Uşaqlardı da, dişimi düzəltdirirlər nə bilim. Bəs sən xeyir ola.

Xəstəxananın həyətindən yenicə çıxmaq istəyən Tamam arvad:

—Ay Narın arvad, məsəl var deyərlər borclu—borclunun sağlığın istiyər. Baldızımın qızı yatmışdı, ona dəyməyə gəlmişdim.

—Nəyi olub az?

—Oğlu, balançün olsun.

—Sağ ol, ay Tamam, səninkilərin də başına gəlsin. İndi bəs harıya gedirsən?

—Kəndə, haraya olacaq, sağ ol mən getdim.

—Hə sağ ol. Sənə yaxşı yol.

Sənubər anasının qoluna girərək addım-addım diş kabinetinə gedirdi ki, elə bu vaxt onlara yaxınlaşan gəlinin:

—Sizin adınız Narın xala deyil ki?

—Hə, ay qızım, bəs sən kimsən ay bala? — deyə soruşdu.

—Mən Qafurun qızıyam, adım Sürmədir. Sizi gördüm sevindim.

—Allah sizi həmişə sevindirsin, ay qızım. Mən sizi görəndə uşağıydız, maşşallah namxuda böyümüsən. Tanımadım, anan necədir?

—Yaxşıdır, Narın xala — deyib narahat halda Sənubərin üzünə baxdı.

—Sözlü adama oxşayırsan, qızım, xeyir olsun.

—Buy Narın xala, mən də elə bilirdim ki, siz bilirsiniz.

Narın arvad, hövsələsi daralmış halda:

—Nəyi qadan alım? Bir məni başa sal görüm.

—Qızınızın uşağı olduğunu.

Narın arvad yerində səndələdi. Sənubərin əlindən tutub dəhlizdə qoyulan kreslonun üstündə oturaraq çaşmış halda soruşdu.

—Nə vaxt, a qızım, bu nə danışır Sənubər.

—Hə Narın xala, Rəhimə yatıb, bir qızı olub. Özü də hər gün ağlayır. Demək pis çıxmasın anamla neçə gündür ki, yanına gedib gəlirik. Baldızıgilin onu itirib axtarmaması, bir yandan da ərinin elə həmin günü gəlib o gedən olması adamı yandırır yaxır. Rəhimə deyir ki, əri deyib bir də üzü bəri dönmə. Gərək oğlun olaydı. Qıza qalsa arvadımı altı qıza görə küçükləri qarışıq atmazdım. Hə Narın xala, odu-budu biz də nə qədər deyirik Rəhimə bizim sözü müzə baxmır ki, baxmır. Dedik ki, sizə bir xəbər verək, razı olmadı ki, qardaşımdan qorxuram, ölərəm geri dönmərəm.

—Bir də ki, ay Narın xala, xəstəxanada yatmağın vaxtı qurtarır, çıxmalıdı. Bəs indi o hara gedəcək? Ona görə sizi görməyimə sevinirdim.

Narın arvadla Sənubər bir-birinin üzünə baxaraq, bir anın içində eşitdiyi sözləri ağllarına sığışdırı bilmir, yerlərində

donub qalmışdılar. Sənubərin hönkürtüsünə ayılırmış kimi:

—İndi biz neyləyəcəyik, Sənubər? — deyib qoşa əllərini dizlərinə çırpın Narın arvad Sürməylə Sənubərin köməyliyi ilə ayağa qalxıb doğum evinə yollandı. Rəngi avazımış, bir dəri bir sümük olan qızını görüncə Narın arvad səsinə başına atdı.

—Bu nə müsibətdi bizim başımıza gətirdin az... Doğulduğun günə daş düşəydi, daş. Bu nə oyundu, ay qız.

Rəhimə anasını və Sənubəri görüb əsim-əsim əsir, körpəsinə itirməyin qorxusundan sinəsinə sıxaraq bir söz belə deyə bilmirdi:

—Ərin ölmüş hanı, səni yiyəsiz görüb o qoduğun oğlu. Niyə onu boynuna mindirdin hə... Qardaşlarının xasiyyətini bilmirdin. Narın arvad bir qədər duruxduqdan sonra

—Qana düşəcək qardaşların. İskəndər eşitsə, Sədyar eşitsə səni də öldürəcək, o biqeyrəti də. Bax, budu sənə deyirəm, onun uşağını elə burda hökumətin əliynən çağırıdırıb özünə verəcəyəm. Sonra:

—Mənim balamın nə taxsırı vardı ay Allah, bu nə bələdi biz düşdük — deyib çarpayının üstünə çökərək başını əlləri arasına aldı.

* * *

Günəş solğun-solğun qüruba dönürdü, Sabir kişi mal-qaranı yerbəyer edib, soyuğun əlindən özünü evə salaraq sobanın yanında oturdu. Həmişə olduğu kimi isinə-isinə öz-özünə deyirdi:

—İtin qızı it, küçük balalayıb mənimçün, vur başuva. Az idi

arıq-uruq, biri də çıxdı dabanı cırıq. Gözüm aydın ki, sənin birinci qarnıdı. Ay belə mənim bəbəyimin ikisi birdən aydın. Bir olar, iki olar, üç olar, beş. Di get köpəyin qızı.. Dedim ki, mənə lazım deyil sənin qız uşağın, mən oğlan istiyirəm. Eşitmədin get öz cəzandı, çək. Vəssalam — şüttəmam. Get dədə nənən yiyə dursun, zındığın qızı zındığ. Sabir kişi öz-özünə danışa-danışa əsnəyir, sonra da getdikcə mürgüləyirdi. Elə bir qədər keçmişdi ki, pəncərənin şüşələri sınıb onun başına tökülməsinə Sabir kişi yerindən dik atıldı. O gözlərini yarıyuxulu yumub açaraq ətrafa baxmağa macal tapmamış, elə o anda kənd arvadları ilə birlikdə Narın arvad evə girib bərk-bərk sinəsinə sıxıb saxladığı körpəni Sabir kişinin qucağına bir hikkəylə verərək, ona qarğadı.

—Sənin evin başına yıxılsın mənim balamı bədbəxt etdiyin yerdə onu bilki bu sənə baha başa gələcək. Gədə oğlu gədə — deyib tezdə geri döndü. Sabir kişi isə yuxulu gözlərini bərəldərək daha bir söz deməyib, qucağındakı usağa baxa-baxa yerindəcə donub qalmışdı.

II FƏSİL

Rüzgarın hənirtisinə qoşulan yurdsuz-yuvasız dolaşan küləklər, baş alıb getdikcə gah ağaclara dolaşır, gah da yarpaqlarını oynadaraq qaçırdılar.

Şəhərin sakitliyini pozan maşınların nəritli və qulaq batıran səslərindən qapı-pəncərəni möhkəm-möhkəm örtən Mahirə xanım divanın üstündə oturub kitab oxuyur, hərdən də divar saatına baxıb həyat yoldaşının gələcəyi dəqiqəni səbirsizliklə gözləyirdi. Saat səkkizə işləyirdi. Qapının zəngi çalındı, Mahirə xanım kitabın səhifəsini qatlayıb jurnal masasının üstünə qoyaraq qapını açdı.

—Natiq niyə belə gec gəldin?

—İdarədən gec çıxası oldum, əzizim — deyib onun üzündən öpdü və nə bişirmisən, — deyə soruşdu.

—Düşbərə, axı iki gün bundan qabaq demişdin, vaxt tapıb bişirə bilmirdim. Mən süfrəni hazırlayım sən də paltarını dəyiş, əlini yu gəl.

Natiq mənalı təbəssümlə:

—Mahirə elə deyirsən ki, elə bil mən sənəni uşağınam.

Mahirə bu sözdən gözləri doluxsundu. Sonra:

—Natiq sən elə mənim uşağımsan da nazını çəkirəm, qayğına da qalırım. Həm atam, həm də anamsan, bir sözlə sahibimsən. Səndən başqa kimim var axı mənim, — deyib onun sinəsinə başını söykəyərək köks ötürdü.

Natiq:

—Sən də mənim həyatımsan Mahirə. Sənsiz mənim bir dəyərim yoxdur — deyə onun başını sıgallayaraq tellərindən öpdü.

On beş il olardı ki, Natiqlə Mahirə ailə həyatı qurmuşdular. Uzun müddət müalicədən sonra həkimlər qan-qohumluğu ilə əlaqədar olaraq bu evliliyin sonsuzluqla nəticələnəcəyini demişdilər. Onlar bu sözləri eşitdikdən sonra qismətləri ilə barışaraq bir-birini sevdiklərinə görə ayrılmayacaqlarına söz vermişdilər.

Mahirə Poliklinkanın genekologiya şöbəsində həkim işləyirdi. Natiq isə mühəndis vəzifəsində çalışırdı. Buna baxmayaraq onlar çox xoşbəxt ailə həyatı yaşayırdılar.

* * *

İş vaxtına az qalırdı Mahirə ərini yola saldıqdan sonra özü də evdən çıxmaq istəyirdi ki, telefonun səsi onu ayaq saxlamağa məcbur etdi. O, geri dönərək dəstəyi götürüb:

—Bəli, gəlirəm, bu dəqiqə — deyib çıxdı.

Mahirə xanım artıq iş gəlib çatmışdı. Xəstəxanaya təcili çatdırılan, vaxtından əvvəl doğuş sancıları ilə daxil olan on doqquz yaşlı xəstənin vəziyyəti ağır idi. Ağır və çox gərgin əməliyyatdan sonra xəstənin həyatını xilas etməyə müvəffəq olan Mahirə xanım yorğun halda iş otağından çıxıb, xəstəni palataya yerləşdirməyi tapşırıqdan sonra əllərini yuyaraq kabinətinə keçdi.

Körpənin həyatını xilas edə bilmədiyinə görə fikirli halda qeydiyyat dəftərini nəzərdən keçirən Mahirə xanım sanki, çiyinlərində bir dünya yük olduğunu hiss edirmiş kimi, başını əlləri arasına söykəyib düşüncələrə dalmışdı. Onu bu fikirlərdən içəri daxil olan qadının səsi ayırdı.

—Salam, həkim.

—Salam, eşidirəm sizi.

Orta yaşlı bir qadın elə buna bənd imiş kimi:

—Mən ölmüşəm, mənə yerdən götürün həkim. Gəlinimi

gətirmişəm hamilədir, beş aylıqdır. Evdə bir qızı var, bu da qızdı. Oğlumun xasiyyəti pısdı. Deyir öldü var, döndü yoxdur. Get götüzdür, vəssalam. İndi mən neyləyim başına dönüm, ay həkim, gümanım sizədir, bunu bir yolluq edin.

—Gəlin burdadırmı?

Qadın:

—Hə başına dönüm burdadır, mən bu dəqiqə gedim gətirim — deyib qapıdan çıxdı.

Mahirə xanım bir anın içində eşitdiyi sözləri və qadının rolunu düşüncəsində həzm edə bilmirdi. O sözü qurtarırmış kimi bayaqkı hadisənin təsirindən hələ də özünə gəlməyərək nitqi tutulmuş halda danışmaq istəmirdi.

Bir azdan qadın içəri daxil olaraq :

—Gəlin özü hər şeyi yaxşı bilir, daha nə deyim.

Ağlamaqdan gözləri qıp-qırmızı olan gəlin, tir-tir titrəyərək bir söz demir, qaynanasının qorxusundan başını qaldırıb ətrafa belə baxmırdı.

Mahirə xanım donuq bir ifadə ilə:

—Siz çıxın çöldə gözləyin, — dedi:

Sonra gəlinə yer göstərərək:

—Əyləşin, buna siz də razısınız — deyə soruşdu:

—Yox, yox mən istəmirəm, yoldaşım deyir. Düzü o da demirdi qaynanam deyir oğlan deyilsə lazım deyil — deyib susdu.

Mahirə xanım daha bir söz deməyib kağız üzərində nəşə qeyd edərək gəlinə verib dedi.

—Çox gecdir qızım, çox gec. Canlı uşağı öldürməksə cinayətdir, bildinmi. Get yoldaşına da belə de. Qaynananla mən özüm danışaram. Gəlin otaqdan çıxdıqdan sonra qadının bir anın içində içəri daxil olub tələm-tələsik:

—Ay həkim, nə olub ki? — deyə soruşması elə Mahirə

xanımın ürəyindən idi.

—Bilirsənmi xala, sizin gəlinin uşağı dörd aydan sonra dünyaya gələcək canlı bir insandır. Buna hansı qanun yol verər ki, biz bu cinayətə qol qoyaq. Siz heç bilirsiniz nə danışırsınız? O an gəlinin də həyatı təhlükə altında olacaqdır. Bu qəti yolverilməzdir. Sonra o bir soyuqqanlılıqla:

—İndi gedə bilərsiniz — deyib ayağa durub otaqdan çıxmaq istədikdə:

—Qadının yenidən onun əl-yağına düşüb yalvararaq dediyi sözləri dinləmək məcburiyyətində olduğunu anladı.

—Ay həkim, qurbanın olum gəl daşı tök ətəyindən. Xeyiri də sənə qalsın. Sırağa gün qonşum öz qızının altı aylıq uşağını saldırdı. Burda nə var ki, sən eləməyəcəksən bir başqasına deyəcəm. İndi özün bil deyib, qadın tənəli baxışlarla ona acıqla baxan Mahirə xanıma baxıb otaqdan çıxdı.

* * *

Mahirə xanım xəstələri bir-bir yoxladıqdan sonra otağına gələrək, qol saatına baxıb iş vaxtı başa çatdığına görə evə getməyə hazırlaşdı.

O, xəstəxananın həyət ilə gedərkən, bayaqkı qadının qoluna girib apardığı, bənizi saralmış, iki qat olaraq ayaqlarını güclə sürüyən gəlini görəncə gözlərindən iki damla yaş üzünə süzüldü. O bütün günü gəlinin ona baxan yalvarışlı baxışlarını unuda bilmirdi.

* * *

Sübh şəfəqinin ilıq şüaları şaxtanın buz dilinə toxunduqca təbiətin gümüşü rəngi yorğunlaşıb solğunlaşırdı.

Bu gün Natiq həmişə olduğu kimi işdən vaxtında gəlmişdi.
—Gözümə bir təhər dəyirsən Mahirə, nə olub?

Mahirə küskün təbəssümlə:

—Heç elə belə Natiq, amma çox darıxıram.

Natiq:

—İki gündən sonra sənin ad günündü.

Mahirə:

—Həm də evliliyimizin on beşinci il dönümü.

Natiq:

—Elə dedin ki, elə bil yüzillik yubiley kimi səsləndi.

—Nə üçün?

—Bilirsən Mahirə mən elə bilirəm ki, biz dünən evlənmişik. Sən mənə hər gün yeni bir dünya bəxş edirsən.

—Nə olsun Natiq, sənə bir körpə sevinci yaşada bilməmişəm. Bu məni çox üzür.

—Mahirə, Mahirə o qədər uşağı olub xəşbəxt olmayanlar var ki. Bilirsən ailə səadəti başqa şeydir.

Sonra o nə isə fikirləşirmiş kimi, üzü tutqun ifadə alaraq:

—Sən bu hissi keçirmisən, Mahirə, düzünü de.

Mahirə onun qəlbinə toxunduğunu zənn edib.

—Natiq sən nə danışırısan. Məyər mən bu hissi keçirdiyimi sən hiss etmərsənmi? Məni yaşadan yalnız sən mənə olan sevgindir. Bilirsənmi Natiq ürəyimdə bir nisgil var, çox istərdim ki, səni doğrudan da xəşbəxt edim. Övladımız olsun. Nə edim ki, bunu da Allah mənə çox görür.

—Mahirə, bir də belə söz danışma, eşidirsən. Bu Allahın qismətidir. Allaha şükürlər olsun nəyimiz əskikdir ki, evimiz-eşiyimiz, işimiz, üstəlik də sevgimiz. Məyər bu azdır. Qaldı ki, uşağa, bu da bir qismətdir, nə olsun ki. Bir az səbrin olsun. Əgər evdə sən üçün tək qalmaq daha cansıxıcıdırsa, mən razıyam, gedək körpələr evindən bir uşaq götürək. Böyüdərik, o da bizi yəqin ki, doğma ata-anası kimi sevər, daha nə istəyirsən.

—Natiq sən doğrudan deyirsən?

—Hə, əlbəttə, burda nə var ki, o qədər ata-anaya ehtiyacı olan körpələr var ki. Bilirsən şərt o deyil ki, dünyaya uşaq gətirəsən. Əsas odur ki, onu böyüdüb boya-başa çatdırıb, xöşbəxt bir həyat verəsən.

—Bilmirəm Natiq, bu haqda fikirləşərəm — dedi Mahirə. Onun üzü qeyri iradi olaraq güldü, gözlərində həyat eşqi parladı...

* * *

Qış atını sağa-sola çapdırır, cövlan edirdi. Şəhərə nisbətən kənddə daha sərt keçən qış axşamları dağı, daşı dondurmağı ilə öz hökmünü bildirirdi.

Son günlər baş verən qarmaqarışıqlıqlardan sonra Narın arvadın halı pisləşmişdi. Təzyiqi qalxmışdı. Sənubər səhərə qədər anasının başı üzərində oturub, onun vəziyyətinin nə vaxt yaxşılaşacağını gözləyirdi. Gülgəzlə, Rəhimə isə sobanın yanında oturub, ötənlərdən, keçənlərdən söhbət edirdilər.

Hərdən Narın arvadın zarılıtısına Rəhimə yerindən diksinir.

—Ana, qurban olum, tök ətəyindən bu daşı, gedək həkimə nə vaxta qədər belə olacaq axı, — deyirdi.

Narın arvadsa:

—Gedin, ay bala, gedin yatın. Mənə heç nə olmaz — deyib gözlərini imkansızcasına tavana zilləyirdi.

Narın arvadın bu hala düşməsinə elə qızlarına görə çəkdiyi dərdi səbəb olmuşdu. O qızının körpəsinin dərdindən şam kimi gündən-günə əridiyini görür, ürəyi içində qubar bağlayırdı. Qızlarının gələcəyi onu çox narahat edir, özlüyündə — mən öləndən sonra bunların günü necə olacaq — deyə düşünürdü.

Rəhimənin gəlişini heç cürə qəbul edə bilməyən qaradaşlarının fironluğuna dözə bilmirdi Narın arvad. Bütün kənd camaatının minnətindən sonra bacısının evə gəlməsinə razı

Lətifə Nuran

olan Sədyarla, İskəndərin qəzəbi soyumaq bilmir, qulağı eşidə-
eşidə bacısını söyüb yamanlayırdılar.

Belə mənəvi işgəncələrə dolu olan həyat bu evdə hər bir
kəsi üzür, rahatlığını əlindən alırdı.

III FƏSİL

Sənubər bulaqdan yenicə qayıtmışdı. O əllərini hovxura-hovxura evə keçib, güyümün ağrısından çiyinini ovuşduraraq sobanın yanında oturdu.

Gülgöz həmişə olduğu kimi pıqqıldaya-pıqqıldaya eyhamla:

—Qardaşuva deyirəm ki, bir su çəni bağlatdır. Qulaq ardına vurur. Deyir ki, az yeyin, qudurarsuz. Di gəl bunun qabağında söz de. Ay Sənubər, mən neynəyim axı? Sənubər gözlərini süzdürərək.

—Nökər nədi, bekar nədi. Cəhənnəmə olsun. Bizim alnımıza yazılıb ki, ömrümüzün axırına qədər eşşək kimi, işdiyib öləcöy — dedi.

Gülgöz hündür bədən quruluşlu, qarayanız çox ağır xasiyyətli, bununla belə sözü tərsinə başa düşüb hər yerə yozan bir qadın idi. Elə bir söz gəzirdi ki, onu saatlarla müzakirə eləyib hər kəsi özündən asılı vəziyyətdə saxlasın. Xasiyyəti kimi kobud görkəmi və davranışı, ədası yerə-göyə sığmır, hökmranlıq edirdi. Elə buna bənd imiş qaşlarını dartaraq bir ədayla:

—Nədi, biz tum içi artılayırıq? Hərə bir iş görür də bu öydə. Bəlkə utanmıyasan deyəsən ki, mən gedim hay?!

Sənubər onun həyasızlığına bələd idi. Bir dəqiqənin içində aləmi bir-birinə vurub qatmağını bildiyindən başını qolunun üstünə qoyub:

—Özün yazırsan, özündə pozursan. Sən Allah sənə bir söz deyən yoxdu — deyib sonra durub anası yatan otağa keçdi.

Narın arvad dərman içib yenicə yuxuya getmişdi. Rahimə isə corab toxuya-toxuya gözlərindən süzülən yaşı çiynilə silir, içini çəkə-çəkə bir anasına, bir də qardaşının beş yaşlı nəvəsinə

ötəri nəzər yetirirdi.

Sənubər bacısının yanında gəlib oturaraq:

—Nə var, yenə indi gəlib görəcəy, sonra da başlayacaq həngamə.

—Başlansın da, bezmişəm hər şeydən. Yaşamaq istəmirəm, Sənubər.

—Yaxşı, yaxşı di bəsdə qurtar. Anam durar görər yenə ağlamısan. Özünü fikirləşmişən bəri o yazığı fikirləş. O istəmirdi ki, belə olsun. Allah bilir sən uşağınan gələydün nələr olacağdı..

—Dözə bilmirəm Sənubər, başa düşürsən, dozə bilmirəm. Uşağımı istəyirəm. Ürəyim partlayır. Yəni bunların ürəyi yoxdur. Axı mənəm körpəmin günahı nəydi. İndi onun başına nə müsibətlər gəlir, Allah bilir.

—Rəhimə, özünü toxtaq, tut səni başa düşürəm. Anam da sənəin dərduvə düşüb. Sənəin körpən, orda daha xoşbəxt olacaq. Bir də ki, bura gətirsən, özümüz kimi qaragünlük olacaq. Qardaşlarımızın necə əzazil olduğunu görmürsən? Daha nə istəyirsən axı, özünü ələ al. Qismətində barış, bacı.

—Sənubər, dildə demək asandı. Dözə bilmirəm, baş götürüb gedəcəm, inan ki, gedəcəyəm. O gün onların kəndçilərini gördüm, qonşuya gəlmişdi. Deyirdi ki, əclaf arvad uşağını gətirib, mənəim yetimimisə verib bacısına saxlamağa. Yox Sənubər, mən sağ ola-ola qoymaram ki, mənəim uşağım qapılarda qalsın. Bir Allah bilir ki, xəstədi, yoxsa ki, necədi bilmirəm.

—Bacı nəhlət şeytana de. Sənəin ağzından qan iyi gəlir. Özün görmədin, səni Sədyarın əlindən güclə aldılar. Uşağını təpiyinin altına salardı.

—Görsə salar təpiyinin altına. Onsuz da dediyimi eliyəcəyəm. Ölüm olsa belə. Ya Sədyara verən Allah ya da mənə —

deyib əlindəki corabı qatlayıb, oturduğu döşəkcənin altına qoyub üzündə quruyan yaşı silib ayağa durdu.

* * *

Qış qılıncını qınına qoyaraq, yazın sevgi dolu nəfəsinə təslim olurdu. Təbiət baharın füsunkar gözəlliyinə vurulmuşdu. Hər an ona bir don biçir, nəfəsi ilə dağı daşın isindirir, ağacları sıgallayıb öpüb, oxşayırdı. Külək sevindikə oynayıb, yenicə cücərən otların çiçəkləri başına fırlandıqca baharın xoş ruhiyyəsi ətrafa yayılırdı.

Yaz ətirli çiçəklərə bənzəyən kənd qızları evdən çıxmağa bəhanə edərək vedrələri, güyümləri götürərək bulağa tələsir və bulaq başında dayanıb saatlarla söhbət edirdilər.

Rəhimə evdə qərar tuta bilmədiyindən, güyümü çiyinə salaraq bulağa yollandı. O şən, qayğısız, söhbət edən qız-gəlinə baxır, onu didib parçalayan fikirlərlə hesablaşır, götür-qoy edirdi. O hər kəsin baxışında, özünə qarşı eyham görür, bunu tənə kimi qəbul edərək, öz-özündən xoflanırdı. Bu günsə qonşusuyla rastlaşması, onun ürəyindən xəbər vermişdi.

—Nahidə nə yaxşı ki, səni gördüm. De görüm oradan təzə nə xəbər var.

Nahidə elə buna bənd imiş kimi:

—Ay qız, sən o əclaf ərün, bir dam altı balasını da atıb urusyətə çıxıb gedib deyillər.

—Bəs mənim uşağım?

—Sənin uşağıvı da ki, bibisi saxlayır. Bir də ki, bibi qardaş balasını çox istiyər deyiblər. Ürəyivü sıxma. Yaxşı ki, qalıb orda, gəlib burda nə gün görəcəydi ki. O kəndin camaatı bizimkilər kimi geridə qalmış deyil ha. Oxuyar, heç olmasa bir yana çıxar. Bir vaxt gələr tapışarsuz, çıxıb gedər. Birdən gətirmək fikrinə düşərsən, nə badə, yox-yox.

Nahidə, görəsən adı nədir, indi nə boyda olub?

Nahidə:

—Neçə vaxt olar ayrılmağınız?

—Dayan görüm, on aylıqdı, bir yaşına bir şey qalmayıb.

—İndi əsil yeməli vaxtıdı. Yazıq uşaq indi nə bilir ki, anası kimdi. Üzünə kim yaxşı baxsa, ona da ana deyib yapışacaq.

—Sən Allah ürəyimi yandırma onsuz da axırım heçdi, uşağımsız.

—Sənin qardaşına nə deyim ay qız. Allah insaf versin. Bir də ki, bilməy olmaz o qədər dul kişi var ki, bəxtin açılar, birinə gedərsən uşağın olar, onu da gətirərsən yanuva.

Sən nə danışırсан, Nahidə. Allah o günü mənə ölüm versin. Bir dəfə səhv addım atdım bəsdı. Qaldı ki, uşağıma, onsuz da qızımı nəyin bahasına olursa-olsun alacağam onlardan.

—Hə, indi mənim növbəmdi, fikir eləmə ay qız hər şey düzələr, təkı sağlıq olsun — Nahidə vedrələrini bulağın gözünün altına qoyaraq doldurub götürdü və üzünü Rəhiməyə tutaraq sözünə əlavə etdi:

—Di tez ol, Rəhimə sən də qabını doldur gedək — dedi.

* * *

Və bir günsə. Övlad həsrətinə dözə bilməyən Rəhimə sirri-ni heç kimə demədən qonşu kəndə gedərək baldızıyla görüşüb körpəsini almaq üçün gəldiyini bildirdi. Çox söz sovdan sonra baldızının ürəyinin yumşaldığını görüb:

—Qardaşlarım da razıdır. İnanın uşağa xətər yetirməyəcəklər, söz verirəm — dedikdən sonra, həsrətiylə gecə-gündüz yaşadığı körpə balasını bağrına basıb öpüb oxşayaraq oradan birdəfəlik çıxdı.

* * *

Bu gün xəstəxanada bir canlanma vardı. Mahirə xanımın müalicəsindən sonra on yeddi il övladı olmayan bir gəlinin əkiz uşağı olmuşdu. Onun sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Bir-birini təbrik eləyən kim, Mahirə xanıma gül-çiçək verən kim. Belə anlarda Mahirə xanım sanki özü də ana olmağın sevincini yaşayırdı. O, bu günün sevincini Natiqlə paylaşırdı.

İşdən yenicə gələn Natiq Mahirənin həmişəkindən fərqli olaraq sevindiğini görüb:

—Xeyir olsun nə olub ki, — deyə soruşdu.

—Natiq təsəvvür edirsənmi neçə illərdi müalicə olunan sonra da sonsuzluq adıyla sənədi təsdiq olunan bir xəstəmin mənim müalicəmdən sonra əkiz uşağı olması nə deməkdir. Sevindiyimdən özümə yer tapa bilmirəm Natiq, çox şükürlər olsun. Allah böyükdür.

—Hə əlbətdə ki, Mahirə, sağ əli bizim başımıza.

—Amin, amin, Natiq, amin.

* * *

Bu gün Mahirə xəstənin vəziyyəti ilə əlaqədar olaraq işə bir qədər tez gəlmişdi. O körpənin ümumi vəziyyətini yoxlayır, ürək döyüntüsünə qulaq asır, anaya qəbul edəcəyi dərmanları təyin edirdi. Sonra o iş otağına gələrək yeni gələn xəstələrin qeydiyyat kitabçasında qeydlər aparırdı.

Elə bu vaxt tibb bacısı otağa daxil olaraq dedi.

—Mahirə xanım, qucağında körpəsi olan bir qadın sizi istəyir.

—Deyin gəlsin.

Bir az keçmiş otağa daxil olan gəlini gördükdə Mahirə xanım.

—Buyurun, əyləşin, eşidirəm sizi — deyə ona yer göstərdi.

Gəlin göz yaşları içində boğula-boğula:

—Həkim, qurbanın olum, məni düzgün başa düşün. Bir neçə günlüyə mənə yer versəydiniz, uşağımı bir yerə qoyana qədər, burda qalardım. Qalmağa yerim yoxdur.

Mahirə xanım eşitdiyi sözlərdən çəşmiş vəziyyətdə əvvəl nə deyəcəyini bilmədi. Sonra:

—Hə, əlbəttə ki, siz uşağınızı hara aparmaq istəyirsiniz ki?
— deyə Mahirə xanım qayğı dolu narahatçılıqla soruşdu.

Gəlin tez cavabında:

—Uşaq evinə, başqa əlacım yoxdur. Xanım yalvarıram, mənə kömək edin.

Mahirə xanım təmkinini pozmadan:

—Gəl belə danışaq, uşağınızı verin tibb bacısına. Tapşıracağam nə lazımdır uşaq üçün etsin. Sizi isə palataya yerləşdirsinlər,— deyib tibb bacısına bəzi tapşırıqlar verdikdən sonra, qadının kim olduğunu və nə üçün belə etdiyini soruşdu.

Rəhimə başına gələn hadisəni təfərrüatıyla danışdıqdan sonra qardaşlarından ömrünün sonuna qədər gizlin yaşayacağını da bildirdi.

—Artıq iki aya yaxın olardı ki, Rəhimə özü dediyi kimi xəstəxanada qalıb xadimə işləyir, eyni zamanda körpəsinin qayğısına qalır, qəlbinin həsrətini ovundururdu. Mahirə xanımın və özünün də razılığı ilə, körpəsinə uşaq evinə verməyərək elə gözü qarşısında böyüdüb boya-başa çatmasını istəyirdi. Elə buna görə də Mahirə xanım:

—Rəhimə, sənin üçün kirayə ev danışmışam. Təhlükəsiz bir yerdi. Pulunu da özüm ödəyəcəyəm. İşlə, sonrası yaxşı olar. Nətiqlə də danışmışam. Sənin ev almağına köməklik edəcəyik. Bir sözlə sən öz balanla xəşbəxt həyat sürəcəksən. Hə, yeri gəlmişkən, mənim yadımdan çıxmayıb. Bu axşam bizə

gedəcəyik. Eşidirsən, dovşanın ad gününü birgə keçirəcəyik. Rəhimə sevinc və tərəddüd içində nə deyəcəyini bilməyərək susdu.

Mahirə xanım Rahimə ilə tanış olduğu ilk gündən ondan öz qayğı və köməliyini əsirgəmirdi, bütün ehtiyaclarını ödəyirdi. Elə həmin gündən onu öz himayəsinə alaraq körpəsinin də öz balası kimi qayğısını çəkirdi.

Bugünsə Rahimənin həyatında bəlkədə ən xoşbəxt anlarından biriydi. Qızının bir yaşı tamam olurdu. Və o bu anı körpəsiylə birgə yaşayırdı.

Belə də oldu, Mahirə xanım, Rəhiməni tutduğu kirayə evə köçürərək, lazımı tələbatlarını ödədi. Rəhimə nə qədər sakit həyat keçirirdisə də, içindəki qorxu onu bir an rahat buraxmır, hər an nə edəcəyini götür-qoy edirdi. Onun üçün həyatı nə qədər rahat olsa belə, anasının, bacısının və qardaşlarının dünyasını alt-üst etdiyini yaxşı bilirdi.

* * *

Narın arvad nə düşünəcəyini bilmir, hərdən Sənubərlə dərd-sərini bölüşürdü. Rəhimənin axtarışında olan Sədyarla, İskəndər qəzəbindən zəncir çeynəyir, hər gün evdə onun ardınca söyüb-söylənirdilər. Onu harada görsəm, tikə-tikə doğrayacağam ana — deyirdilər. Narın arvadsa bir söz deyə bilmir acizənə tərzdə susurdu.

Sədyar:

—Başqa çıxış yolumuz qalmadı. Rüsveyçılıqdan keçib, hər yeri axtarmışam. Gördüm deyən yoxdur. O itin şəklini ver mənə. Axtarışa verək görək sonra başımıza nə gəlir — deyib Sənubərin üstünə çımxırdı.

—Belə də oldu. Axtarışdan bir ay sonra Rəhimə körpəsini Mahirə xanıma tapşırıb könüllü surətdə milis işçiləri ilə birgə

geri döndü.

Kənd camaatı onun əxlaqsız olduğunu deyirdi sonra Narın arvadın qulağı eşidə-eşidə:

—Qızına vaxtında öyüd-nəsihət versəydin belə olmazdı deyir və tənə vururdular.

Bu rüsvayçılığı heç cürə həzm edə bilməyən İskəndər, Rəhiməni elə gəldiyi gün ağız-burnunun qanı qarışana qədər döysə də, ürəyi soyumaq bilmirdi.

—Qancıq, sən bizim papağımızı yerə soxdun, — deyib ona olmazın cismani və mənəvi işgəncələr verirdi. Rəhimə gəldiyi gündən, evə qoymayaraq həyətdə tikilən mal tövləsində saxlayırdılar.

Sənubərlə, Gülgəz onun yerdə yatmamasına görə dəmir çarpayı gətirmişdilər Rəhimənin rahatlanması Sədyarın gözündən yayınmamışdı. Elə ona görə də o qardaşını çağırıb:

—Sən öz itinə yiyə durmağı bacarmırsan deyəsən. Bu gündən Sənubər də tövlədə yatacaq. Sonra onu kənara çəkib astadan dedi:

—Sən onu bilirsən ki, papağı başımıza qoyub gəzmək bizə yaraşmır. El-oba içinə çıxma bilmirik. Üzümüzdə deməsələr də gözlərindən oxuyuram deyirlərki: —bu oğraşlar da adlarını kişi qoyublar. Sabah biriynən sözüümüz çəpləşəndə başımıza vuraçaqlar ey. Bax qiyamət o günü qopacaq.

İskəndər dişlərini bir-birinə sıxaraq:

—Nə demək istəyirsən qanımın qara vaxtında.

O səsini alçaldaraq İskəndərə yaxınlaşıb:

—Bəri dur, deyib astadan onun qulağına pıçıldadı. Və qaş-qabağını düyünləyərək sonrasını mənliydi, — deyib əllərini hirsle ciblərinə salaraq küçəyə çıxdı.

* * *

Günəş yeri-yurdu yandırdıqca, dağların döşündən qalxan

buxar sanki alov saçırdı. İstinin hərarətindən, mal-qara, toyuq cücə ləhləyir, özünü günə verən boz köpək isə qulağına qonan milçəkləri qovalayaraq başını yırğalayır, sonra əsnəyərək gözlərini məchul bir nöqtəyə zilləyir və hərdən də duyuc düşürmüş kimi səksənirdi. Günün istisi bir az səngidikcə, axşamın düşdüyü hiss olunurdu. Gün yerini dəyişdikcə evin qarşısına düşən kölgəliyə sarı yüyürən toyuq-cücəyə paxıllıq edən alabaş, gah onlara hürür, gah da ayaqlarını yerə dirəyib gözlərini döyürdü.

Gülgəz eyvanda oturmuş Narın arvadın kürəyini ovxalayır və nəvələri ilə hovuzda o tərəf bu tərəfə üzən balıqlara tamaşa edirdi. Sənubərlə, Rəhimə isə, yenicə salınmış xananın üstündə xalça toxuyurdular. Hərdən də ürəkləri sərinləşsin deyə su içirdilər. Heç kəs dinib danışmır. Bu həyətdə lal sükut hökm sürürdü.

Gülgəz ərinin yolunu səbirsizliklə gözləsə də, Sənubərlə Rəhimə qorxu içində ürəklərini yeyib qurtarırdılar.

* * *

Sübh yenicə açılmışdı. Narın arvad Sənubəri səsləyərək:

—Ay qız, gün günorta olmamış çörəyinizi yeyin, xananı ortalıqda qoymayın — deyəndə onlardan bir səs çıxmadığını görüb tövləyə yaxınlaşıb qapısını açan Narın arvad heyrətdən yerindəcə donub qaldı. O, qızlarının baş-başa kəndirlə dəmir çarpayıya sarıldığını görüb acı bir nalə çəkərək qışqırdı.

—Sənubər, Rəhimə, mənim yazıq balalarım, — dedi və huşunu itirərək yerə yıxıldı.

Həmin gün bütün kənd əhli gecə baş verən dəhşətli, ürək ağrından hadisə barədə danışırdı. İskəndərlə, Sədyar amansızlıqla Rəhimə ilə Sənubəri qətlə yetirmişdilər. Şahid olmadığı üçün bu qətlə Sədyar tək etdiyini deyib könüllü olaraq, özünü polisə təslim etmişdi. İstintaq zamanı onların əxlaqsız olduğu və

evdən qaçıb getməsi iddiası ilə bu cinayəti törətdiyini bildirmişdi.

* * *

Yurdsuz-yuvasız küləklər özünü hara gəldi vurur, havada tozu oynadaraq ətrafa səpələyirdi. Bulaq başında olan qız və gəlinləri həmişəkindən fərqli olaraq sanki danışmağa qoymur, üzlərinə, gözlərinə çırpı olaraq saçlarını qarışdırır, rahat dayanmağa belə imkan vermirdi.

* **

Bu hadisənin üstündən iki il idi ki, keçirdi.

Hamı Sədyarın icbari iş aldığına görə azadlıqda olduğunu desə də onun cəzasız cinayətkar olduğunu hər kəs bilirdi.

1 oktyabr 2007

Duvaq

Daha sənsiz yaşaya bilmirəm...

bu da ölüm...

bu da axırı...

Nə gözəlmiş həsrətinlə

can vermək...

Rüzgarın nəfəsinə qoşulub

sürünmək...

Ahhh...

Bu da, son nəfəs...

və ölmək...

Bu daş gözəldir...

başımı üstünə qoyub

dincəlim bir az...

O, sənin hərərətini verir mənə...

düşüncələrimi dinləyirəm...

oyadır məni, səssizlikdən...

xatirəmin buz üzü...

Sürükləyir həsrətimi

ruzigar -

Çiliklənir ruhum...

Nə gözəlmiş, sənsiz yaşaya

bilməmək

nə gözəl -

Eşqindən rüzgara dönmək...

hiss edirsənmi?

dolaşıram ətrafında

Sən adlı kainatda...
Dünya adlı əksim tamaşa edir
düşünürəm...
və tükənirəm...
Nə gözəldir həsrətinlə tükənmək...
Sənin qoxunu verir mənə
həsrətin -
Nə gözəlmiş sənli dünyamı
dolaşmaq...
Nə gözəlmiş sənsiz yaşaya
bilməmək...
Və sənsizliyin rəsmi
gözlərimə çəkib
səni dinləmək.

Bağ evinə köçdüyü heç bir ay deyildi ki, Tomanın canı sıxılırdı. Və o, yenicə aldığı qırmızı koftanı, əyninə yapışma qalan qara cins şalvarına uyğunlaşdırıb geyinərək aynanın qarşısına keçib özünə baxaraq al qırmızı boyanmış dodaqlarını büzüb özünə tamaşa edirdi. Dolu bədənli son dərəcə gözəl görkəminə baxıb qürrələnirdi. Üzünün cizgilərinə yaxından baxmaq üçün sinəsini qabağa verib hərdən də köks ötürürdü:

—Yox, bir az da keçsə deyəsən plastik əməliyata gedəcəyəm. Yoxsa ki, bu cizgilər qırıqlara dönsə infarkt keçirməli olacağam, — deyib öz-özünə danışdı.

O, fransız ətrini, boyun-boğazına səpərək qol saatına baxıb:

—Bu qız necə oldu — deyib mobilindən qızı Suzana zəng etdi.

—Suzan, hardasan, niyə gəlib çıxmırsan. Yenə də gədeynənsən? İş-gücün qurtadı sənün. Ağə, papa maşın göndərib dalımızcan, saat üçdə çıxaceyik, tez gəlginən.. Davay, paka.

Toma nazir müavininin arvadı idi. Forsu, ədası yerə-göyə sığmır, hamıya üstdən aşağı baxırdı.

Şiltaq, olduqca hövsələsiz, həm də şən xasiyyəti vardı. Şəhərdə dörd mərtəbəli son dərəcə gözəl və rahatlığı ilə göz oxşayan villası olmasına baxmayaraq yenə də həyatından narazıydı. Hərdən özü də nə istədiyini bilmədiyini etiraf edir, bir yerdə qərar tutmurdu. Onu mühafizəçilərin müşayiəti ilə istədiyi yerə aparıb gətirirdilər. Romantik qadın idi Toma xanım. Elə buna görə də bir tamaşanı, bir konserti belə ötürmürdü. Qızı Suzan xasiyyətə anasına çəkməmişdi. Əslində

Tomanın adı Tamella xanım idi. Tamella xanımın bütün iddialarına baxmayaraq yeri gəldikdə Suzan onunla razılaşırdı. Bəzən də tələblərinə irad olaraq fikirləriylə razılaşırdı. Toma son dərəcə müasir görünüşlü, Suzansa sadə görkəmli, eyni zamanda sadə təbiətli bir qız idi. Toma Suzana yenidən zəng etmək istəyirdi ki, Suzan tənqi nəfəs evə daxil oldu.

—Ağə, harda qalmısan, nöş gəlib çıxmaq bilmirsən. Ağə hələ bir bax görüm xoşuva gəlir? — deyib fırlanaraq paltarını nümayiş etdirdi.

Suzanın fikri başqa yerdə olsa belə, tələm-tələsik:

—Əladı mama, super, tak şto antikvarını şeylər geyinirsən. Papa gələcey?

—Yox ağə, hələ bilse ki, biz geri qayıdırıq, diyecey ki, nooldu bes bezmişdüz. Şofer bayaqdan gözləyir. Sonra xidmətçi qadına bəzi göstərişləri verib gedək dedi.

* * *

Şəhərə çatmağa yarım saat qalırdı. Toma darıxır, hərdən də gözlərini süzdürüb saata, bir də sürücüyə baxırdı. O ərinə zəng edərək.

—Ziya on dəyğiya gəliriy — deyib tez-tez xəbər verir, ürəyi sakit olsun deyə yerini rahatlayır, öz-özünə hərdən deyilərək:

—Ağə bu yol da ki, adamı bezdirir. Üreyi açan bir şey yoxdur ki, vallahi bom-boz düzenliy, sonrada ki, mən nə bilim dağ, dərə. Çinkaçukski jizn klinus.

* * *

Suzan universiteti bitirdikdən sonra yenidən ali təhsilini

DUVAQ

(hekayə)

davam etdirmək üçün aspiranturaya daxil olmuşdu. Onun ən böyük arzusu diplomat olmaq idi. Buna baxmayaraq, anasının

ona qarşı çıxması heç də onu narahat etmir, hər şey gələcəkdə öz yolunu tapacaq deyə düşünürdü.

Bugünisə xidmətçilərinin onlarla getməyinə sevinir və sevincinin həddi-hüdudu olmadığını biruzə verirdi. Şəhərdə xidmətçilərin olmasına baxmayaraq, bağ evində onların işini görənlər Zahidənin xasiyyətini elə Tamella xanım da bəyənmişdi. Buna görə də Suzanın istəyinə qarşı çıxmıyaraq onlarla getməsinə razılığını bildirmişdi.

Zahidənin həyatı çox keşməkeşli olmuşdu. Bu üzdən Suzanın ürəyi ona daha çox yanır, dərđini bölüşür, ona təsəlli ola biləcək bir həyat verəcəyini düşünərək belə bir qərara gəlmişdi.

Zahidənin taleyində baş verən hadisələr, onun həyatını alt-üst etmişdi.

Onlar iki bacı idilər. Evin böyük qızı olan Zahidə, rayonda sayılıb seçilən bir ailənin oğluna ərə getmişdi. İki oğlu olmağına baxmayaraq, üçüncü hamiləliyini ağır keçirdiyinə görə gah xəstəxana şəraitində qalır, gah da həkimlərin təyinatına uyğun olaraq evdə yataq vəziyyətində qalaraq körpəsinin dünyaya gələcəyi günü səbirsizliklə gözləyirdi. Bu müddət ərzində bacısının ona kömək etməsi və bütün qayğısını çəkməsi ürəyinə bir rahatlıq gətirirdi. Və beləcə bir müddət keçdi. Zahidə üçüncü uşağını dünyaya gətirdi. Bir neçə gündən sonra evə döndükdə ərinin və bacısının ona etdiyi xəyanətin şahidi oldu. Bu hadisə onun bu evdən birdəfəlik çıxıb getməsinə və sürdüüyü xəşbəxt həyatın belə acı sonluqla bitməsinə səbəb oldu.

O bacısının dörd aylıq hamilə olduğunu bildikdən sonra atası evinə qayıdaraq bu ailə həyatına son qoymaq məcburiyyətində olduğunu anladı. Ata və anasının qızının namərdliyini bağışlamadığına və ondan imtina etməsinə baxma-

yaraq, yenicə doğulmuş körpəsinin də onun əlindən alınmasına heç bir söz deyə bilməyərək susurdu. Zahidəyə hər kəs haqq qazandırsa da, o bununla belə acı çəkir, özünə yer tapa bilmirdi.

Bacısının onun xöşbəxtliyini əlindən almasını, ailəsini dağıtmasını düşündükcə, baş götürüb çıxıb getmək və bütün bu söz-söhbətdən canını qurtarmağa çalışırdı. O elə bu məqsədlə də, ömrünün sonunadək tək yaşamaq, bu biyabırçılıqdan yaxa qurtarmağa çalışırdı.

* * *

Yay qurtarırdı. Payız gəlişini hiss etdirmək üçün nəfəsilə qapı, pəncərəni silkələyir, pərdələri oynadırdı. Suzan kreslodə oturub kitab oxuyur, hərdən də pəncərədən içəri düşən günəşin solğun şüasına tamaşa edirdi. Onu fikrindən telefonun səsi ayırdı.

—Tuncay, salam, neyçün zəng etmirdin nigaran qalmışdım. Yoxsa məni unutmusan? Nə vaxt gəlirsən? gözləyirəm, öpürəm.

Suzan Tuncayla rayonda tanış olmuşdu, aralarında dostluqdan sonra yaranan, sevgi münasibəti onları bir-birinə daha çox bağlamışdı. Anasının buna qarşı çıxmasına baxmayaraq, Suzan ürəyinin səsinə qulaq asır və bir söz demirdi. Tuncay uca boylu, mavi gözlü, sarışın saçlı, ağbəniz bir oğlan idi. Suzanı gördüyü ilk gündən ona yaxınlaşaraq, xoşu gəldiyini demiş və ona qarşı biganə qala bilmədiyini bildirmişdi. Elə ilk andan da Suzanın qəlbinə ovsunlamışdı. Suzan da ürəyində ona qarşı sevgi hissini baş qaldırdığını görüncə, hisslərinə hakim kəsilməkdə aciz olduğunu bilirdi.

Tuncay evin tək oğlu idi. O, son dərəcə çılğın, ərköyün, ədəbaz bir oğlan idi. Onun çılğınlığı hər kəsi hövsələdən çıxarırdısa da, bu Suzana xoş təsir bağışlayır, hələ üstəlik bu xasiyyətindən xoşu gəldiyini də deyirdi. Ata və anasının ziyalı olmasına baxmayaraq, Tuncayın hərəkətlərində bu hiss olunmurdu. Azadlığa daha çox meyli olan Tuncay, evə gec gəlir, bəzən günlərlə evdə tapılmırdı. Anasının tənqidlərinə baxmayaraq, o buna əhəmiyyət vermir, işim var, bir də ki, qadın hər işə qarışmaz — deyə sərt cavab verirdi. O, tibb universitetini bitirməsinə baxmayaraq işləmir, bunun elə də əhəmiyyət kəsb etmədiyini deyirdi. Suzanla etdiyi söhbət əsnasında:

—Əsas puldur, onu da qazanıram. İnsana nə lazımdır bundan başqa, başa düşmürəm.

—Tuncay, əvvəl iş lazımdır, sonra isə pul, dedikdə Suzanın sözünü ağzında qoyub:

—Bir də ki, sevgi. Suzan, sənin sevgin — deyə cavab vermişdi Tuncay.

* * *

Suzan Tuncayla telefonda danışandan sonra, səbri tükənmiş halda:

—Üç gün gəlib keçsəydi — deyə oxuduğu kitabı kənara qoyub, yerində bir anda dura bilməyən tül pərdəni kənara çəkib pəncərədən həyəətə tamaşa etdi.

Elə bu vaxt, Zahidə ona yaxınlaşaraq:

—Xanım, sizə çay gətirimmə? — deyəndə Suzan hövsələsi

tükənmiş halda:

—Zahidə, sən o biri xidmətçilələrə baxma, eşidirsən adımlı de. Narahat olma anamın acığı tutmaz. Çünki bunu mən istəyirəm. Bir də ki, sən mənə doğma bir insan kimi yaxınsan. Bunu qəlbən hiss edirəm.

Bu vaxt Zahidənin gözlərində yarı kədər, yarı sevinc hissi parlayaraq:

—Nə deyirəm ki, Suzan əgər sən olmasaydın, bəlkə də mən kənddə qalıb dərddən, qubardan çürüyərdim. Allah səni xöşbəxt eləsin. Bilmirəm ki, sənə necə minnətdarlığımı bildirim. Düzü atamgil evdən çıxmağıma razı deyildi. Amma görəndə ki, mən əzab çəkirəm razı oldular. Axı onlar sizi tanıyırlar.

Suzan fikirli-fikirli onun əlindən tutub, divanda oturaraq maraqlı, dolu ifadəylə gözlərini ona zilləyib dedi:

—Zahidə, səndən bir söz soruşum, amma düzünü de ha, xahiş edirəm.

—Əlbəttə ki, Suzan, bu nə sözdü.

—Zahidə mənimlə söhbət eləyənlə oğlanı tanıyırsanmı?

—Hə tanıyıram.

—Onların ailəsi haqqında nə deyə bilərsən?

—Pis ailə deyillər, anası fizika müəllimidir, atası isə elə həmin məktəbin direktorudur. Xasiyyətlərinə də ki, söz ola bilməz.

—Zahidə, bəs oğlanı necə tanıyırsan?

—Düzü oğlu da pis uşaq deyil, Universiteti bitirdi, işləsəydi sayılıb seçilən həkimlərdən biri olardı. Ona görə ki, onların ailəsi ziyalı ailə kimi tanınır. Başqa nə deyə bilərəm. İşləməməsi düzü yaxşı hal deyil. İncimə bunu deməliyəm.

—Məni də bu çox narahat edir, Zahidə.

—Sən onu sevirsənmi?

—İnan ki, özüm də bu sualın qarşısında acizəm. Nə deyim bilmirəm. Səsinə eşidəndə elə bil bütün dünyanı mənə verirlər. Düzü xoşum gəlir.

—Özü bu haqda nə deyir?

—Məni sevdiyini deyir.

—Səninlə açıq söhbət etdiyimə görə məni bağışla Suzan. Amma bunu bilməlisən. İnsanı tanımaq olmur. İnsan çox mürəkkəb bir varlıqdır. Gördün də mənim başıma gələnləri. Evimin içində nə bacımı, nə də ki, ərimi tanımamışam. Qəlbinə toxunmaq istəmirəm, bir az ehtiyatlı ol. Onu sınaqlara çək. Ananın sözünə bax. Axı heç bir valideyn övladının bədbəxtliyini istəməz. Bir də ki, axı sən onu yaxşı tanımırsan. Bir sözlə sadələvh olma. Hə, sənə nə lazımdırsa gətirim.

—Yox, heç bir şey lazım deyil Zahidə, məsləhətinə görə də sağ ol.

Toma xanım yuxudan erkən oyanmışdı. O ərini işə yola saldıqdan sonra, idman formasını geyinib xüsusi ayrılmış idman zalına keçdi. Yerində qaçış üçün trenajorun üstünə çıxaraq addımlamağa başladı.

Suzan yataq paltarında kənardan anasına tamaşa edərək gülümsəyirdi.

—Ay ma, bundan sonra neynirsən arıqlamağı, çəkin də ki, normaldı.

Tamella xanım yerində qaça-qaça dedi:

—İdman sağlamlığın rəhnidir.

* * *

Bu gün Tuncay rayondan gəlirdi. Suzanın sevincinin həddi-düdüdü yox idi. Saat ona on dəqiqə qalırdı. Elə bu vaxt çay

süfrəsinin arxasında anası ilə şirin-şirin söhbət edən Suzanın əl telefonuna zəng gəldi. Tuncay idi. Şəhərdə olduğunu və onu gözlədiyini deyirdi.

Suzan gözlərini anasının nəzərindən yayındıraraq xidmətçiyə baxdı. Tamella xanım onu başa düşüb acıqla:

—Olmuya o gədədir, rəngin neyçün qaçdı ağəz? Onu rədd elə başından gedib tayını tapsın. Bir də ki, onun zənginə cavab vermə, bildin.

Suzan çaşqınlıq içərisində:

—Mama, bəsdə də mən uşağam, nə etdiyimi bilmirəm məyər. Axı o, siz fikirləşdiyiniz kimi də pis insan deyil.

Tamella qaşlarını oynadıb:

—Yaxşı oldu neyimə lazım, pis oldu neyimə lazım. Bizim yemimiz deyil, vəssalam. Bax ha, onunla bir də görüşüb eləmiyəsən. Sonra ağzını marçıldadaraq:

—Dərsə nə vaxt gedəcəysən?

—Yarım saatdan sonra.

—Şofer özü aparıb qoyar.

—Nə deyirəm ki.

* * *

Dərsin ikinci saat idi ki, Suzanın fikri başqa yerdə idi. O mühazirəyə qulaq asa bilmirdi. Bu işə müəlliminin nəzərindən yayınmırdı.

Müəllim ona yaxınlaşaraq:

—Gözümə narahat dəyirsən Suzan, bir problemin var bəlkə?

—Özümü narahat hiss edirəm.

—İcazə verirəm, istəsən gedə bilərsən.

Sevinçdən nə deyəcəyini bilməyən Suzan:

—Çox sağ olun müəllim, təşəkkür edirəm, - deyib yerindən

qalxdı. Redikülünü çiyinə salıb mühazirə zalından çıxdı.

Tuncay onu bir saatdan artıq olardı ki, dediyi yerdə gözləyirdi.

—Mən gəldim.

—Niyə belə gec?

—Bilirsən dərstdən çıxmaq olmur.

—Səni başa düşürəm. Necəsən?

—Yaxşı, bəs sən?

—Mənsə indi yaxşıyam. Səni görəndən sonra, hara gedək?

—Bilmirəm, iki saat vaxtım var. Sonra mütləq evdə olmalıyam. Yoxsa anam şübhələnər.

—Sən məni sevdiyini ona deməmişən, məyər?

—Sən məni sevirsən, Tuncay?

—Əlbəttə ki.

—Anamın xasiyyəti olduğca aqırdır, qorxuram, Tuncay.

—Sevənlər qorxmur Suzan, sən məni sevirsənmi?

—Bu nə sözdü Tuncay? , əlbəttə ki...

—Əlbəttə dedin, amma sevirəm demədin. Mən sənə dilindən sevirəm sözünü eşitmək istəyirəm.

Suzan utancaq halda astadan:

—Sevirəm Tuncay, sevirəm.

—Ananı birtəhər yola gətirərik. Bəs atan?

—Atammı? O məni başa düşər, o məni çox istəyir. İnanıram ki, anam bizə qarşı çıxmasa, atamı da yola gətirəcək.

—Bəlkə mən özüm onunla danışım.

—Sən nə danışırısan Tuncay. Buna necə cürətin çatar?

—Burda nə var ki, mən qadınların dilini yaxşı bilirəm.

—Sən nə dedin, qadınların? Yoxsa sən...

—Suzan məni düzgün başa düş, elə demək istəmirdim.

Xahiş edirəm, incimə.

—Tuncay sən düzgün danışmırsan.

—Nə deyirsən de, təkçə məni başa düşməyə çalış Suzan. Mən öz anam haqqında da bu fikirdəyəm. Ana ürəyi yumşaq olur. Biləndə ki, övladını bütün varlığı ilə sevən bir insan bu sevgiyə qarşı, çıxmmamağı xahiş edir, o dəqiqə ürəyi yumşalacaq.

—Yox, Tuncay sən mənim anamı yaxşı tanıyırsan. O istəyir ki, məni imkanlı, vəzifəli bir insana ərə versin.

—Belə de, bəs sən nə fikirdəsən?

—Mən heç bir vaxt bu fikri qəbul etməmişəm, Tuncay. Mənə görə sevginin dəyərini bilən insan heç bir vaxt belə fikirləşməz. Həyatda hər şey satın alınır, insanlıqdan və sevgidən başqa. Eh, anamsa, bilmirəm nə deyim.

Onlar söhbət eləyə-eləyə parka gəlib çatmışdılar.

—Bura hansı parkdı, Tuncay? Gör nə qədər yol gəlmişik.

O, qol saatına baxaraq həyəcanla:

—Bir gör saat necə gəlib keçib. Heç xəbərimiz də olmayıb.

—Gəl burda oturaq Suzan, — deyib yaxınlıqdakı skamyanı göstərib, əyləşdilər.

—Demək bir saatdan sonra ayrılırdıq?

—Elə demək istəmirəm Tuncay, dalımcən instituta maşın gəlməmiş, məni evimizə çatdırmalısan.

—Yaxşı narahat olma əzizim. Hə, indi nə fikirləşirsən?

—Bilmirəm Tuncay, bu anı səbirsizliklə gözləyirdim nə yaxşı ki, gəldin.

—Suzan bilirsən nə istəyirəm?

—Nə istəyirsən?

—İstəyirəm ki, anamı sizə elçi göndərim və tez bir zamanda nişanlanaq.

—Tuncay, bunun niyə tez olmasını istəyirsən ki, mən hələ iki il təhsilimi davam etdirməliyəm. O vaxta qədər yəqin ki,

anamın da ürəyi yumşalar.

—Sən belə fikirləşirsən?

—Hə, başqa necə ola bilər ki?

—Başqa cür ola bilər Suzan. Nişanlandıqdan sonra oxuyarsan. Mən də köçüb gələm şəhərə, sonra toyumuzu edirik. Sən elə bilirsən mənim imkanım yoxdur? Mənim pulum da var, imkanım da.

Suzan çaşqınlıq içərisində:

—Sən nələr danışırısan Tuncay?, bu nə sözdür. Məni sənə nə pulun düşündürür, nə də ki, imkanın. Məni sənə bağlayan yalnız sevgidir Tuncay, sevgi...

—Mən səni sevirəm Suzan, səni itirməkdən yaman qorxuram, eşidirsənmi?

— Artıq vaxtdır Tuncay incimə getməliyik.

—Narahat olma Suzan mən bu dəqiqə — deyib yolun kənarına çıxaraq gələn taksiyə əl edib, saxlatdırdı. Maşın bir neçə dəqiqəyə onları Suzan yaqayan ünvanə çatdırdı.

* * *

O, gün Suzan özünə yer tapa bilmir, gah ağlayır, gah da ki, fikirli halda jurnalları vərəqləyərək, şəkillərə baxırmış kimi düşüncələrə dalırdı. Tamella xanımın doğum gününü təbrik etmək münasibəti ilə evdə hazırlıq işləri görülür, ona zənglər olurdu. Qızılı rəngdə paltar geyinmiş və saçlarını paltarına uyğun yığdıran Toma xanım naz-qəmzə ilə olunan zənglərə həvəslə cavab verir, güzgüdə özünə baxa-baxa nazlanırdı.

O qızını qayğılı halda görüb soruşdu:

—Suzan, mama qurban, bu nə haldır? Dost-tanış məni təbrik eləyir, sevinir, sənə qəm dəryasına qər q olmusan. Nə olub axı? Sabahki ziyafətdə də belə qaş-qabaqlı oturacaqsan?

Yoxsa mənə belə hörmət qoyursan?

—Suzan utanmış halda jurnalı stolun üstünə qoyub ayağa duraraq anasını qucaqlayıb üzündən öpdü.

—Təbrik edirəm ma, məni bağışla, bir az fikirliydim.

—Yoxsa o gədənin fikrini eliyirsən? Bilirsən qızım, buna dəyməz. O kim, biz kim. Heç bilirsən sənə kim istəyir? Suzan marağını gizlətməyərək:

—Kim ay ma? - deyə soruşdu.

—Bu sirdi gələr, görərsən. Şoka düşəcəysən vəzifəsini eşidəndə.

Suzan gözlərini laqeyd süzdürə-süzdürə:

—Eh ma, məni vəzifə maraqlandırmır. Bir də ki, sevmədiyim insan prezident olsa belə heç vaxt buna razı olmayacağam.

—Padumaeş, bilməmişdüy, indi nə demək istəyirsən? O yoluğa görə belə deyirsən? Çıxdı qarşu və sən bu fikrə düşdün? Başından çıxart bu fikirləri, eşitdün? Sonra o səsini alçaldaraq:

—Mama qurban, sən özünə layiq bir oğlana getməlisən. Necə deyərlər taylı tayın tapmasa günü ah-vayla keçər. Mən sənənin xəşbəxt olmağını istəyirəm qızım. Tamella xanım qızının başını sığallayaraq saçlarından öpdü.

Səhəri gün Toma xanımın dediyi kimi onun şərəfinə qurulan ziyafətə çox hörmətli, sayılıb seçilən yüksək vəzifəli şəxslər öz xanımlarıyla birlikdə təşrif buyurmuşdular. Son dərəcə yüksək səviyyədə keçirilən ziyafət gözəl sonluqla başa çatdı. Tamella xanımın şərəfinə badələr qalxır, təbriklər səslənirdi. Ad gününə gələn qonaqların hədiyyəsinə söz ola bilməzdi. Kimi brilyant kalye, kimi isə qeyri-adi hədiyyələrlə onu təbrik edirdi.

Ziyafət başa çatmışdı. Suzan anasını bir daha təbrik

etdikdən sonra öz otağına çəkilərək, o gün Tuncayla görüş zamanı çəkdirdiyi şəkillərə baxa-baxa şirin yuxuya getdi.

* * *

Tuncayın rayona qayıtdığı iki gün olardı ki, anasına dedi:

—Mənim şəhərdə vacib işim var, getməliyəm

—Oğlum, bəsdir özünü də bizi də aldatdığın. Daşı tök ətəyindən, bir işin qulpundan yapış. Şəhərdən gəldiyin iki gün deyil, nə olub axı sənə?

—Ana, mən sevirəm o qızı. Suzanı deyirəm. Nəyin bahasına olursa olsun, o mənim olmalıdır. Fikrim ciddidir.

—Nə olsun, burda nə var ki, hər şeyin qayda-qanunu var. Sən özbaşına nə edə bilərsən axı. Sən yəsiz deyilsən. Əgər elçilikdirsə atana deyək, qohum-əqrəbaya deyək. Yoxsa ki, nə düşmüşsən yolun ağına nədi-nədi qız sevirəm. Sevgi belə olmur oğlum, ağlını başına yığ.

—Elə buna görə də gedirəm xəbər edim ki, gəlirik, onlar da öz işlərini bilsinlər.

* * *

Payız yağmurunu külək ətrafa səpələdikcə şəhərin üzərinə çökən sis-duman getdikcə çəkilirdi. Səh azanının səsi ətrafa yayıldıqca, məscidə tələsən adamlar, göyün üzünə baxıb küləyin təmasından sanki, xoşlanırdılar.

Suzangilin villasıyla məscidin arasında elə də böyük məsafə olmadığından, o, hər səhər azanın səsinə oyanır, qəlbən rahatlıq hiss edirdi.

Bir gün isə o yuxudan oyanarkən sanki onun dünyasında baş verən sirli bir müəmmmanın təsirinə düşmüş kimi anasına yaxın-

laşıb dedi:

—Ay ma, elə istəyirəm ki, namaz qılım. Çox istəyirəm. Bizim qızlardan ikisi namaz qılandır, hicabla gəzirlər. Mən də öyrənib namaz qılandan sonra hicab geyinəcəyəm, — dedikdə Tamella xanım gözlərini süzdürərək:

—Mən şəkk eləmirəm, bəs sənin dərslərin necə olacaq. Bir də ki, bu sənlik deyil. Sonra o əlini uzadıb qəhqəhə çəkərək: — Nazir müavinin qızı hicabla gəzir. Ərəbistanda, □randa yaşasaydıq yenə də sən deyən idi. Səni bundan sonra hicabla təsəvvür edirəm. Çıxart bu fikri başından, məni əsəbləşdirmə. Bir o qalib ki, üzünə də nədir o, duvaq örtəsən ha-ha-ha — deyə ürəkdən güldü.

—Ay ma, nə olub sənə müsəlman deyilsən?

—Əstəğfürullah desəm hər şey yoluna düşər? Onu bilirəm, qurtar bu söhbəti. Bu gün neçə dərsləyiniz var?

—İki mühazirə, bir idman.

—Saat beşdə evdə olaceysən demək.

—Bunu nə üçün soruşursan ma?

—Heç elə belə.

—Sözlü adama oxşayırsan ma.

—Bu gün elçilərin gələcək. Atasını tanınmış siyasətçidir, anasını da professordur. Oğlu da ki, atasından geri qalmır maşallah olsun. Yaraşığına da ki, söz ola bilməz. Boy—buxun var ondakı, şka. Yoxsa sənün Tuncaydı, muncaydı, mən nə bilim nədür onun kimi? Görsən bir köndən min könlə vurulacaqsan.

Suzan:

—Ay ma, indi mənə de görüm məni oğlan istəyir yoxsa ata, anası?

Tamella xanım yerində qurcalanaraq:

—Bizim kimi, əvvəl anası, sonra atası, sonra oğlu.

Tərbiyəli, səviyyəli ailənin qayda-qanunu necə olur, elə.

Suzan gülə-gülə:

—Bəlkə elə o bədbəxt oğlanın sevgilisi var, onda necə?

—Sən niyə elə düşünürsən? Lap olsun, kimdir onu öz xoşuna qoyan. Öz başına deyil ki.

—Anası bu haqda bir söz deyib?

—Yox, mən elə belə deyirəm. Bir də ki bu nə sorğu-sualdı axı. Hə, səni başa düşürəm əlbətdəki maraqlan, bir söz demirəm. Amma onu bilirəm ki, sən xoşbəxt olacaqsan, Suzan.

—Yox, mama buna xoşbəxtlik demirlər, mən yalnız sevdiyim insanla xoşbəxt ola bilərəm. İndisə dərse gedirəm. Elçi söhbətinəsə birdəfəlik son qoy. Yoxsa ki, mən onların qarşısına çıxıb deyəcəyəm ki, mən sizin oğlunuzu sevmirəm. Və sən də, atam da pis vəziyyətdə qalacaqsınız.

Tamella xanım, eşitdiyi sözlərə hələ də inana bilmirdi ki, bunu sakit, dilsiz, ağızsız qızı Suzan deyir. O, ani təlaş içində:

—Qızım, bu nə sözdür, heç məndən utanmırsan?

—Məni bağışla mama, bu mənim taleyimdir, mən isə uşağınız — deyib evdən çıxdı.

* * *

Tuncay bu dəfəki gəlişini, Suzana bildirməmişdi. Çünki bu dəfə onun görüləsi çox işləri var idi. O dostu Mehracla görüşüb bir neçə dolaşmış məsələni çözməliydi. Onlar vədələşdikləri kimi körpünün altında görüşməli idilər. Mehrac onun yolunu çoxdan gözləyirdi.

—Axır ki, gəlib çıxdın, harda itib batmısan?

—Qurtar, mətləbə keç, əmanətləri sahibinə çatdırdın, ya yox?

- Bəli, çatdırdım.
- Bu, başqa məsələ, işlər necə gedir?
- Belə də, pis deyil, bəs sən?
- Mənə güclü mal lazımdır.
- Güclü malın güclü də pulu var Tuncay, bir şey gətirmisən?
- Məsələ burasındadır ki, pul yoxdur.
- Bəs o qədər pulu neylədin? Heç bir həftə deyil.
- Uduzdu, Mehraq, hamısını son qəpiyinəcəm.
- Ağlını itirmisən nədi, bəs malı necə alacaqsan? Dözə biləcəysən?
- Bilmirəm, mənə bir çıxış yolu göstər.
- Çətin, sən nə ağılınan belə bir iş gördün?
- İstədim ki, birdən-birə çox qazanım Mehraq. Ev almaq fikrim vardı, şəhərdən nə isə...
- Sən özün bilmirsən ki, o yol bizlik deyil?
- Hə, elədir ağlını uduzdu.
- İndi nə edəcəksən?
- Çıxış yolum yoxdur. Bir məsələ var, onu bu işə qatmaq istəmirəm.
- Nə məsələdir ki, elə?
- Sənlik deyil.
- Yenə də.
- Sevdiyim qız çox varlıdır. Ondan almağa utanıram, düzü üzüm gəlmir.
- Əla, pəh, buna deyərəm ki, hə sən udmusan. Kimlərdəndi?
- Sənlik deyil kəs səsini. Mən onu doğrudan sevirəm, evlənəcəyəm onunla.
- Bəs belə, — hımm, bizim qayda-qanunlara görə bu yaxşı

hal deyil.

—Bilirəm.

—Bəs onda...

—Sevirəm, özü də dəlicəsinə.

—Bəs o?

—O da məni sevir.

—Səndə iş varmış ki.

—Nə isə bu dəfəki malı mənə pulsuz verəcəksən.

Eşidirsən, qalan işlər mənlıkdı.

—Sən özün də yaxşı bilirsən ki, mən də onlardan asılıyam.

—Di bəsdır, pulu mən uduzmuşam, sənə nə olub

—Yaxşı onda nə vaxt görüşərik?

—Qızla işimizi həll edəndən sonra.

—Ooo, uzun çəkdi.

—Yox, yox uzağı bir həftəyə düzüb qoşacağam, söz verirəm.

* * *

Tuncay dediyi kimi də etdi. Valideynlərini Suzana elçi göndərdi.

Bir neçə ay belə davam etdikdən sonra Suzanın istəyinə zidd getməkdə aciz qaldığını görən Tamella xanım daha bir söz deməyib ərini birtəhər yola gətirərək Suzanın hərisini gələn elçilərə verdi. Tuncaysa ev alacağını bəhanə edib Tamella xanımdan aldığı pulla bütün borclarını ödəyərək, azadlığa çıxmış məhbus kimi dərinədən nəfəs aldı.

Suzan xəşbəxtlikdən sanki başını itirmişdi. O, özünü dünyanın ən bəxtəvər insanı sanırdı. O dəqiqələrə yaxınlaşırdı. Suzan gəlinlik paltarında mələklərə bənzəyirdi. Hər kəs onun gözəlliyinə heyranlıqla tamaşa edirdi.

Tamella xanım həmişəki kimi bir ədayla qızına yaxınlaşıb:

—Bura baxın, mənim qızıma göz dəyər —deyib sonra gəlinlik paltarının duvağını qızının üzünə çəkdi.

Toy artıq başa çatmışdı, hamı gəlinin üzə çıxdığı anı gözləyirdi. Evin birinci mərtəbəsində oturan oğlan və qız evinin adamlarının səbri tükənmişdi. Suzanla gələnin qadının hövsələsi daralmış halda qapını döydü və heç bir səs gəlməməsi hamını təəccübləndirmişdi. Qapını açanda isə bəyin otaqda olmaması hamını çaşqın vəziyyətə salmışdı. Suzansa hələ də gəlinlik paltarında başı kəsilmiş halda, üz duvağı al qan içində yatırdı.

* * *

Bu hadisədən bir ay keçmişdi. Tuncay polis işçiləri tərəfindən məsuliyyətə cəlb olunmuşdu , o, istintaq zamanı bu sözləri dedi.

—Hər şey əlimdən çıxmışdı. O, evsə dostumun eviydi. Mən Suzanı qumarda uduzmuşdum. Onun heç kimə qismət olmasını istəməirdim.

Çünki, mən onu sevirdim.

On beş il həbsxana həyatını qisas hissi ilə başa vuran Tuncay, azadlığa buraxıldıqdan sonra dostu Mehracla hesablaşmaq üçün onunla görüşməli idi.

Bu görüşə isə Mehraq əvvəlcədən hazırlıq görmüşdü. Və belə də oldu. O an Mehraqa qarşılaşan Tuncay ürəyinə tuşlanan qəfil açılan atəş nəticəsində qətlə yetirildi.

5 oktyabr 2007

Sirr

O zaman mən uşağıydım...
oğlum boyda.olardım.
Oğlumun atası var idi
mənimsə yox...
Böyüyürdük atasız...
Amma, həsrətimiz bir başqaydı...
acımız bir olsaydı da..
dünyamız ayrı dünyaydı...
Oğlum böyüdükcə
mən yaşa dolurdum...
və bir gün guya axtardığım
xoşbəxtlik əlimdən tutdu...
Özümə qənim gözlərim.
Yenə ürəyimin kim olduğunu
danışırdı mənə...
Tapdığım səadətin soyuq təkəssümü
çəkildikcə üzümə
itirirdim o an saxta
sevincimi, həqiqətin burulğanında...
Oynayırdım içimdə özümə
Qurduğum dərd adlı toyun
havasına...
uşaqlaşdı, məsum baxışlarını
bizə dikərkən ağ saçlı anam...

Balasını balasıyla birgə
atasız görəndə.
Hamı kimi, mənim də
"Acı həyat" adlı türk
filmni izlədiyimi biləndə
mənimlə bərabər qardaşımın
gözlərindən gülməkdən
yaş gəlirdi.
Atam müdrik insan idi... deyərdi
- mən öləndən sonra ananızdan
muğayət olun bala... o,
balaca bacınız kimidi.
Dilsiz, ağızsız.
Onlar amanatı.
Yadıma gəlir, bir gündə
eh... nə isə...
Mən hələ də bu sualı
özümə verirəm...
Axı nə üçün mən bu həyatda
öz səadətimi tapa bilmirəm?!...

Nurcan eyvanın qarşısında oturub, sübhün doğulmasına tamaşa edirdi. Bir azdan, ərini işə yola saldıqdan sonra həmişə olduğu kimi həvəslə ev işləriylə məşğul olacaqdı.

Nurcanı gören hər kəs onun qeyri adi gözəlliyinə, ağılına heyran olur, bir müddət onun təsiri altında qalırdı. Nurcanın ala gözləri, məsum baxışları sanki insanı ovsunlayır, özündən asılı vəziyyətdə saxlayırdı.

O, təbiətin qoynunda gəzməyi və bütün canlı gözəlliklərdən zövq almağı sevirdi. Qeyri-adi təbiəti vardı onun. Hər kəs onunla danışmaq istəyir və buna nail olduqda özünü çox rahat hiss edirdi, bütün dərini unudurdu. O hər kəsin sevincinə sevinir, kədərinə kədərlənirdi. Nurcanı ən çox təsirləndirən sübhün doğulması və ən çox kədərləndirən günəşin batmasıydı.

O, hər gün günəşin batmasını seyr etdikcə gözləri sonsuz həsrətlə dolurdu.

* * *

Şəfiqə arvad oğlu Əzizə Nurcanı aldığı elə ilk gündən onun anasının dediyi sözləri heç cürə unuda bilmirdi.

—Nurcan ölüb, sonra yenidən dirilib, ay Şəfiqə. Onu Allah mənə təzədən verib. Mənim balalarım da belə xasiyyətli uşaq yoxdu. Bacı-qardaşları bir yanadı, bu bir yana. Hələ o vaxt onun bir yaşı da yoxuydu. Yeddi gün üzü qibləyə uzanılı qaldı. Nəfəsi gəlmirdi, təkcə ürəyi döyünürdü, o da güclə eşidilirdi. Bu gün ölər, sabah ölər deyirdik. Demə Allahdan dənəsi üzülməyibmiş. Mən isə deyirdim, - Allahla Allahlıq eləməyəcəyik ki, ölmək

necə olur? Bir-iki gün də gözləyək, ayılmasa demək ölüb, aparın basdırın. Nə isə yeddi gün ölü kimi qaldı. Sonradan Allah bizə onu təzədən verdi. Elə uşaqlıqdan o məni incitməyib. Elə bil böyük adam kimi dil bilirdi. Üç günnən Allahından dönüb çörək su verməyəydin, uşaq olan bəndə cıncırını da çıxarmazdı. Üzü qoyulu düşüb yatarı. Acıqlananda da, başını aşağı salar, peşman-peşman baxardı.

—Nə isə bu uşaq ayrı uşağıydı. Atası gəlməmişdən xəbər verirdi ki, atam gəlir. Heç beş dəqiqə keçmirdi ki, kişi qarıdan içəri girirdi. Bir də ki, nə atası, qonşu, qohum, kim olur olsun, qabaqcadan deyirdi ki kim hansı niyyətlə gələcək, neyləyəcək. İnan Allaha ki, dediyi kimi də olurdu. Xasiyyətdə bacı-qardaşlarından yerlə-göy qədər fərqi vardı. Bir də ki, bu uşaq elə bil insan övladı deyil, nə bir paxıllıq bilər, nə kin, nə də küdurət. Ondən böyük bacısı yeri gələndə ona paxıllıq eləyirdi. Paltarların ən yaxşısını onunçün alırdıq, bu yazıq onun köhnələrini geyinər, nə dinər, nə də danışardı.

—Nə bilim ey, ay Şəfiqə bacı. Heç o biri balalarımı demirəm, bundan çox nigaranam. Həmişə deyirdim ki, ay Allah bunun qarşısına elə bir insan çıxart ki, halal süd əmmiş olsun. Getdiyi evdə yazıq günə qalmasın. Bilirəm ki, ona zülm versələr də, o sirrini bayıra verən deyil, içində çəkəcək.

Şəfiqə arvad cavabında:

—Ay Minayə bacı, demək istəyirsən ki, sənin qızına əziyyət verərəm. Yox-yox Allah eləməsin. Təki balalarımız xoşbəxt olsunlar, başqa bir dərdim olmaz, - deyirdi.

* * *

Əziz işdən qayıtmışdı. Özü də çox yorğun. O, mexanizator işləyirdi. İki balası vardı, biri oğlan, biri qız. O, hər dəfə işdən gələndə uşaqları qarşısına qaçar:

—Atam gəldi, atam gəldi — deyə sevinərdilər. Bu dəfəyə uşaqlarını görməyən Əziz:

—Ay Nurcan, uşaqlar gözümə dəymir hardadırlar — deyə soruşdu.

Nurcan:

—Əziz, bilirsən toz-torpağın içində oynayırdılar. Görsəydin tanımazdın. Gözlərinin içinə qədər toz idilər. Çimizdirib, yatıdırıbmışam.

—Bəs anam hardadır?

—Anam mağazaya gedib, deyirdi qış ehtiyatı alıb gəlirəm.

Nurcan ərinə dəyişik paltar verib evə qalxdı.

Elə bu vaxt, Şəfiqə arvad dolu sumkalarla həyəətə girdi. Nurcan tez geri dönüb qaynanasına kömək edərək evə çıxdı.

Nurcan bayaqdan bişirdiyi xörəyi süfrəyə gətirib, qaynanası ilə birgə Əzizi məzəmmət edə-edə:

—Harda qaldın di tez gəl çıx da, xörəyin soyudu ki, — deyib çay süzdü.

* * *

Payız qızılı rəngli libasını dünyanın boynuna biçdikcə, gözəlləşirdi təbiət. Külək qanadlarını ağaclara toxundurduqca yorğun yarpaqların əllərindən tutub özüylə bərabər uçurur və sonra ehmalca yerə qoyurdu. Bu gözəlliyin keçici olduğunu

SİRR

(hekayə)

bilməyən ağacların canını soyuq kəsdikcə, saralıb—solan yarpaqlar varaq—varaq qırılıb tökülürdü. Ağaclar titrəşib hönkürdükcə, yarpaq-yarpaq göz yaşını tökürdülər.

Qonşu həyətdən toy səsi gəlirdi. Bu toya Şəfiqə arvad da getmişdi.

Nurcan:

—Ana, istəmirəm ki, gedim. Nurayla Salehin ürəkləri məndə qalacaq, toyda rahat otura bilməyəcəyəm. Yaxşısı budur elə sən get. Biz də həyətdən toyun səsini eşitdik bəsdə — demişdi.

Nurcan həyətdə oturub qonşu həyətdən gələn vağzal səs-inə qulaq asaraq ağacların yaşıl ömrünə vida söyləyən sarı donlu yarpaqların ayrılıq anını seyr edirdi, sonra isə özündən asılı olmayaraq:

—Axı neyçün bütün canlı yaranışın sonu ayrılıqla bitir? Görən o gün nə vaxt gələcək axı, əbədiyyətə qədər müqəddəs varlıq kimi yaşayacaq bu canlı ömür, — deyib başını qollarının üstünə qoyub öz sirli dünyasıyla baş—başa qaldı.

* * *

Şəfiqə arvad, toydan yenicə qayıtmışdı.

Nurcan:

—Ay ana, niyə tez gəldin? Toy hələ qurtarmayıb ki.

—Ay bala, mən cavan deyiləm ha. Toyunku cavanlardı. Maşallah düşüblər ortalığa bir vur çatdasın oynayır ki, gəl görəsən. Bir az oturdum bəsdə. Gərək sən gedəydin. Məni görən

üzümə deməsə də, ürəyində qınayır ki, gəlini ola-ola durub özü toya gəlib.

—Yox ay ana, nə danışırsan, mən uşaqları qoyub heç yerə gedən deyiləm. Bir də ki, kimin nə borcuna qalıb axı.

Şəfiqə arvad sözüənə davam edərək.

—Deyilənə görə qızı məcbur veriblər. Qız getmirmiş. Heç toyda da üzü gülmürdü. Mən belə şeyə pis baxıram. İstər oğlan tərəfi olsun, istərsə də qız. Könülsüz yeyilən tikənin nə dadı olar, ay bala. Bunun axırından qorxuram. Yox-yox Allah eləməsin mənim on qızım, on oğlum olsaydı onuna da istədiyini alardım, istədiyinə verərdim.

Nurcan:

—Ay ana, hamı sənə kimi fikirləşsəydi nə vardı ki. Özləri öz əlləri ilə balalarını bədbəxt edirlər.

Elə qaynana-gəlin oturub söhbət edən zaman Əziz içəri daxil olub — dedi:

—Oturmusuz evdə dünyadan xəbəriniz yoxdur.

Şəfiqə arvad:

—Nə olub ki, Allah xeyir eləsin.

—Nə olacaq gəlin başqasına qoşulub qaçıb.

Nurcan:

—Onu öldürəcəklər.

Şəfiqə arvad:

—Əstəğfürullah, bu nə sözdü, kim qaçıb a bala.

—Toyu olan, gəlin özü də əvvəlki sevgilisinə.

Şəfiqə arvad

—Biyabırçılıq, Allah özün saxla. Bəs indi nə təhər olacaq.

Əziz:

—Necə nə olacaq, daha o qız kimə lazımdır ki. Adama deyən lazım, sənin belə işin vardı caamatı niyə bura töküdü. Elə əvvəldən qoşulub qaçaydın da.

—Ağılsızlığın nəticəsidir ay bala. Allah heç tanrı bəndəsinin aqlını əlindən almasın.

Əziz:

—Nə isə, yeməyə nə var? Bəs bizdən toya gedən olmamışdı?

Şəfiqə arvad:

—Mən getmişdim. Yaxşı ki, Nurcan getməyibmiş.

Toydan bir həftə keçmişdi ki, hamı qaçırılan qızın tapıldığından sonra qardaşı tərəfindən gülləylə vurulduğunu deyirdi.

* * *

Nurcan neçə gün idi ki, özünü narahat hiss edirdi. Əvvəlki Nurcandan əsər-əlamət qalmamışdı . Bunu Şəfiqə arvad hiss etsə də üzə vurmur, heç bir söz demirdi. Əzizin diqqətindən yayınmayan Nurcan buna görə narahat olurdu və özünü ələ almağa çalışırdı.

Əziz:

—Nurcan, gözümə birtəhər dəyirsən nə olub sənə, məndən saxladığın bir şey varmı?

Nurcan:

—Yox-yox əzizim, nə danışırısan, bu ola bilməz. Nədənə özümü yorğun hiss edirəm, keçib gedər.

Əziz:

—Nurcan, bəlkə uşağımız var, istəmirsən bunu mənə deyəsən.

Nurcan:

—Əziz nə danışırısan, bundan sevincli an nə ola bilər ki. Belə olsaydı özümü dünyanın ən xoşbəxt insanı sanardım.

—Sən onda özünü doğrudanmı xoşbəxt sanardın?

—Əlbəttə əzizim, amma, bizim elə iki uşağımız olacaq.

—Nurcan, yəni sən belə istəyirsən?

—Yox-yox elə demək istəmirdim Əziz, onu demək istəyirəm ki, olsaydı, olardı — deyib susdu. Və baxışlarını onun gözlərindən yayındırmağa çalışdı.

—Bəs neçə gündür sən niyə belə kədərlisən?

—Sən Allah fikir vermə Əziz, yəqin bu sənə belə gəlir. Keçib gedər əzizim.

—Nurcan, sənin əhval-ruhiyyənin bu evdə hamıya təsir etdiyini bilirsənmi?

—Bu nə sözdür Əziz, mən qıymaram ki, siz mənə görə narahatçılıq keçirəsiniz. Məni bağışlayın bir də belə olmaz, Əzizim.

* * *

Təbiət ağ rəngli gəlinlik donunu yenə də əyninə geyinmişdi .

Hər tərəf nura qərq olmuşdu. Nurcan belə anları daha çox sevirdi. O təbiətin elə bu rəngdə qalmasını istəyirdi.

Ağ parıltılar bərq vurduqca, Nurcan balaca Nurayla Salehin əlindən tutub bu gözəlliyə tamaşa edir və sevinirdi. Nuray yerdən qar götürmək istəyirdi ki, tez əlini geri çəkib rəngi

qaçmış halda anasının üzünə baxdı.

—Ay ana, əlimi qar dişlədi — dedikdə Saleh ovucunda qar topasını bərk-bərk sıxaraq:

—Qar buz kimidi, Nuray yalan deyir. Mənim əlim istidi. Görürsən, qarı əridir — deyib qarı qolu gəldikcə uzağa tulladı və yenidən yerdən qar götürmək istədikdə Nurcan gödəkçəsinin qolundan sallanan əlcəkləri Salehin əlinə geyindirərək:

—Bax çıxartma, eşitdin, yoxsa xəstələnersən — deyib Nurayın əllərini ovucları arasına alıb hovxuraraq sinəsinə sıxdı. Sonra qırmızı əlcəyini əlinə geyindirib üzündən öpdü.

Dekabr ayının sonlarıydı, Şəfiqə arvad qızına dəymək üçün yol tədarükü görürdü. Qızının uşağı olandan gedib baş çəkmədiyinə görə evdə heç rahatlıq tapa bilmirdi. O, elə bu gün yola çıxmalıydı. Nurcan tərəddüd içərisində:

—Ana, bir söz desəm qəlbinizə toxunmaz ki?

Şəfiqə arvad:

—Qəlbə dəyən söz demək istəyirsən, məyər?

—Yox ay ana, Allah eləməsin amma.

—Hə, de görüm nə demək istəyirsən axı?

Nurcan udqunub qırıq-qırıq səslə:

—Ana, bəlkə bu gün getməyəsən Vəfagilə, onsuz da uşağın qırxı çıxmayıb.

Şəfiqə arvad tutulmuş halda duruxdu. Bir azdan qaşqabaqlı:

—Belə yerdə deyərlər biri-birinə uzaq səfərə gedirəm, o biri deyər ki, papağını ver mənə saxlayım, getdin bəlkə qayıtmadın.

Nurcan həyəcan içində:

—Yox ana, Allah eləməsin, mən elə demək istəmirəm. Sağ-

salamat get-qayıt. Dedim ki,- Şəfiqə arvad onun sözünü ağzında qoydu:

—Hə, nə dedim ki, dedim ki, bir dəfəliy de görüm nə demək istəyirsən axı sən? Uşağımın gözü yolda qalıb, ərviyi yanına salıb getmədiyən bəs deyil, mənə də göstəriş verirsən. Mənim kimi ana ölsün neçə vaxtdır ki, bir dəfə də olsun balamı gedib yoxlamamışam. Hələ bir sən də üstəlik deyirsən ki, getmə. Niyə görə qaynanası da başına çaxsın ki, səni itirib axtaran yoxdur. Pensiyamı gözləyirdim, aldım dedim gedim, bir uşağımın gözü yoldan yığılsın. Deməkdən ki, get, buna bir bax. Əlbəttə ki, xətrimə dəydin.

—Ana, məni bağışla mən özüm də istəyirəm ki, gedim Vəfani görüm. Vallah belə demək istəmirdim.

—Demək necə olur ki?

Nurcan pəşmançılıq hissi ilə susdu:

—Heç nə, deyə başını aşağı salıb divana çökdü.

Şəfiqə arvad aldığı şeyləri yerbəyer edib acıqla hikkəylə qapıdan çıxdı.

Nurcan qolları qoynunda onun ardınca baxıb köks ötürdü. Elə həmin gün, Şəfiqə arvadın getdiyi avtobusun qəzaya uğradığını söylədilər. Şəfiqə arvad bu qəza nəticəsində hər iki ayağının sınığı ilə xəstəxanaya yerləşdirilmişdi. O, ayıldıqdan sonra yol üstündə dediyi sözə görə gəlinini qınayırdısa da, elə o anda onun anası Minayə arvadın dediyi söz yadına düşərək xəyala daldı.

* * *

Lətifə Nuran

Qışın oğlan çağıydı, şaxta pəncərənin şüşəsinə nəfəsiylə toxunduqca, naxışlar salır, qeyri-adi göz oxşayan cizgilərlə insanın ruhuna xoş təsir bağışlayırdı. Nurcan ev-eşiyi yır-yığış edib, Nurayla Salehi yedirdib, içirdib yatırdaraq ərinin yolunu səbirsizliklə gözləyirdi. Şəfiqə arvadsa nəvələrinin əyninə jilet toxuyur, dodaqaltı zümzümə edirdi.

Nurcan:

—Anacan, Allah qoysa tezliklə sağalarsan, nəvələrinlə gəz-işərsən. Çox istəyirəm ki, o günü tezliklə görüm — deyib gözləri doluxsunmuş halda baxışlarını yayındırdı.

Şəfiqə arvad bunu sezmədi.

—Ay bala, xəstə tələsər, meyvə də vaxtında yetişər. Sən deyəndə sözünə baxsaydım, belə olmazdı.

—Əstafürullah ay ana, mən kiməm ki, sizə yol göstərəm. Allahın işidir. O gün ürəyimə nəsə dammışdı, ona görə dedim.

—Əziz harda qaldı, gəlib çıxmaq bilmir, nahar vaxtıdır.

—Harda olsa indi gələr.

Elə bu vaxt Əzizin səsi həyətdən gəldi.

—Ey, kim var, kim yox?

Nurcan pilləkənin üstündə dayanaraq

—Səndən başqa hamı burdadı. Əziz acından birtəhər olmadın?

—Bir təhər olmaq nədi, ölürəm, canavar kimi acmışam. Əlimi yuyub gəlirəm, nə bişirmisən?

—Plov, di tez ol.

* * *

Təbiət donmuşdu sanki. Hər tərəf ağappaq qar örtüyünə bürünmüşdü. Soyuqdan boz sərçələrin də səsi batmışdı elə bil. Ətrafı sakitlik bürümüşdü. Hava bəyazlaşdıqca qarın üzərinə qaranlıq çökürdü. Nurcan pəncərə önündə dayanıb, şüşənin üstünü örtən buzun naxışlarını əliylə silə-silə hıçqırıqla için-için ağlayırdı.

Həmişə olduğu kimi sübh doğanda və gün batanda üzünü göyə tutub düşüncələrə dalan Nurcan, heç vaxt belə qüssəli olmamışdı. Bu gün isə onun belə ağladığını görməyən Əziz evə daxil olduqda, Nurayla Salehin Nurcanın ayaqlarından tutub — ağlama ana, nolar ağlama — deyib özlərinin də ağladığını görüb heyrət içində gözlərinə inanmadı. O, cəld içəri keçib Nurayla Salehin qucağına götürüb üz-gözündən öpərək:

—Bu nə deməkdir, Nurcan? Uşaqlar niyə ağlayır, sən niyə ağlayırsan? Nə olub axı? Məni başa sal görüm. Bu evdə nələr olur axı?! — dedi.

Nurcan özünü itirmiş halda gözlərini silib:

—Heç, heç bir şey Əziz, nədənsə kövrəlmişdim. Uşaqları bilmirsən, ağlayanla ağlayırlar, gülənlə gülürlər.

Əziz hökmlə:

—Bəs sən niyə ağlayırsan? Mən səndən söz soruşuram.

O, uşaqları aparıb anasının yatdığı çarpayının yanında oturdu:

—Ana, bunların başını qarışdır — deyib tez də otaqdan çıxaraq Nurcanın yanına gəlib, yenidən soruşdu:

—Nurcan, məni incitmə, de görüm nə olub axı. Sən öz ərindən sirr saxlayırsan? Buna nə ad vermək olar, başa düşmürəm, - Nurcan əllərini üzündən götürüb Əzizin üzünə

kədərlə və həsrət dolu baxışlarla baxdı. Sonra:

—Əziz, mənim əzizim, bilirsən ki, səni həyatımdan çox istəyirəm.

—Bunun sənin ağlamağına nə dəxli var ki?

—Əziz, heç vaxt səndən etmədiyim xahişi yerinə yetirə bilərsənmi?

—O baxır xahişin nədən ibarət olmasına.

—Məni sevirsənmi?

—Əlbəttə ki,

—Onda mənim nə üçün ağladığının səbəbini soruşma — deyib ala gözlərini onun bütün varlığında dolandırdıqdan sonra başını onun köksünə sıxdı.

Əziz daha da narahatçılıqla:

—Nurcan, bu tamam başqa söhbətdi. Nə baş verdiyini mən nə üçün bilməməliyəm. Bu nə oyundur mənim başıma gətirirsən. Anamın bundan xəbəri varmı? Sən demirsən, o desin. Nurcan gözünün yaşını silə-silə:

—Yox, yox Əziz! Anan heç bir şey bilmir. Bunu mən səndən xahiş edirəm ki, məndən soruşma. Özünü, məni kədər-ləndirmək istəmirsənsə soruşma, yalvarıram.

Əzizin narahatçılığı getdikcə şübhəylə əvəz olunduqca, daha da hövsələdən çıxır, getdikcə kəskinləşirdi.

— Sən bunu mənə deməlisən, Nurcan. Sənə olan sevgimi ümüdsüzlüyə, inamsızlığa gətirib çıxarırsan.

—Yox, yox Əziz, səni sevirəm, eşidirsən, özü də ilahi bir eşqlə.

—Əgər belədirsə məndən saxladığın nədir axı? Çox müəmmalısan Nurcan, nədir ürəyində saxladığın? Məni heç zaman

hissiyatım aldatmayıb. Mənə hərdən başqa bir insanı xatırladırısan. Mən səninlə söhbət etdiyim zaman sən özün olmağa çalışırısan. Bütün bunları mən hiss edirəm və gözümdən yayınmır, Nurcan, yayınmır!

Nurcan onu başa düşür və bu söhbəti necə izah edəcəyini ani olaraq ağılından keçirirdi. O, peşmanlıqla, ümitsüzcə, Əzizin üzünə tamaşa edib, bir qədər susduqdan sonra yorulmuş halda başını onun köksünə söykəyərək dedi.

—Məni sevirsenmi?

—Əlbəttə sevirəm, Nurcan.

—Mən də səni sevirəm Əziz, özüdə sonsuzluğa qədər və bu həyatı da sənə görə sevirdim.

—Mən də Nurcan, mənim həyatımın mənası sənsən və mənim balalarımıdı.

Nurcan pıçıltı ilə:

—Məni itirməkdən qorxmursanmı, Əziz.

O çəşmiş halda:

—Bu nə sözdü Nurcan, nə üçün belə deyirsən

—Çünki, bu bir sirdir. Əgər mən öz sirrimi sənə açsam sən onda məni əbədi olaraq itirəcəksən.

O, yenə də heç bir şey başa düşməyərək Nurcanı özündən kənarlaşdıraraq:

—Axı səni nə üçün itirməliyəm ki, bu nə sözdü Nurcan? Bəlkə sənə hədə-qorxu gələn var. Məni əməlli-başlı başa sal görüm.

Nurcan hövsələsi daralmış halda:

—Yox, yox Əziz bir halda ki, sən məni başa düşmək

istəmirsən bu sirri sənə demək məcburiyyətindəyəm. Məni qucaqla Əziz, bərk-bərk qucaqla. Səni sevirəm Əziz. Səninlə ömrümün sonuna qədər beləcə qalmaq istəyərdim. Amma əfsus.

Sonra o, bir anın içində onlara hiss etdirməyərək, — qapının kənarında Nurayı, Salehi, sonra isə anasını həsrət dolu baxışlarla süzüb oxşayıb yenidən Əzizin yanına qayıtdı.

Əziz nə baş verdiyini ağına sığışdırma bilmir, hərislik və ehtirasla Nurcanın ondan saxladığı sirri eşitmək və rahat olmaq istəyirdi. Nurcan onun əllərindən tutub, gözünü onun gözlərinə zilləyərək göz yaşını içində dedi:

—Əziz, mənim əzizim məni bağışla. Bu gecə göy üzünə qan ağlayacaq, Müqəddəs ruhlar zəncirlənəcək. Qan gölü yaranacaq. Günahsız insanların qanı axıdılacaq. Yer üzünə belə gələcək, Əziz. Və sonu bilinməyən müharibə başlanacaq. Şərlə keyirin müharibəsi kimi. Bu qan çox axıdılacaq Əziz, indisə məni bağışla Əziz, səni əbədiyyətə qədər sevcəyəm.

Əzizin səbri tükənmiş halda:

—Sən nələr danışırısan Nurcan? Bunu sənə kim deyib axı, sən niyə gedirsən? Hər şeyi açıq danış.

Artıq Nurcan ona qulaq asmırdı.

—Sən məndən bu haqda soruşmayacağına söz vermişdin. Nə isə, indi mən cəzalanmış bir varlığam. Bu mənim sirrim idi. Mən bir mələk idim. Mənim dualarımdan, yalvarışlarımdan sonra, Allah məni yer üzünə insan cildində göndərdi. Mən sözümə sadıq ola bilmədim. Sübh doğanda və gün batanda İlahi varlığın nuruyla baş-başa qaldığım anlarda özümün həm də bu dünyanın xəşbəxt bir insanı olduğumu düşünürdüm. İnsan kimi

yaşamaq istəyirdim, Əziz. Mənim əzizim. Amma insan kimi yaşamaq çox əzablıymış, çox əzablı. Məni qucaqla Əziz, bərk-bərk qucaqla, mənim Əzizim.

* * *

Bir azdan o yuxudan ayılmış kimi, ətrafa nəzər saldıqda, onun canından artıq sevdiyi Nurcanı gözləri önündə qeyb olduğunu görəncə, dizi üstə çöküb iki əlləri ilə başını tutub hönkürtü ilə ağladı. O, Nurcan deyə yumruqlarını yerə döyəcləyərək.

—Allahım nə üçün belə etdin, axı? deyirdi — günahımız nə idi.

* * *

O gecə, qarlı çovğunlu qış gecəsi külək bayquş kimi ulayırdı. İblis yer üzünə bəla kimi enmişdi. Göydən yağan qar, yer üzündə qan rənginə boyandıqca, insanlar heyrət içində bu anı seyr edirdilər. Təbiət al qan rənginə boyanırdı. Dünya günah içindəydi...

7 oktyabr 2007

QİSAS

Günlərimi vərəqləyir, talehimin
rüzgarı...
oxuyuram alın yazımı...
gözlərimin işığına...
Doğmur günəş ömrümün,
qaranlığına.
Ayağımın altında inildəyir
ürəyim,
qan damarları, ağılımdan
asılan ümidlərin ardınca
yüyürür
Eehey... əzablarım
siz kimsiz
diz çökürəm qarşınızda
qismətimin səhrasına
yağır göz yaşlarım
yüyürür ürəyim
ayaqlarımın altını yandırır
şoran torpaq
ağarır yer üzü
gözlərimə çəkilir keçdiyim

yolların qırmızı
hərifləri...
nəfəsim ruhuma dönür
göz yaşlarım adını yazır,
və bir söz yazıram,
ölmüş ümidlərin adına...

Gülnar neçə gün idi ki, özünə yer tapa bilmirdi. O, hirsini, acığını uşaqların üstünə tökür, yerli-yersiz döyürdü. Yeri gələndə də əlinə keçən qab-qacağı yerə çırpıb sındırır, ürəyi yenə də soyumurdu. Hərdən də başı evə sığmayaraq uşaqlarını da götürüb anasıgilə yollanırdı.

Səid işdən yenicə qayıtmışdı. O, pilləkənlərin üstünə qoyulmuş kağız parçasını götürüb oxuduqdan sonra, yorğun-yorğun yerə çökərək pilləkənin üstündə oturdu. Başını əllərinə söykəyib öz-özünə dedi:

—İndi mən nə edim, bu itin balasını gedib anasıgildə salım təpiyimin altına ki, yenə bu nə oyundu çıxardırsan?

O, bir qədər daşın üstündə oturub fikirləşdikdən sonra yaxınlıqda yaşayan anasıgilə gedərək, gecəni orda qalacağını deyib yeyib, içmədən yataq otağına keçdi.

Gülnar getdiyi gündən bir həftə olardı ki, keçirdi.

Səidin səbri tükənmiş halda:

—Bunun fikri deyəsən mənim balalarımı qapılarda böyütməkdir. Onu da öləndə görəcək, — deyib evdən çıxdı. O, qayınanasıgilə gəlib çatdı. Qapıdan həyəətə girdikdə, Gülnarın həyətdə palaz yuduğunu görüb vəhşicəsinə çığırdı.

—Mənim uşaqlarım hanı? Evə niyə gəlmirsən? Qapılarda hambulıq eləmək keçir könlündən?!

Gülnar ərinin dəlisov, həm də söyüşcül olduğuna görə, qonşular eşitməsin deyə dodağının altında:

—Hambal niyə oluram, atamın evidir iş görürəm, — dedi.

Səid:

—İndi nə demək istəyirsən, sənin xaraban yoxdur, mənim uşaqlarımı yetim kimi ardınca gəzdirirsən!?

Gülnar:

—Yetim niyə olur ki — dedi qorxa-qorxa. Gülnarın bu sözü deməyə cürəti çatdı. Səidin gözləri kəlləsinə çıxmış halda onun üstünə yeriyib Gülnarın əlindən palaz yuduğu pol ağacını alıb qolu gəldikcə uzağa tulladı. Sonra:

—Tez ol, di get uşaqları geyindir, düş qabağımıza gedək — deyib hirsli soyumuş kimi dayandı.

Gülnar özündə cəsarət toplayaraq — dedi:

— Bilirsən Səid mənim geri dönmək fikrim yoxdur. Bezmişəm hər şeydən. Yaşamaq istəmirəm səninlə. Çıx get Səid.

Səid özündən çıxmış halda:

—Sən nə dedin, yaşamaq istəmirsən. Mənim gözlərimin ikisi birdən aydın. Cəhənnəmə ki, yaşa. Elə isə uşaqlarımı ver aparım, sən də qal dədənin xarabasında. Amma elə bilmə ki, bu sənə ucuz başa gələcək ha, — deyib evə çıxdı.

Günorta olduğundan, Gülnar balaca Zaurla Əminəni yedizdirib yatırmışdı. Anasının işdə olduğuna və atasının qonşu kəndə iş dalıycan getdiyinə görə, evdə tək qalan Gülnar indi nə edəcəyini bilmirdi. Bir azdan pilləkənlərlə düşən Səid, hələ də yuxulu olan uşaqların əllərindən bərk-bərk tutub darta-darta küçə qapısına tərəf addımlayırdı. Gülnar bunu görüncə qorxudan bir addım belə yerindən dəbərməyərək tək-cə bu sözü deyə bildi:

—Mən səndən ayrılacağam Səid, özü də hökumətin əliynən. Uşaqlarımı o anda səndən alacağam. İndi get, nə istəyirsən elə də et!

Səid elə bunu eşitmişdi ki, geri dönərək Gülnarın saçlarından tutub yerlə sürüdü. Sonra onu o ki var döydü. Uşaqların və

Gülnarın səsinə gələn qonşuları söyərək qapıdan qovdu. Sonra o var gücü ilə qışqıraraq:

—Düş qabağma, məni heç kəslə hədələmə Gülnar — dedi.

Gülnar ağız-burnunun qanını yuyaraq, bayaqdan ana-ana deyə çığırışan uşaqlarının əlindən tutub, Səidin qabağına düşərək onunla bərabər qapıdan çıxdı.

* * *

Avqust ayının sonu olmasına baxmayaraq, günəşin istisi yeri, yurdu yandırırdı. Gülnaz arvad yenicə həyəətə girmişdi ki, onun ardınca gələn qonşunun gəlini Nailəni görüb:

—Nə var, nə yox ay Nailə, səndən nə əcəb, qaynanan necədir?

Nailə həyəcan içində o tərəf, bu tərəfə nəzər salıb:

—Çox sağ olun, Gülnaz xala, yaxşıdır, - dedi astadan.

—Gülnaz xala, Səid gəlib Gülnarı apardı.

Gülnaz arvad əvvəl nə deyəcəyini bilmədi. Sonra isə

—Bu qızın ipinin üstünə odun yığmaq olmur. Nə oldu, bəs getmirdi — deyə əsəbi halda:

—Qoy getsin, o gədə onu öldürməsə əl çəkən deyil — deyib gələrək əvvəl islaq palaza, sonra qonşusunun gəlini Nailənin üzünə baxdı.

Gəlin daha bir söz deməyə qorxub:

—Məni bağışlayın Gülnaz xala, dedim ki, biləsiniz. — deyib tez də geri döndü.

Gülnaz arvad elə həmin gün qızının necə döyülüb söyüldükdən sonra, məzlumcasına balalarının əlindən tutub getməsini qonşulardan eşidincə, çarəsiz halda susdu.

* * *

Bahar ömrünün son günlərini yaşayırdı. Hava gah sərin, gah

soyuq, gah da isti keçirdi. Bu anlarsa sanki, ömrünün durğunluq dövrünü yaşayırdı təbiət.

Anba-an halbahal olan rüzgar sağa-sola baş alıb gedir, yerini yurdunu-itirmiş adamlar kimi hərdən də yerində dayanaraq nəfəsi tənğışırdi.

Vaxtı ilə Gülnarın anası ilə Səidin anası rəfiqə olduğuna görə, valideyinlərinin sözünü yerə salmamaq məcburiyyətində qalsalar da Səidlə Gülnar bu evliliyə razı olmamışdılar. Ancaq ailənin sonunun nə ilə nəticələncəyinin fərqi varmadan iki günahsız körpə dünyaya gəlmişdi.

Gülnar bu evə gəldiyi ilk gündən Səidlə yola getmirdi. Hər şeyə görə xırdaçılıq edib, danışan Səidin xasiyyəti kəskinləşdikcə, bir yerdə yaşamaq dözülməz olurdu.

Səidin bir başqa qadınla gəzməsindən xəbəri olmasa da, son günlər etdiyi hərəkət və davranışları Gülnarın şübhələrinə səbəb olurdu. Səidin vəhşi təbiəti olmasına baxmayaraq, ürəyinin təmizliyi, uşaqlarını sevməsi bəlkə də bu ailəni qoruyub saxlayırdı.

Səidin anası Xavər xala isə oğlunun hər bir hərəkətinə haqq qazandırırırdı.

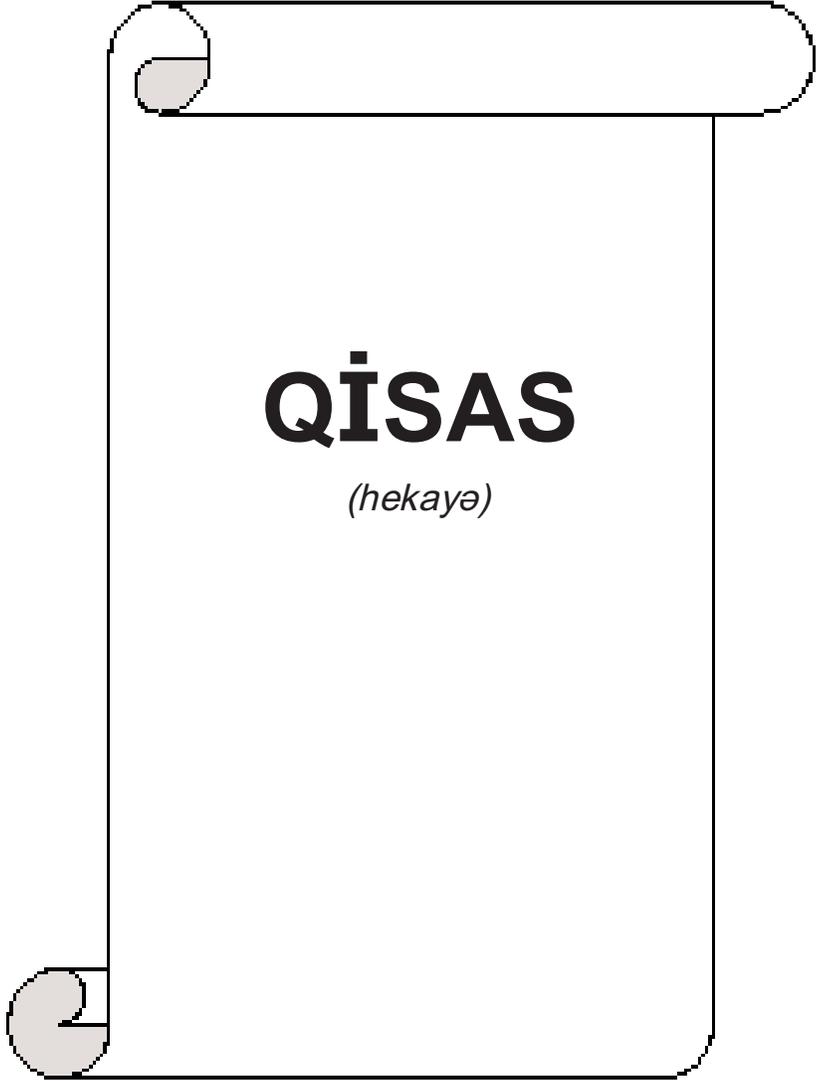
—Kişi necə olmalıdır ki? İşləyir, alır, gətirir, daha nə etməlidir ki? yola versində. Hər sözünü söz eləməsin — deyirdi.

Gülnar cavabında:

—Allah kəssin belə günü, güzəranı. Günüm qara, əppəyim də ki, paradır. Bir tikə çörək verir, onu da bəbəyimdən gətirir — deyirdi.

Gülnarın anası isə, qızını öz əlləriylə bədbəxt etdiyinə görə, hər gün özünə qarğayır, onunla bacara bilməyəcəyini görüb kəsilə-kəsilə qalırdı.

Nəvələrini çox istəyirdi. Gülnaz xala onların atasız böyüməsini də istəmirdi. Lakin qızının həyatı və çəkdiyi müsi-

bətlərə dözə bilmirdi. Bir kəlmə xoş söz danışmaq qabiliyyəti

olmayan Səid, özündən razı halda:

—Sən onu bilməlisən ki, mənim əlimdən canını qurtara bilməyəcəksən Gülnar. Əgər buna cəhd etsən belə, özünü ölmüş bil, — deyirdi.

* * *

Sentyabr ayının on beşi idi. Gülnar qızının əlindən tutub məktəbə aparırdı. Əminə bu il birinci sinfə qədəm qoyurdu. Onun sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Ağ çiçəyə bənzəyirdi Əminə. O, sevinc, həm də təlaş içində:

—Ana, sən də mənim yanımda qalacaqsan, - dedi.

Gülnar:

—Qızım böyük qızsan. Səni məktəbə aparıram. Hamı necə, sən də elə. Kim anasıyla birgə oxuyur ki? Hələ birinci gündür, bilmək olmaz. Bəlkə də deyəcəklər ki, bir saat oturun gedin.

Əminə inadkarlıqla üz-gözünü turşudub:

—Eey ana, bəs sabah necə olacaq?

—Sabahdan səni gətirib məktəbə qoyacam. Sonra da dərs qurtaran vaxt gəlib aparacağam. Hə gəlib çatdıq — deyib məktəbin həyətidə keçirilən şənliyə və izdihama qatıldılar.

* * *

Həmişə olduğu kimi Gülnaz qızını məktəbə aparıb gətirir və evdə olan söz-sova əhəmiyyət vermir, ərinin hara gedib gəldiyilə belə maraqlanmırdı.

Yağışlı payız təbiətin ab-havasını dəyişmişdi. Bu dəfəki yağmur torpağın ətrini ətrafa səpələdikcə, rüzgar qanadlarında bu rayihəni hər tərəfə yayırdı. Beləcə insanın ruhunu oxşayırdı payız.

Gülnar evin astanasında bu anı seyr edə-edə:

—Görəsən Əminəyə soyuq olmaz ki, — deyib onun jaketini götürərək çətiri başına tutub, pilləkənlərlə aşağı endi. Elə bu vaxt ərinin su içində gəldiyini görüb.

—Gəl-gəl paltarını verim dəyiş. Sonra mən gedim uşaq qaldı məktəbdə, deyərək geri döndü.

Gülnar ərinə paltar verdikdən sonra çay süzüb Əminənin dəliycan məktəbə yollandı.

O məktəbdə sinif otağının qapısını açanda, uşaqların çoxdan getdiyini deyən xadimənin səsi onu bir andaca çaşqın hala saldı.

—Bəs Əminə, mənim qızım, axı bu gün onların üç dərsi vardı. Neyçün tez qurtarıb — soruşanda xadimə yeri süpürə-süpürə:

—Başa düşə bilmirəm, bunun uşağının burda olmamasına nə dəxli var ki?

Gülnar gözləri hədəqəsindən çıxmış halda:

—Mən də bunu səndən soruşuram.

Qadın qaş-qabağını tökərək:

—Ona mən neyləyim ay qız, sənin uşağın yoxdu deyə mən günahkaram. Vaxtında gəlib aparaydın da — deyib dəhliz boyu yeyin addımlarla uzaqlaşdı.

Gülnar dəli olurmuş kimi sinif otaqlarının qapılarını bir-bir açıb baxır, direktorun otağına tərəf yüyürdükdə, xadimə:

—Ay qızım, aşağı siniflər çoxdan çıxıb gedib a bala, sən direktoru neylirsən. Bir uşağının müəllimindən soruş, o bilər, — dedi.

Gülnar nəfəsi tövşüyə-tövşüyə Əminənin müəlliminin nömrəsini cib telefonundan yığıb soruşdu:

—Şəmsiyə müəllimə, siz getmisiz? Bəs Əminə hanı? Ola bilməz, onu kim apara bilər ki? Mən sizinlə görüşüb danışmaq istəyirəm. İndi mən Əminəsiz evə necə gedim? Tez gəlin məktəbə, mənim ürəyim partladı.

Qadın yenə ona yaxınlaşaraq:

—Nə xəbər var ay qız, uşağı kim aparıb ki?

Gülnarə hönkürtü ilə əllərini üzünə tutub ağlayaraq:

—Bilmirəm, bir qadın gəlib deyib ki, xalasıyam, ver aparım.

—Yəqin ki, xalası aparıb da, bir soruş ay qız, özünü niyə öldürürsən?

Gülnar əllərini dizlərinə çırpıb:

—Onun xalası yoxdur, evin tək qızıyam mən. Hardan olacaq onun xalası, — dedi.

Qadın:

—Bəlkə nənəsi olub, bibisi olub, özünü toxtaq tut, ay bala.

—Gülnar tez gözünün yaşını silib, anasigilin telefonunu yığaraq soruşdu. Sonra yenə də ümüdsüzcəsinə yerə diz çöküb qışqıraraq:

—Yox-yox-yox, onlarda deyil mənim balam, Ay Allah görəsən mənim qızımın başına nələr gəlib. İndi mən nə edim, hara gedim axı? — deyib ağlayırdı. Heç yarım saat keçməmiş Xavər arvadla Səid gəldi. Onların ardınca Əminənin müəliməsinin məktəbə daxil oldu .

Əminənin elə həmin gün, naməlum qadın tərəfindən xalasının adıyla aparıldığını bilib, Gülnarın əli yerdən—göydən üzüldü. Elə həmin gündən də cinayət işi açılsa da heç bir nəticə vermirdi. Bu hadisənin üstündən bir il idi ki, ötürdü. Gözəlliyi ilə hamını heyran qoyan Gülnarı görəndə indi tanıyırdı. Qəmdən-qüssədən, al qırmızı yanaqları solub, saralmış, gözlərinin altı kölgə salmışdı.

Səidsə həmişə olduğu kimi, Gülnarı döyür təhqir edir, Əminənin onun üzündən itdiyini deyirdi. Gülnar isə həyatının acı günlərini düşünmək belə istəmir, qızının həsrəti ilə yanıb yaxılırdı. Səid sistem işçisi olduğundan bütün qayda-qanunları bilir, bu işin heç də təsadüfən olmadığını başa düşürdü. Məqsədli şəkildə baş verən bu cinayət onun bütün fikirlərini alt-üst edir, şübhələr bir anda olsa onu rahat buraxmırdı. Bu hadis-

ənin onun başına nədən gəldiyini başa düşməyə çalışırdı. Yaddaşını vərəqlədikcə ötən anlar gözlərinin qarşısında canlanırdı.

—Sən mənim ərimi öldürdün, Səid, elə bilmə ki, bu qan yerdə qalacaq. O gicgahlarını ovucları arasında ovuşdura-ovuşdura, fikirləşdikcə, hafizəsində canlanan səslər lent kimi ötüb keçir, onun bütün rahatlığını əlindən alırdı.

—Sən mənim həyatımı alt-üst etdin Səid. Axı mənim nə günahım vardı, mənə niyə bu qədər əzab verirsən. Məni el içində rüsvay etməklə nə demək istəyirsən? Məndən əl çək Səid, əgər belə olmasa sənin üçün pis olacaq. Məni rahat buraxmasan sənin başına iş açacağam.

O papirosu əlləri əsə-əsə dayanmadan dalbadal sümürərək tüstüsünü sinəsinə çəkilib köks ötürür, gözləri yaşla dolaraq ah çəkib, düşüncələrə dalırdı.

—Səid mənim adımlı ləkələməklə nə qazanacaqsan axı? Bu yola sən özün məni təhrik etdin. İndisə paqonlarına güvənirsən. Mənə qarşı haqsızlıq etmə. Allaha and içirəm ki, səndən nə vaxtsa qisasımı alacağam.

—Səid düşünürdü:

—Axı bu kim ola bilər? Bəlkə, yox-yox. Keçmişini geri döndərmək, bu mümkün olan iş deyil. Bu çox qorxuludur. Onda hər şeyin üstü açılır. Bəs Əminənin günahı nəydi. O ki, körpəydi. İndi mən nə edirəm? Bunu kimə deyim axı. Əgər mənim keçmişim haqda bir adam bilsə, onda mən işimi, həyatımı belə itirmiş olacağam. Bəs əvəzində qızım qayıdacaqmı? Əsla yox. Kim özünü mənim kimi oda atar. Yox bunlar hamısı boş fərziyyədir, xülyadır. Bəs mənim qızım?! Görəsən onun başına nələr gəldi, aman Allah sağdımlı, ölübmü.

—Səid vicdanının səsinə qulaq asdıqca, hara gəldi başını götürüb qaçmaq istəyir, bunun da mümkünsüz olduğunu anlayıb

susurdu.

* * *

Xavər arvad qızı Kəmalənin ad gününə aldığı tozsovuran maşınını, Səidin jiqulisinə qoydurub özü də oturduqdan sonra:

—Gedək sənin xanımzadəni də götürək. Allahından bizi qanlı görür. Elə bil ki, onun başına müsibəti biz gətirmişik, — dedi.

—Səid oğlu Zaurla birgə Gülnarı da götürüb geri döndü.

Kəmalə Səiddən üç yaş balaca idi. Onun otuz beş yaşı tamam olurdu. O Səiddən əvvəl ailə qurduğuna görə onun iki oğlu məktəbə bir qızı isə bağçaya gedirdi. Kəmalə evin axıncı oğluna getdiyinə görə evin sevimlisi kimi əziz tutulurdu. Bir sözlə, Kəmalə olduqca xoşbəxt bir ailənin gəliniydi.

Onlar Kəmalənin ad gününü qeyd edib geri dönərkən, Kəmalə:

—Gülnar, sən nə vaxta qədər bir uşaqnan oturacaqsan. Qoy biri də olsun, ay qız, deyəndə:

Gülnar köks ötürərək:

—Eh, Kəmalə, sən heç bilirsən nə danışırsan? Əminədən sonra mənim bütün həyatım alt—üst oldu. Hər an ürəyim sək-səkədedir. Uşağımı axtarıram. Düşmənimin olduğunu fikirləşincə, hər şeydən xoflanıram. Bundan sonra dünyaya uşağımı gətirəcəyəm? — deyib onun ümitsiz gözləri yaşla dolaraq acı-acı gülümsündü. Kəmalə söz tapa bilmədiyini görüncə susdu.

Yayın yeri yurdu yandıran istisi üç ay olardı ki, insanları iflic vəziyyətə salmışdı. Torpaq təndir kimi yanırdı sanki. Kənardan baxanda elə bil ətrafa od səpələnirdi.

Burda yaşayan insanların qədim inanclara görə adət-ənənələri vardı. Ay tutulanda Ayət namazı qılınar, qab-qacağı bir-birinə vurar, dəmiri-dəmirə döyərək səs salar, dualar oxu-

yaraq ayın tez açılmasını Allahdan diləyərtilər. Yağışın yağmadığı, günəşin yeri-yurdu yandırdığı əkin, biçin sahələrinin susuzluqdan yandığı bir vaxtda, isə boş bir quyunun qapısını açar, dualar oxuyardılar. Yağışın yağmasına görə hər kəsin gücü çatdığı qədər sədəqə verər, qurban kəsərdilər.

Bu gün də belə günlərdən biri idi. Hamı kimi Gülnar da evdən nəzir-niyaz çıxararaq Allaha dua edir, onsuz da heç bir şeyin ona rahatlıq gətirə bilməyəcəyini bilsə də, yanan ürəyinin sərirləşməsini diləyirmiş kimi, kənd camaatının yanında dayanıb üzünü göyə tutaraq tamaşa edirdi.

Bir neçə saat belə davam etdikdən sonra, göyün üzü getdikcə tutqunlaşırdı. Ara-sıra buludlar özünü əks etdikcə, kənd camaatının sevincinin həddi-hüdudu olmurdu. Gülnarın da səsi onların dualarıyla birgə yüksəlirdi.

Elə həmin axşam göyün gurultusu yağacaq yağışdan xəbər verirdi. Belə də oldu, üç gün ara vermədən yağın gurcat leysan səngimək bilmirdi. Kənd camaatı lilin, palçığın içində batıb qalmışdı. Bununla belə bağ-bostanın doyunca su içməsinə sevinir, şükürlər edirdilər. Qaydaya görə kifayət qədər yağış yağdıqdan sonra açılan quyunun ağzını kənd ağsaqqallarından biri Allaha dualar etdikdən sonra bağlamalıydı. Kəndin nurani, dili dualı dindar ağsaqqalı Davud kişi uşaqların köməkliyi ilə quyunun qapısını örtmək istədikdə, uşaqların qorxu içində geriyyə çəkildiyini görüb irəli yeridi. Suyun üzərində, uşaq paltarının sklet üzərində oynadığını görüb:

—Allah sən özün saxla,- deyib durduğu yerdə səndələdi.

Elə həmə gün bu xəbər ildırım sürəti ilə kəndə yayıldı. Bu hadisədən bir neçə gün keçdikdən sonra istintaq işi qaldırılaraq cinayət işi açıldı. Uşaq skletinin və paltarının, Səidin qızı Əminənin olduğu aşkarlanınca, hər kəsin şok vəziyyətində qalması, bu cinayəti törədən şəxsin də elə kənd adamlarından

birinin olduğuna əminlik yaratmışdı.

* * *

Qarlı-çovğunlu qış günlərindən biri idi. Sazaq yeri yurdu yandırdığından torpağın sinəsi cadar-cadar olmuşdu.

Çox götür-qoy etdikdən sonra, ərinin öldürüldüyünü xəbər vermək üçün İlahə məntəqəyə üz tutdu. İlahə xanımın iddiasına əsasən istintaq işi qaldırıldı. Uzun araşdırmalardan sonra, elə qadının özü də məsuliyyətə cəlb olunaraq, sorğu-sual edildi.

Rəis:

—Siz iddia edirsiniz ki, ərinizi Səid öldürmüşdür. Bəs nə üçün hadisə baş verdiyi vaxtda bunu xəbər verməmişiniz? Bunu nəylə izah edə bilərsiniz?

İlahə:

—Yoldaş rəis, mən bu haqda vaxtı ilə sizdən qabaq işləyən rəisə şikayət edib bildirmişdim. Əfsuslar olsun ki, heç bir orqan tərəfindən bu işə baxılmadı. Məsuliyyətsizliyin nəticəsi olaraq iş gəlib bu yerə çatmış və ört-basdır edilərək bu iş nəyəsə görə bağlanmışdır. Elə bu yerə çatması yenə də mənim sizə müraciət etməyimə səbəb olmuşdur.

Rəis:

—İndi siz hansı əsasa görə deyə bilərsiniz ki, ərinizi Səid öldürüb? Bəlkə siz ona şər atırsız. Heç bilirsiniz yalana, şərə görə sizi nə gözləyir?

İlahə:

—Yox, mən nə onu şərləyir, nə də yalan danışırım. O, mənim ərimin ən yaxın dostu, sirdaşıydı. Bizə gəlib gedirdi. Bir gün ərim evdə olmayan vaxt Səid bizə gəlmişdi. Ona həmişə olduğu kimi yer göstərdim. Ərimin tezliklə gələcəyini deyib onunla söhbət etdim. Birdən o, nəsə fikirləşirmiş kimi, ayağa durub mənə tərəf gəldi, əvvəl heç nə başa düşə bilmədim. Sonra

isə mənə təzyiq göstərərək qollarımdan tutub ağzımı bir əliylə qapayaraq, yataq otağına apardı və məni onunla yatmağa təhrik etdi. Mən ona nə qədər müqavimət göstərmək istəsəm də bacarmadım. Elə bu vaxt, bir yaşlı körpəm ağlamağa başladı. ◻rim işdən gələndə uşağın səsini eşidib yataq otağına daxil olanda Səidlə məni bir yataqda gördükdən sonra gah mənə, gah da ki Səidə zərbələr vururdu. Bu zaman Səid ona atəş açdı. Mənim ərim elə həmin anda yerindəcə keçindi.

Rəis:

—Sizin vəkiliniz varmı, buna şahidlik edən kimsə varmı? Bəlkə bunu siz özünüz istəmişdiz.

İlahə:

—Yox-yox, Allaha and olsun ki, yox.

Rəis:

—Bəs hansı səbəbə görə bunu indi deyirsiniz? Sizin dediyiniz sözlər heç bir məntiqə uyğun gəlmir. Siz kimi aldadırsız? Ərinizin ölümündə günahkar siz özünüzsünüz. Əgər bu hadisə olmasaydı, əriniz dediyiniz kimi, bu faciənin qurbanı olmazdı. Yaxşısı budur ki, hər şeyi olduğu kimi danışın.

İlahə:

—Mən bütün olanları olduğu kimi dedim, rəis. Başqa deyəsi sözüm qalmadı.

Rəis:

—Əsaslar gətirmədiyinizə, üstündən bir neçə il ötdüyünə görə və qaldırdığınız iddiaya əsasən Səid günahkar sayılmır. Bu cinayətin aşkarlandığı günə qədər və ərinizin doğrudan da kimin tərəfindən öldürüldüyünü bilənə qədər. Siz özünüz məsuliyyətə cəlb olunursuz.

İlahə:

—Yəni necə?

—Ekspertiza aparıldıqdan və nəticəsi təyin olunduqdan

sonra.

İlahə:

—Yox, rəis, mən belə istəmirəm.

Rəis:

—Sizi başa düşə bilmirəm. Nə demək istəyirsiniz, yazılı surətdə bildirin. Mühakimə qurtardı. İlahə onun son sözünü eşidən kimi yalvararaq:

—Yalvarıram, məni dinləyin mən artıq heç bir şey yazmaq iqtidarında deyiləm dedi.

Rəis:

—Mühakimə qurtardı — deyə sərt cavab verdi.

* * *

Xavər arvadla Gülnar Səid haqqında iddia qaldırıldığını bildirdi. Onun başına gələn bu işin, düşmənçilik zəminində olduğunu deyərək, götür-qoy edirdilər.

Xavər arvad:

—Burda kiminsə əli var. O körpənin başına gətirilən müsibət, indisə şər. Bunların bir-birilə bağlılığı var. Yoxsa ki, bu iş elə belə şeydən baş verməzdi. Ay Allah, axı biz kimə mərdi-mazarçılıq etmişik. Mənim oğlumun nə günahı vardı ki, başına belə müsibətlər gəlir?

Gülnar:

—Ana, Səid milis işçisidir. Mənim ürəyimə hər şey gəlir. Məsələn hansısa cinayətkarın işi ola bilər. Bunların işi, onsuz da ölüm-dirim işidir. Nə bilmək olar axı.

Xavər arvad:

—Yox ay qızım, dünya dərəbəylik döyül ha. Mən bilirəm, o qadına kimsə pul verib gözü götürməzlikcə bu işi gördürüb.

Gülnar:

—Araşdırmalar aparılsa necə?

Xavər arvad:

—Allah eləməsin, nədir deyirsən mənim oğlum, özü də sistem işçisi belə bir cinayət eləyəcək? Əstəğfürullah de. Əşədəmbillah bu iş qurmadı. Yoxsa bunu vaxtında deyərdi də, qancıq.

Gülnar:

—Ana, istintaq günü mən də getmək istəyirəm.

Xavər arvad:

—Sən otur yerində, nə işin var orda. Sənin ərini tanıyırlar, adımız, hörmətimiz var.

Gülnar:

—Getmək istəyirəm ana, ürəyimə əlli fikir gəlir.

—Ağzını xeyirliyə aç ay qız. Düz deyiblər elə düşməən ocaq başındaymı — deyib Xavər arvad gözlərini süzdürdü.

* * *

Məhkəmə prosesi başlamışdı. Bu gün İlahə hər şeyi təfərrüatı ilə deməliydi. Çünki buna müstəntiqin tələbindən savayı özü də qərar vermişdi.

Zalda Səidlə birlikdə anası, Gülnar, qaynanası, və qohumları da əyləşmişdilər.

İlahəyə söz verildikdə o qorxaq nəzərlərlə zalda oturanların, sonra isə Səidlə Gülnarın üzünə baxıb söz demək üçün irəli yeridi.

Müstəntiq:

—İlahə xanım, siz iddialarınızı yazılı surətdə təqdim etməliyiniz. Sonra isə şifahi surətdə təsdiq edib bu hadisənin hansı zəmində baş verdiyini və sizin nədən bunu indi iddia

etdiyinizi bildirməlisiniz.

İlahə olan hadisələri yenidən danışdıqdan sonra, sonda nədən bunu indi iddia edirsiniz deyən müstəntiqin və zalda oturub ona nifrətlə baxan Səidin üzünə baxaraq dedi:

—Mən ona demişdim ki, nə vaxt da olsa səndən qisasımı alacağam, Səid. Elə buna görə də, illərlə çəkdiyim acıları, ərimin gözü qarşısında mənim başıma gətirdiyi müsibəti bir an belə unuda bilmir, qisas hissiylə yaşayırdım. O mənim sirin həyatıma zəhər qatdı. Özünü ələ verməyərək gözlərimin önündə gəzdi. Ona qarşı olan nifrətimlə bu acını ona daddırmaq üçün içimdə belə bir cinayətə hərislik hissini baş qaldırmasına səbəb oldu. Düşündüm ki, əgər mənim ərimin qanı haqsızlığın hüquqsuzluğun qurbanı olaraq ört-basdır edildisə demək, mənim də etdiyim cinayət sorğu-sualsız olaraq qalacaqdır. Lakin möhtərəm hakim, mən heç bir vaxt Allahın olduğunu unutmamışam. Qayda-qanunun aliliyinə inanmasam da, ilahi qanunun nə vaxtsa kimin nə etdiyini qarşısına çıxaracağına əmin olmuşam.

Elə bu məqsədlə də mən bu iddianı qaldırmağı qərara alaraq bunun mənim də övladımın qarşısına çıxacağından ehtiyat edərək qərara gəlmişəm. Bir ana kimi acı çəkməyin nə olduğunu bilib son olaraq deyirəm. Səidin qızı Əminənin ölümündə günahkar mənəm. O, gün gözümlü qan örtmüşdü sanki. Onun ürəyinə dağ çəkmək və bu acını ona daddırmaq istəyi ilə Əminəni müəlliminin əlindən xalası olduğumu deyib alaraq, elə həmin günün gecəsi uşağı quyuya atdım. Bu çox ağır olsa da mən bunu etdim. Çünki bu qisasın qiyamətə qalmasını istəmirdim.

İndi isə möhtərəm hakim, mənim cəzamı verin! Ömrümün sonunadək çəkməyə hazırım. Çünki o uşaq kimi, mənim də ərimin günahı yox idi. Son olaraq bunu demək istəyirəm ki,

qanunun özü belə Allahın qoyduğu qanun qarşısında cavab verməlidir!

Sizin kimi, mənim kimi.

* * *

Bu sözlərdən sonra hakimin qərarına əsasən zalda yaranan səs-küyü yatırtmaq məqsədi ilə polis işçiləri Səidlə İlahənin qoluna qandal vuraraq həbs olunduqlarını bildirdilər. Sonra huşunu itirmiş Gülnarla Xavər arvadı ayılmağa çalışaraq birtəhər zaldan çıxartdılar.

10 oktyabr 2007

MÜNDƏRİCAT

Eşqin rəngi (<i>roman</i>).....	7
Mələk (<i>povest</i>)	105
Məhkum (<i>povest</i>)	135
Duvaq (<i>hekayə</i>).....	164
Sirr (<i>hekayə</i>).....	187
Qisas (<i>hekayə</i>)	207